

#3 Με τη Βουλή κλειστή...

#5 Δεν θα περάσουν!
Πέτρος Κωνσταντίνου

#6 Μάχη ενάντια στις απολύσεις
Τάσος Αναστασιάδης

#7 Το ΝΑΤΟ σε πολιορκία

#8 Ευρωεκλογές
Μάχη για μια Αντικαπιταλιστική Αριστερά μέσα στην Ευρώπη
Μαρία Στύλλου

#12 Η κρίση...
Ελπίδες ανάκαμψης ή μαύρες τρύπες και άγριες συγκρούσεις;
Σωτήρης Κοντογιάννης

#15 Πακιστάν
Το νέο "θεδίο Βολής" του ιμπεριαλισμού
Νίκος Λούντος

#18 Το ελληνικό 1989

Πάνος Γκαργκάνας

#24 Αντικαπιταλισμός & κινήματα πόλης
Θανάσης Καμπ αγιάννης

#27 Φοιτητές και ΔΕΠ
Καμιά συνεργασία με το υπουργείο
Γιάννης Μαΐστρος

#28 Ο "Διάλογος" για την Παιδεία
"Εκσυγχρονισμός" για τα εξεταστικά κόσκινα
Σεραφείμ Ρίζος

#32 Ο Τρότσκι στη δεκαετία του 30
Λέανδρος Μπ όλαρης

Με τη Βουλή κλειστή...

Η κίνηση του Καραμανλή να κλείσει τη Βουλή ένα μήνα πριν από τις Ευρωεκλογές και μάλιστα με τρόπο που αρνιδίασε ακόμα και το Προεδρείο της Βουλής είναι πολλαπλά αποκαλυπτική.

Σε ένα πρώτο επίπεδο, ο Καραμανλής επιβεβαίωσε ότι φοβάται πως έχει χάσει τον έλεγχο της ισχνής κοινοβουλευτικής πλειψηφίας της ΝΔ. Είχαν προηγηθεί οι αγωνιώδεις προσπάθειες να εξασφαλιστεί η πειθαρχία της στην ψηφοφορία για το σκάνδαλο Παυλίδη και το αποτέλεσμα ήταν αρνητικό. Η ΝΔ συγκέντρωσε λιγότερες ψήφους από την αντιπολίτευση έστω κι αν οι διατάξεις του νόμου περί ευθύνης υπουργών της εξασφάλισαν το τελικό αποτέλεσμα της μη-παραπομπής.

Με τον οχετό των σκανδάλων να αναβλύζει ακατάπαυστα, ο Καραμανλής δεν είχε περιθώρια για νέες τέτοιες δοκιμασίες. Επιπλέον, ο τερματισμός της συνόδου της Βουλής φέρνει και την παραγραφή αυτών των υποθέσεων, χαλαρώνοντας έτσι τις πιέσεις πάνω σε μεγάλο αριθμό κοινοβουλευτικών στελεχών που πέρασαν από υπουργεία και έφυγαν με κάποιο εισαγγελέα στο κατόπι τους. Με ένα «μικρό» κοινοβουλευτικό πραξικόπημα, λοιπόν, η κυβέρνηση νομίζει ότι εξασφάλισε ένα χρονικό περιθώριο προς όφελός της.

συνέχεια στην πίσω σελίδα

#36 Βιβλιοκριτική

- Συμβολή στην Ιστορία των Ελλήνων Ναυτεργατών **Σταμάτης Σκόρδος**
- Η Ματαιωμένη Ουτοπία -Γιάννης Γαβριηλίδης, Νίκος Καραγιάννης και άλλοι σύντροφοι
- Οι πόλεμοι της μνήμης -ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος στην Δημόσια Ιστορία **Χάγκεν Φλάισερ**
- Η συνείδηση ενός προοδευτικού **Πολ Κρούγκμαν**
- Η εξέλιξη των θεωριών της Φυσικής **Ευτύχης Μπιτσάκης**

Το Σοσιαλισμός από τα Κάτω

είναι το δίμηνο περιοδικό του **Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος**

Ιδιοκτήτης: **Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο**

Υπεύθυνη σύνταξης: **Μαρία Στύλλου**

Σύνταξη: **Θανάσης Καμπαγιάννης,**

Σωτήρης Κοντογιάννης, Νίκος Λούντος,

Λέανδρος Μπόλαρης

Εξώφυλλο, σχεδιοποίηση:

Παντελής Γαβριηλίδης,

Κεντρική διάθεση: Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο,

Φειδίου 14- 16, Τηλ. 210 52 47 584

Για συνδρομές και γράμματα:

Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω»

Τ.Θ. 8161 - 100 10 Αθήνα

E-mail: sak@sek-ist.gr www.sek-ist.gr SAK

Πρωτομαγιά 2009

Όμως αυτή είναι μια πολύ επιφανειακή ανάγνωση αυτής της εκτροπής. Υπάρχουν προεκτάσεις και προς τα πίσω και προς τα μπρος. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι αυτή είναι μια κυβέρνηση που τον περασμένο Δεκέμβρη, τις πρώτες νύχτες της εξέγερσης, συζητούσε σε συνεδρίαση της κυβερνητικής επιτροπής το ενδεχόμενο να κηρύξει «κατάσταση εκτάκτου ανάγκης». Η αλλεργία για τις συνταγματικές ελευθερίες είναι γραμμένη στο DNA της ΝΔ. Αν γυρίσουμε πίσω στις προτάσεις της για το Σύνταγμα του 1975, μετά την κατάρρευση της χούντας, θα βρούμε απόπειρες για διατήρηση θεσμών όπως οι εκποτίσεις και άλλα παρόμοια. Αν πάμε πιο πίσω, στην προδικτατορική ΕΡΕ, ο κοινοβουλευτικός μανδύας γίνεται ακόμα πιο διάτρητος.

Αυτά τα αντανakλαστικά της δεξιάς ενεργοποιούνται από τις πιέσεις των εξάρσεων του κινήματος μέσα σε συνθήκες κρίσης. Απέναντι στο κίνημα των φοιτητικών καταλήψεων, η αντίδραση του Καραμανλή ήταν να βάλει τον Πολύδωρα στο υπουργείο Δημόσιας Τάξης και να ξεκινήσει τη διαδικασία αναβάθμισης της Αστυνομίας που συνεχίζεται όλο αυτό το διάστημα. Η επόμενη του κίνηση ήταν να πάρει τον αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων και να τον κάνει βουλευτή και υπουργό αρμόδιο για την ΕΛΑΣ. Οι δολοφονίες των μεταναστών στην Πέτρου Ράλλη και του Αλέξη Γρηγορόπουλου στα Εξάρχεια δεν έπεσαν από τον ουρανό. Ο παροξυσμός μετά το Δεκέμβρη με τις

ρατσιστικές «σκούπες» στο κέντρο της Αθήνας και με τις νέες ομάδες μοτοσικλετιστών της ΕΛΑΣ είναι κομμάτι της ίδιας διαδικασίας.

Είναι χαρακτηριστική η εικόνα το απόγευμα του Σαββάτου 9 Μάη: η Ομόνοια κλεισμένη περιμετρικά με κλούβες της Αστυνομίας και διμοιρίες ΜΑΤ τοποθετημένες κάθετα στην Πανεπιστημίου, στη Σταδίου, στην Αθηνάς, στην Πειραιώς κλπ και την κυκλοφορία σταματημένη από νωρίς σε όλες τις κεντρικές αρτηρίες της Αθήνας, σε μια τεράστια επιχείρηση της ΕΛΑΣ. Και όλα αυτά για να εξασφαλιστεί το «δικαίωμα» να διαδηλώσουν μια χούφτα Νεοναζί που παρίσταναν του «αγανακτισμένους κατοίκους» κατά των

μεταναστών.

Μπορούν όλα αυτά να εξασφαλίσουν την παρατάση της ζωής αυτής της κυβέρνησης τους επόμενους μήνες; Μπορεί μια κυβέρνηση ξεφτυλισμένη από τα σκάνδαλα, με ανύπαρκτη κοινοβουλευτική πλειοψηφία και με τις Ευρωεκλογές να επιβεβαιώνουν ότι έχει χάσει και την πρώτη θέση στις κάλπες, να πάρει τα θηριώδη έκτακτα οικονομικά μέσα στην κρίση; Αρκεί γι' αυτό να κρατάει κλειστή τη Βουλή και να υποδαυλίζει το ρατσισμό με επιλεκτικές επιχειρήσεις αστυνομικής καταστολής;

Η απάντηση σ' αυτό το ερώτημα θα είναι στο επίκεντρο των εξελίξεων το επόμενο διάστημα. Οι φασίστες του ΛΑΟΣ έχουν ήδη προσφερθεί σαν δεκανίκι για να ενισχύσουν τέτοια σενάρια. Αυτή είναι άλλη μια απειλή που διαγράφεται στον ορίζοντα.

Το ΠΑΣΟΚ επιβεβαιώνει καθημερινά ότι δεν θέλει να λειτουργήσει σαν δύναμη ανατροπής αυτού του σκηνικού. Η Άννα Διαμαντοπούλου κρατάει σταθερά ανοιχτές τις γέφυρες «συναινετικού διαλόγου» με την κυβέρνηση, ο Αργκάλος φτάνει ν' αναπαράγει τα ιδεολογήματα του Καρατζαφέρη. Ο ίδιος ο Γ. Παπανδρέου συνεχίζει να συμπεριφέρεται σαν δίδυμος αδελφός της Ντόρας Μπακογιάννη: όχι μόνο είναι συνεχιστής ό ένας του άλλου στο ΥΠΕΞ αλλά και μιμούνται ο ένας τον άλλο στην παρουσίαση του φιλελευθερισμού σαν «κοινωνική ευαισθησία».

Το βάρος πέφτει στην Αριστερά να απαντήσει στις προκλήσεις. Να αναδειχθεί σε δύναμη που στηρίζει τις αντιστάσεις των εργατών και της νεολαίας και στα οικονομικά χτυπήματα και στις αντιδημοκρατικές εκτροπές. Η ενίσχυση της ΑΝΤΑΡΣΥΑ μπορεί να ανοίξει δρόμους προς αυτή την κατεύθυνση. ■

"Δεν θα περάσουν!"

Σάββατο 9 Μάη στην Ομόνοια, στο πλευρό των μεταναστών

Οι κυβερνήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση μπροστά στη κρίση παίζουν το χαρτί του ρατσισμού σε βάρος των μεταναστών και των προσφύγων. Επιχειρούν να μετατρέψουν τους μετανάστες σε αποδιοπομπαίους τράγους για την άνοδο της ανεργίας. Ο Μπερλουσκόνι προχώρησε σε επαναπροσθήσεις προσφύγων χωρίς εξέταση του αιτήματός τους για άσυλο. Στην Βρετανία ο Μπράουν στοχοποιεί τους μετανάστες από την Α. Ευρώπη και κάποια συνδικάτα ενδίδουν ζητώντας «βρετανικές δουλειές για τους βρετανούς εργάτες». Και ο Σαρκοζί ήταν ο πρωτεργάτης του νέου ρατσιστικού Συμφώνου Μετανάστευσης και Ασύλου της Ε.Ε.

Μέσα στον Μάη αναμένεται να έρθει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για ψήφιση η άμεση λειτουργία μιας νέας «Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Υποστήριξης για το Άσυλο» με ενίσχυση της καταστολής των αιτούντων άσυλο. Η Ντόρα Μπακογιάννη τρέχει να εξασφαλίσει ελληνική συμμετοχή στην διοίκηση αλλά και την εγκατάσταση της υπηρεσίας αυτής στον Πειραιά. Θα συνδυάζει κέντρο πληροφοριών με φακέλωμα με βιομετρικά στοιχεία αλλά και πρωτοφανή ενίσχυση και στρατιωτικοποίηση της δώδεξης των μεταναστών από την FRONTEX στα σύνορα.

Άμεσα, η κυβέρνηση αναζητά τρόπο να κλείσει σε στρατόπεδο συγκέντρωσης όλους τους Αφγανούς πρόσφυγες του καταυλισμού της Πάτρα, όπως επίσης και την εκκένωση χώρων του κέντρου της Αθήνας στα πλαίσια μάλιστα σχεδίων Ανάπλασης του Δήμου της Αθήνας! Επαναφέρουν την προπαγάνδα ότι «πίσω από τους μουσουλμάνους βρίσκονται πυρήνες της Αλ Κάιντα» και ετοιμάζουν γιγάντια φυλακή στο παλιό στρατόπεδο του ΝΑΤΟ στον Ασπρόπυργο.

Το κέντρο της Αθήνας, ο Άγιος Παντελεήμονας, η Πάτρα, μετατρέπονται κάθε τόσο σε πεδία εκκαθαριστικών «επιχειρήσεων σκούπα» της Αστυνομίας με στρατιωτικού τύπου περικυκλώσεις των περιοχών και εξευτελιστικούς ελέγχους.

Προχωράει σε συνεργασία με το ΛΑΟΣ και νομιμοποιεί ακόμη και τις ρατσιστικές επιθέσεις των νεοναζί της Χρυσής Αυγής. Εμφανίζονται «επιτρο-

πές αγανακτισμένων κατοίκων» που επιχειρούν να συγκροτήσουν ρεύμα ρατσιστικής διαμαρτυρίας κατά των μεταναστών.

Το εργατικό κίνημα και η Αριστερά πρέπει να παίρνει όλες τις πρωτοβουλίες για να τους κλείνει το δρόμο, με συστηματική δράση αλλά και αντισυγκεντρώσεις όπου τολμάνε να βγαίνουν στους δρόμους. Η νομιμοποίηση τους θα σημαίνει δυνατότητα διάσπασης των εργατών και θα ανοίξει το δρόμο σε φαινόμενα τύπου Βρετανίας δηλ. να υποκύβουν κομμάτια που σήμερα αγανακτούν με την κυβέρνηση στην αναζήτηση λύσεων στα προβλήματα σε βάρος των μεταναστών.

Η αποτυχία των κινητοποιήσεων «επιτροπών πολιτών από 7 συνοικίες» με στήριξη της Χρυσής Αυγής στην Ομόνοια στις 9 Μάη έχει τεράστια σημασία. Έφτασαν στο χώρο με κάλυψη της ΕΛΑΣ λίγες ομάδες τραμπούκων χουσανγιντών και έλειπε παντελώς κόσμος που πίστεψαν ότι θα τον κατέβαζαν στο δρόμο. Η πλήρης απομόνωση των φασιστών και η απουσία μαζικής συμμετοχής δείχνει πόσο αποτελεσματική είναι η αντισυγκέντρωση σαν πρακτική του κινήματος

Η άμεση κινητοποίηση κύρια της ΑΝΤΑΡΣΥΑ ήταν αυτή που απονομιμοποίησε το κάλεσμα τους και ταυτόχρονα έμπρακτα δεν τους άφησε να διαδηλώνουν για να χύνουν το ρατσιστικό τους δηλητήριο.

Η Επιτροπή κατά του Συμφώνου Μετανάστευσης και Ασύλου της Ε.Ε. παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στο να υπάρχει οργανωμένη αντίσταση στο ρατσισμό διότι στηρίζεται στην αντιμετώπιση ότι η πλειοψηφία του κόσμου δεν τσιμπάει στην δημαγωγία του ΛΑΟΣ και των φασιστών αντίθετα προσδοκά λύσεις από την μαζική δράση των εργατών. Οργάνωσε τη διαδήλωση που ματαίωσε το ρατσιστικό συλλαλητήριο κατά των Αφγανών προσφύγων από το ΛΑΟΣ Κυψέλης και

τη Χρυσή Αυγή στον Άγιο Παντελεήμονα. Στη Νίκαια, το Αιγάλεω, την Λαμπρινή οργάνωσε διαδηλώσεις κατά των φασιστών με μαζική συμμετοχή. Στην Ν.Ιωνία κατήγγειλε το κλείσιμο τζαμιού στην περιοχή ενώ όταν οι φασίστες πέρασαν σε επιθέσεις κινητοποίησε άμεσα εκατοντάδες.

Η Πακιστανική Κοινότητα έχει δώσει δυναμικό παρών. Είναι η οργανωμένη με δημοκρατικό τρόπο κοινότητα των μεταναστών που πολιτικοποίησε τη δράση της όταν οι μυστικές υπηρεσίες του Βουλγαρικού μαζί με τους Βρετανούς πράκτορες οργάνωσαν τις απαγωγές των 28 Πακιστανών. Συνέχισε με τις καταγγελίες των δολοφονιών στην Π. Ράλλη και δεν συναίνεσε στο διάλογο με το Παυλόπουλο για ποσοτώσεις στις αιτήσεις ασύλου ενώ στέκεται αντίθετη στις συμφωνίες Ντόρας Μπακογιάννη με τον Πακιστανό πρόεδρο που δέχεται τις απειλές! Είναι αποτελεσματική η δράση της διότι κινητοποιεί χιλιάδες εργαζόμενους Πακιστανούς που συνδέονται με πραγματικούς δεσμούς με τα συνδικάτα και τελευταία με την Αριστερά.

Το ΣΕΚ έπαιξε ρόλο με την σχέση του με την Πακιστανική Κοινότητα ανοίγοντας την δυνατότητα να παλεύει μαζί με τα συνδικάτα και την Αριστερά ενάντια στη κυβέρνηση και τους φασίστες. Το ΣΕΚ αντιμετωπίζει τους μετανάστες σαν κομμάτι της εργατικής τάξης και όχι σαν εξαθλιωμένους που χρήζουν φιλανθρωπικής κατανόησης για αυτό ο αγώνας για τις ελευθερίες και τα δικαιώματα τους γίνεται πιο δυνατός με αυτή τη σύνδεση.

Είναι ώρα να διεκδικήσουμε επιθετικά ότι όλοι οι μετανάστες θα νομιμοποιηθούν εδώ και τώρα.

Να σταματήσουν οι ρατσιστικές επιχειρήσεις σκούπα της Αστυνομίας

Να καταργηθεί το Σύμφωνο Μετανάστευσης και Ασύλου της Ε.Ε.

Πέτρος Κωνσταντίνου

Μάχη ενάντια στις απολύσεις

Η επιτροπή ενάντια στις απολύσεις και τα κλεισίματα στην Πρωτομαγιάτικη συγκέντρωση

Στις 7 Μάη πραγματοποιήθηκαν οι εκλογές για την ανάδειξη νέου ΔΣ στο σωματείο εργαζόμενων στην INTRAKOM. Το αποτέλεσμα ήταν μια μεγάλη ανατροπή. Από το 1988 το σωματείο ελεγχόταν από μια πλειοψηφία στην πραγματικότητα εργοδοτική που εδώ και 20 χρόνια στήριζε τα αφεντικά εξασφαλίζοντας ότι δεν θα υπήρχαν αντιδράσεις από τη μεριά των εργαζόμενων στις επιλογές της εργοδοσίας. Αυτή η πλειοψηφία είναι παρελθόν. Για πρώτη φορά η αριστερά στο σωματείο της INTRAKOM έχει την πλειοψηφία, 8 στις 15 έδρες στο ΔΣ), με 4 έδρες η παράταξη του ΠΑΜΕ και 4 έδρες η Πρωτοβουλία GENOBA.

Οι παρατάξεις της αριστεράς, πρωτοστάτησαν το Νοέμβρη που μας πέρασε στην μάχη που δόθηκε στην INTRAKOM για να μην περάσουν οι 200 απολύσεις που είχε ανακοινώσει η διοίκηση της εταιρίας ότι θα έκανε εξαιτίας της κρίσης. Η φιλοεργοδοτική παράταξη πρότεινε να φορτωθούν οι υπόλοιποι εργαζόμενοι το κόστος της παραμονής των συναδέλφων τους στη δουλειά θυσιάζοντας το 40% του μισθού των Χριστουγέννων. Αντίθετα οι παρατάξεις της αριστεράς μίλησαν μπροστά, κέρδισαν τη συνέντευση στην πρόταση για απεργία ενάντια στις απολύσεις και οργάνωσαν την πρώτη απεργία στον χώρο από το 1986 με μεγάλη επιτυχία. Οι απολύσεις πάγωσαν και η αυτοπεποίθηση των εργαζόμενων τινάχτηκε στα ύψη φτάνοντας λίγους μήνες μετά σε αυτήν την ιστορική «ανατροπή των συσχετισμών» στο σωματείο και στο διπλασιασμό της δύναμης της Πρωτοβουλίας GENOBA που έπαιξε καθοριστικό ρόλο σε όλη αυτή την πορεία.

Η πραγματικότητα είναι ότι σε αυτήν την περίοδο της κρίσης οι εργαζόμενοι θέλουν να δώσουν την μάχη για να μην περάσουν οι απολύσεις, και η προσπάθεια των αφεντικών και της κυβέρνησης να φορτώσουν τα βάρη της κρίσης στις πλάτες των εργατών. Το καθοριστικό ζήτημα είναι αν η αριστερά μπαίνει μπροστά να οργανώσει αυτή τη μάχη με απο-

φασιστικότητα και ενωτικά. Όταν το κάνει μπορεί, όχι μόνο να κερδίζει τις συγκεκριμένες μάχες αλλά και να αλλάζει συσχετισμούς που έμοιαζαν για χρόνια अपαρασάλευτοι.

Και δεν είναι η INTRAKOM το μόνο σημείο που βλέπει κανείς αυτό το ρεύμα αντίστασης. Οι εργαζόμενοι στο Λαναρά για σχεδόν 8 μήνες προσπαθούν να κρατήσουν τις δουλειές τους απέναντι στα σχέδια των τραπεζιτών και της κυβέρνησης. Στην τηλεόραση του ΑΛΦΑ όλοι οι εργαζόμενοι (δημοσιογράφοι, τεχνικοί, υπάλληλοι) ξεσηκώθηκαν και ανέστειλαν την προσπάθεια της νέας γερμανικής διοίκησης του σταθμού να διώξει πάνω από 200 εργαζόμενους. Η ίδια μάχη ήταν πριν από λίγους μήνες στη ΦΡΙΓΚΟΓΚΛΑΣ και στη ΝΕΟΚΕΜ, και σήμερα στο Παπουτσάνη, στο Καζίνο της Πάρνηθας και αλλού. Μια σειρά από χώροι μπαίνουν στη μάχη για να υπερασπίσουν τις θέσεις εργασίας από την εργοδοτική επίθεση, για να μην περάσουν οι απολύσεις και οι «εθελούσιες εξόδους».

Γι' αυτό το επόμενο διάστημα ο ρόλος της «Επιτροπής συνδικάτων και συνδικαλιστών ενάντια στις απολύσεις τα κλεισίματα επιχειρήσεων και την ανεργία» γίνεται ακόμη πιο σημαντικός.

Κατ' αρχήν για τον συντονισμό όλων αυτών των σωματείων που δίνουν τις μάχες, μια που η επίσημη συνδικαλιστική ηγεσία δεν έχει κάνει ούτε ένα βήμα σε αυτή τη κατεύθυνση. Ήδη στην επιτροπή συμμετέχουν σωματεία και συνδικαλιστές από το Λαναρά, την Ιντρακόμη τη Φόρθενετ αλλά και μια σειρά χώρους, προσφέροντας ένα πρώτο επίπεδο συντονισμού ανάμεσα σε χώρους που έχουν ανοίξει τη μάχη με τις απολύσεις. Έτσι φτάσαμε μια σειρά από χώροι να διαδηλώνουν στο Μουσείο την Πρωτομαγιά.

Το δεύτερο καθοριστικό βήμα είναι η οργάνωση της συμπαράστασης. Η καμπάνια αλληλεγγύης στο Λαναρά που έχει ξεκινήσει η Εργατική Αλληλεγγύη, με αφί-

σες, προκήρυξη, αυτοκόλλητο, πάνω από 3000 υπογραφές που έχουν μαζευτεί και σχεδόν 2000 ευρώ οικονομική ενίσχυση, όχι μόνο έχει δώσει αυτοπεποίθηση στους εργαζόμενους του Λαναρά αλλά ακόμη περισσότερο δίνει τον τόνο για το τι χρειάζεται να το επόμενο διάστημα. Οι καμπάνιες συμπαράστασης είναι πολύτιμο εργαλείο του εργατικού κινήματος για τη στήριξη των αγώνων που δίνονται. Από τις αρχές της δεκαετίας του '90 και την καμπάνια συμπαράστασης στους εργαζόμενους της ΕΑΣ, μέχρι την καμπάνια αλληλεγγύης στο Σκαρφαμαγκά στα μέσα του '90 υπάρχει μια πλούσια παράδοση που συνέχισε την εμπειρία της δεκαετίας του '70 στο σήμερα.

Όλη αυτή η προσπάθεια λογοδοτεί στο δυνάμωμα αυτοπεποίθησης της βάσης μέσα στα συνδικάτα και τους χώρους και σε αυτό παίζει τεράστια ρόλο η πολιτική. Αν γυρίσουμε πίσω στην INTRAKOM, οι πολιτικές πρωτοβουλίες βοήθησαν να ενισχυθεί η βάση του σωματείου. Η Πρωτοβουλία GENOBA έκανε τα πρώτα της βήματα στο χώρο, οργανώνοντας την καμπάνια για τη Γένοβα το 2001. Κέρδισε την μάχη της μαζικής κινητοποίησης του κόσμου στο χώρο δουλειάς οργανώνοντας το αντιπολεμικό κίνημα το 2003 κατεβάζοντας πούλμαν γεμάτα με εργαζόμενους στις αντιπολεμικές απεργιακές συγκεντρώσεις. Οργάνωσε το μαζικό κατέβασμα του χώρου στις Πανεργατικές Απεργίες. Έτσι έχτισε όχι μόνο ένα πρωτοπόρο κομμάτι αγωνιστών γύρω από τις πολιτικές επιλογές του αντικαπιταλισμού αλλά πολύ περισσότερο έχτισε βήμα το βήμα την αυτοπεποίθηση στον χώρο ότι μπορούμε να κινητοποιούμαστε να δίνουμε μάχες και να κερδίζουμε.

Αυτή η εμπειρία τώρα την περίοδο της κρίσης γίνεται πολύτιμος οδηγός στις μάχες που έχουμε μπροστά μας. Για να πληρώσουν για την κρίση τα αφεντικά που τη δημιούργησαν και όχι οι εργάτες.

Τάσος Αναστασιάδης

Το ΝΑΤΟ σε πολιορκία

Ο Σαρκοζί οργάνωσε την φέστα για τα 60 χρόνια από την ίδρυση του ΝΑΤΟ στο Στρασβούργο πολιορκημένος από πενήντα χιλιάδες διαδηλωτές του αντιπολεμικού και του αντικαπιταλιστικού κινήματος. Στο στόχαστρο βρέθηκαν τα σχέδια των ηγετών για κλιμάκωση της επέμβασης του ΝΑΤΟ στο Αφγανιστάν από ένα κίνημα που μετά την Γένοβα και τις αντιπολεμικές κινητοποιήσεις για το Ιράκ ξανάκανε δυναμικά την εμφάνιση του.

Στις 4 Απρίλη, μέρα της μεγάλης Πανευρωπαϊκής Διαδήλωσης, η συντονισμένη αστυνομική κινητοποίηση τριάντα χιλιάδων Γάλλων και Γερμανών αστυνομικών δεν κατάφερε να εμποδίσει τους διαδηλωτές να δώσουν δυναμικό παρών. Οι Γερμανοί αστυνομικοί έδωσαν τα ρέστα τους στην Γέφυρα της Ευρώπης για να εμποδίσουν χιλιάδες διαδηλωτές να περάσουν το Ρήνο για να ενωθούν με τους ακτιβιστές που ήρθαν από πολλές χώρες της Ευρώπης και βέβαια από την ίδια τη Γαλλία.

Τα γαλλικά CRS (MAT) απέκλεισαν γέφυρες και έδιναν μάχη από τις πρωινές ώρες με διαδηλωτές κλείνοντας τους δρόμους από τους οποίους σκόπευαν να μετακινηθούν οι ηγέτες του ΝΑΤΟ. Και συνέχισαν να κρατάνε τις γέφυρες όταν αργότερα προσυγκεντρώσεις διαδηλωτών βάδιζαν για να πάνε στο χώρο της κεντρικής εκδήλωσης της «Καμπάνιας 60 χρόνια ΝΑΤΟ είναι αρκετά!».

Ο Σαρκοζί προσπάθησε να ποινικοποιήσει ακόμη και το κρέμασμα της πολύχρωμης σημαίας της ειρήνης στα μπαλκόνια των σπιτιών των κατοίκων προκαλώντας ένα κύμα αγανάκτησης και πολύ περισσότερες σημαίες βέβαια.

Σε αυτή την κινητοποίηση πρωτοστάτησε το αντιπολεμικό κίνημα που μέσα στο τελευταίο χρόνο προσανατολίστηκε στην αντίσταση στην συμμετοχή των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων στη ΝΑΤΟική κατοχή

του Αφγανιστάν. Σε αυτό το κύμα τα κινήματα της Γαλλίας και της Γερμανίας βρέθηκαν να κινητοποιούν χιλιάδες που απαιτούσαν να γυρίσουν πίσω οι στρατιώτες.

Ένα χρόνο πριν, στο Αννόβερο συγκροτήθηκε Διεθνής Επιτροπή για να οργανώσει την διαδήλωση του Στρασβούργου. Αγωνιστές του παλιού αντιπυρηνικού και φιλειρηνικού κινήματος ενώθηκαν μαζί με το νέο αντιπολεμικό κίνημα που πρωτοστάτησε κατά του πολέμου στο Ιράκ. Βρέθηκαν μαζί οργανώσεις βετεράνων ενάντια στο πόλεμο αλλά και οργανώσεις της αντικαπιταλιστικής αριστεράς, αριστεροί, ριζοσπάστες οικολόγοι, φοιτητές, συνδικαλιστές.

Η Συμμαχία Σταματήστε τον Πόλεμο βρέθηκε από την αρχή μέσα σε αυτή τη Διεθνή Καμπάνια και οργάνωσε αποστολή με δεκάδες αγωνιστές από όλη την Ελλάδα που συμμετείχαν και στη διαδήλωση και στη Αντισύνοδο κατά του ΝΑΤΟ. Η καμπάνια στην Ελλάδα ξανάφερε στην προσοχή του αντιπολεμικού κινήματος το ρόλο του ΝΑΤΟ, τις βάσεις ορμητήρια πολέμου της Σούδας και του Ακτίου με μεγάλες κινητοποιήσεις τον Οκτώβρη. Οργανώθηκε Βαλκανική Σύνοδος Ειρήνης με συμμετοχή αγωνιστών από δεκατρείς χώρες και αντιπολεμικό συλλαλητήριο στις 21 Μάρτη. Με αυτή την ορμή η Συμμαχία Σταματήστε τον Πόλεμο ήταν ο συνεκτικός κορμός τόσο των μαζικών συλλαλητηρίων αλληλεγγύης στη Γάζα όσο και της παρεμπόδισης αποστολής όπλων στο Ισραήλ μέσω του λιμανιού του Αστακού.

Με το αέρα της εξέγερσης του Δεκεμβρη η αντιπροσωπεία μας είχε θερμή υποδοχή στο Στρασβούργο και συνδέθηκε με ένα μαχητικό κομμάτι της αντικαπιταλιστικής αριστεράς που πρωτοστατούσε στην οργάνωση της διαδήλωσης.

Η αντικαπιταλιστική αριστερά έπαιξε αποφασιστικό ρόλο ώστε να οργανωθεί η

ίδια η διαδήλωση. Το Νέο Αντικαπιταλιστικό Κόμμα του Ολιβιέ Μπεζανσενό, οργανώσεις από την Διεθνιστική Σοσιαλιστική Τάση από χώρες όπως η Βρετανία, η Ολλανδία, η Αυστρία και από την Ελλάδα από το ΣΕΚ βρεθήκαμε να υπερασπιζόμαστε ότι μπορούμε να χτίσουμε μια μαζική μαχητική διαδήλωση που θα αφηγήσει τις απαγορεύσεις στηριγμένη στην πλειοψηφική οργή κατά του Σαρκοζί.

Οι αντικαπιταλιστές έδωσαν το τόνο στο ίδιο το Στρασβούργο. Οι αγωνιστές της Βρετανίας από την Συμμαχία Σταματήστε τον Πόλεμο ήρθαν με τον ενθουσιασμό των πετυχημένων κινητοποιήσεων κατά των G20. Η πρωτοβουλία του ΝΑΚ να καλέσει πολιτική συγκέντρωση παραμονές της μεγάλης διαδήλωσης έπαιξε ρόλο στη συγκρότηση μιας κοινής δράσης μέσα στη διαδήλωση.

Η Αντισύνοδος έδωσε την ευκαιρία στο κίνημα κατά του ΝΑΤΟ να συζητήσει τους σχεδιασμούς του κατά του ΝΑΤΟ. Υπάρχει κάλεσμα για νέα Διεθνή συνάντηση στις 4-5 Οκτώβρη στο Βερολίνο.

Το αντιπολεμικό κίνημα με την ορμή του Στρασβούργου μπορεί να ανοίξει ακόμη πιο δυνατά την προοπτική να παλέψουμε για να γυρίσει πίσω ο ελληνικός στρατός από τις δυνάμεις κατοχής του ΝΑΤΟ, για να σταματήσει η κλιμάκωση της κούρσας των εξοπλισμών και να κλείσουν οι βάσεις ορμητήρια των ιμπεριαλιστών. Ο διεθνής συντονισμός κατά του ΝΑΤΟ που κατακτήθηκε στο Στρασβούργο δίνει ελπίδες ότι μπορούμε να παλέψουμε συντονισμένα ενάντια στις κυβερνήσεις της Ε.Ε που συμμετέχουν στα σφαγεία το ΝΑΤΟ.

Π. Κ.

Ευρωεκλογές

Μάχη για μια Αντικαπιταλιστική Αριστερά μέσα στην Ευρώπη

Οι Ευρωεκλογές του 2009 είναι διαφορετικές από του 2004.

Μεσολαβεί όχι μόνο η οικονομική και ιδεολογική κρίση των από πάνω, αλλά και οι ανταρσίες των εργατών και της νεολαίας, υποστηρίζει η **Μαρία Στύλλου**

Η ΑΝΤΑΡΣΥΑ την Πρωτομαγιά

Όλοι ανησυχούν για τις Ευρωεκλογές που θα γίνουν στις 7 Ιούνη. Η κυβέρνηση, οι τραπεζίτες, ο Μπαρόζο, οι Βρυξέλλες φοβούνται ότι οι κάλπες θα επιβεβαιώσουν τα προβλήματα και όχι τις λύσεις για τους καπιταλιστές. Η Ελλάδα έχει γίνει ο αδύνατος κρίκος στην Ευρώπη. Μαζί με την Ιρλανδία οι δύο μικροί αλλά θαυματουργοί καπιταλισμοί κινδυνεύουν να καταρρεύσουν. Οι κυβερνήσεις Σημίτη και Καραμανλή κοκορεύονταν ότι η Ελλάδα είχε ρυθμό ανάπτυξης τα τελευταία χρόνια γύρω στο 4%-5%, πολύ πάνω από το μέσο όρο της Ευρώπης. Και τώρα η εκτίμηση και του Διεθνούς Νομισματικού ταμείου και του ΟΑΣΑ είναι για αργητική ανάπτυξη από -0,2% έως ακόμα πιο κάτω. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες η κυβέρνηση αναγκάζεται να δανειστεί το πρώτο τετράμηνο του 2009 42 δις ευρώ και ετοιμάζεται να δανειστεί επιπλέον άλλα 8 δις ευρώ τουλάχιστο. Το κόστος αυτών των δανείων θα επιβαρύνει τον

προϋπολογισμό με περίπου 900 εκ. ευρώ επιπλέον κάθε χρόνο για τα επόμενα χρόνια.

Οι Βρυξέλλες ανησυχούν όχι μόνο για το ύψος των δανείων της Ελλάδας, αλλά το βασικότερο, ότι δεν θα μπορέσει να τα ξεπληρώσει. Ότι οι απεργίες και η μαχητικότητα των αγώνων δεν θα αφήσουν τα περιθώρια στην τωρινή κυβέρνηση ή στην επόμενη εάν η Ν.Δ. χάσει τις εκλογές, να μειώσει τα ελλείμματα και να πληρώσει τα χρέη της. Τα αποτελέσματα των Ευρωεκλογών είναι ένα κρίσιμο τεστ όχι μόνο για τους Ευρωπαίους αλλά και για την ίδια την κυβέρνηση. Θα μετρήσει εάν μπορεί να βάλει άμεσα το πακέτο των επιθέσεων και των μέτρων σε εφαρμογή, ή εάν θα αναγκαστεί να προχωρήσει σε εκλογές έστω κι αν τις χάσει. Οι Ευρωεκλογές του 2009 είναι πολύ διαφορετικές από του 2004, και στην Ελλάδα και στην Ευρώπη συνολικά. Η σύγκριση με τις

Ευρωεκλογές του 2004 είναι συντριπτική και στο οικονομικό και στο πολιτικό και στο ιδεολογικό επίπεδο. Τρία παραδείγματα είναι αρκετά.

Οι εκλογές του 2004 έγιναν μέσα στη θριαμβολογία της Ευρώπης των 25 που απλωνόταν από τον Ατλαντικό μέχρι τη Βαλτική με προοπτική να διευρυνθεί μέχρι τα σύνορα της Ρωσίας. Δέκα κράτη που πριν από την κατάρρευση του '89 ήταν μέλη της Κομεκόν και του Συμφώνου της Βαρσοβίας, είχαν προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στο ΝΑΤΟ. Είναι δύσκολο να ξεχάσει κανείς ότι η «νέα Ευρώπη», όπως την είχε ονομάσει ένας υπουργός του Μπους, στη Συνοδό Κορυφής την άνοιξη του 2004 ψήφισε μαζί με τον Μπλερ υπέρ της συμμετοχής στρατιωτικά και με κάθε άλλο μέσο στον πόλεμο του Μπους «ενάντια στην τρομοκρατία». Εκείνη την περίοδο βγήκαν και όλες οι πληροφορίες ότι στην Πολωνία,

την Ρουμανία και Ουγγαρία λειτουργούσαν μικρά Γκουαντανάμο, σταθμοί της CIA για τις απαγωγές, τις συλλήψεις και τις παρακολουθήσεις υπόπτων.

Αυτές τις μέρες οι εικόνες και οι ειδήσεις από τη «νέα Ευρώπη» είναι τελείως διαφορετικές. Στα τέλη του Απριλίου έγινε μεγάλη απεργία και διαδήλωση στα ναυπηγεία του Γκντανσκ στην Πολωνία για να μην κλείσουν. Στην πρώτη γραμμή αυτής της μάχης βρέθηκε η Solidarnosc (Αλληλεγγύη), το συνδικάτο που φτιάχτηκε το 1980 στην Πολωνία. Η Αλληλεγγύη ξεκίνησε και τότε από το Γκντανσκ, σαν μια προσπάθεια των εργατών να μην αφήσουν τους γραφειοκράτες να απολύσουν μια μαχητική εργάτρια που δούλευε στα Ναυπηγεία. Δεν σταμάτησε εκεί, απλώθηκε σαν φλόγα σε όλη την Πολωνία και για ένα ολόκληρο χρόνο ήταν η πραγματική δύναμη μέσα στην Πολωνία.

Σε όλη την Ευρώπη έχει ανοίξει η συζήτηση με ποιον τρόπο μπορεί να κερδίσει η αριστερά τον κόσμο που σπάει από τη σοσιαλδημοκρατία

Δέκα εκατομμύρια εργάτες ανήκαν στην Αλληλεγγύη. Ήταν η δικτατορία του Γιαρουζέλσκι που σταμάτησε την ανάπτυξη εκείνου του φοβερού κινήματος πριν από 30 περίπου χρόνια. Σήμερα, οι εργάτες της Ανατολικής Ευρώπης διαδηλώνουν ενάντια στον καπιταλισμό της αγοράς.

Το δεύτερο παράδειγμα είναι ότι φέτος συμπληρώνονται 30 χρόνια από τη νίκη της Θάτσερ στη Βρετανία. Η Θάτσερ όχι μόνο κέρδισε τις εκλογές στις 3 Μάη του 1979, αλλά μαζί με τον Ρήγκαν έγιναν οι ιδεολογικοί υπέρμαχοι του νεοφιλελευθερισμού σε όλο τον κόσμο. Φέτος στην επέτειο της Θάτσερ υπήρχε ένα άρθρο στους Φαϊνάνσιαλ Τάϊμς από τον Γεδεών Ράχμαν με τίτλο: «Το τέλος της εποχής της Θάτσερ». Το άρθρο αρχίζει λέγοντας ότι «όσο πλησιάζουμε την επέτειο των 30 χρόνων από την εκλογή της Σιδηράς Κυρίας, πολύς κόσμος στη Βρετανία έχει βγάλει το συμπέρασμα ότι το πείραμα των τελευταίων 30 χρόνων

Εργάτες της Solidarnosc συγκρούονται με τα ΜΑΤ στη Βαρσοβία

έχει αποτύχει. ... Μια σειρά από επιλογές όπως οι ιδιωτικοποιήσεις, η απελευθέρωση των αγορών, η μείωση των φόρων, η κατάργηση των ελέγχων στη διακίνηση κεφαλαίων, η επίθεση στα συνδικάτα, η έμφαση στη δημιουργία του πλούτου και όχι στη διανομή του έχουν φανεί πόσο λάθος ήταν». Είναι ένα ακόμα άρθρο που αναγνωρίζει την αποτυχία του νεοφιλελευθερισμού αλλά που στο τέλος αναρωτιέται εάν υπάρχει εναλλακτική λύση απέναντι στην ελεύθερη αγορά.

Το τρίτο παράδειγμα είναι τα δημοψηφίσματα για το Ευρώσύνταγμα. Ξεκίνησε με το σοκ του Όχι στη Γαλλία το Μάη του 2005, συνεχίστηκε μετά λίγες μέρες στην Ολλανδία και τριτόισε το κακό πέρσι με το δημοψήφισμα στην Ιρλανδία. Κανείς δεν περίμενε ότι η πλειοψηφία του κόσμου στην «οικονομία-θαύμα» της Ευρώπης θα ψήφισε Όχι. Παντού όπου έγιναν δημοψηφίσματα τα έχαναν, γιατί από την άλλη μεριά συσπειρωνόταν το κίνημα, οι απεργοί, οι νεολαίοι, οι καταληψίες των σχολών και των σχολείων, το αντιπολεμικό κίνημα, οι αντικαπιταλιστές, η ριζοσπαστική αριστερά, όλοι αυτοί που πρωτοστάτησαν στις μάχες το προηγούμενο διάστημα.

Αυτόν τον χαρακτήρα έχουν και οι Ευρωεκλογές που θα γίνουν στις 7 Ιούνη. Ενός μεγάλου δημοψηφίσματος που θα γίνεται ταυτόχρονα και στα 27 κράτη μέλη μέσα σε περίοδο πολύ διαφορετική απ' αυτή του 2004. Τότε ακόμα πίστευαν ότι το Μάαστριχτ, η Λισαβόνα, οι πέντε όροι για το ΕΝΣ (Ενιαίο Νομισματικό Σύστημα) και αργότερα για το Ευρώ ήταν αρκετά για να προστατέψουν τη Γερμα-

νία, τη Βρετανία, τη Γαλλία, την καρδιά των ευρωπαϊκών καπιταλισμών από την κρίση. Πίστευαν ότι έφταναν οι αποφάσεις της Κεντρικής Τράπεζας της Ευρώπης και ότι τα μέτρα που έπαιρνε (αύξηση επιτοκίων, μείωση ελλειμμάτων), θα λειτουργούσαν αποτρεπτικά στο να απλωθεί η οικονομική κρίση και να πάρει μεγάλες διαστάσεις. Στην πορεία αποδείχθηκε πόσο έξω είχαν πέσει. Μερικά από τα πιο μεγάλα ονόματα του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος έφτασαν στη χρεωκοπία και χρειάστηκε κρατική παρέμβαση για να επιβιώσουν: Northern Rock, Royal Bank of Scotland, Fortis, Commerzbank. Οι διοικητές της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Τρισέ και της Τράπεζας της Αγγλίας Κινγκ βρέθηκαν να σπρώχνουν σε αντίθετες κατευθύνσεις. Και τώρα ο διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας της Γερμανίας κατηγορεί την Κομισιόν της ΕΕ ότι με τα μέτρα της παρεμποδίζει τις γερμανικές τράπεζες να έχουν πανευρωπαϊκό πεδίο δράσης! Τρίζουν οι ίδιοι οι θεσμοί της καπιταλιστικής ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Η κρίση της σοσιαλδημοκρατίας

Οι δυσκολίες δεν είναι μόνο οικονομικές και ιδεολογικές. Είναι και πολιτικές. Η δυσκολία για σταθερές πολιτικές λύσεις δεν περιορίζεται μόνο στην Ελλάδα αλλά εκδηλώνεται σε όλη την Ευρώπη. Στη Βρετανία τα ποσοστά του Εργατικού Κόμματος έπεφταν πριν ένα περίπου χρόνο. Στη συνέχεια, την περίοδο κατάργησης της Λήμαν Μπράδερς όταν ο Γκόρντον Μπράουν εμφανίστηκε ότι είχε

σχέδιο για τον έλεγχο της κρίσης έμοιαζε ότι ανέβηκαν. Αλλά σύντομα φάνηκε ότι δεν είχε κανέναν έλεγχο και άρχισαν να ξαναπέφτουν. Η ίδια εικόνα είναι σε όλη την Ευρώπη είτε τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα βρίσκονται στην κυβέρνηση είτε στην αντιπολίτευση. Οι Φαϊνάνσιαλ Τάϊμς είχαν πρόσφατα ένα άρθρο του Τζον Λόυντς με τον τίτλο «Η αριστερά στην Ευρώπη αποτυχαίνει να κερδίσει από την κρίση». Το άρθρο διαπιστώνει ότι σε καμία από τις μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα δεν έχουν πάρει κεφάλι. Ούτε στη Γερμανία, ούτε στη Γαλλία, ούτε στην Ιταλία, ούτε στη Βρετανία. Ακόμα και στην Ελλάδα όπου το ΠΑΣΟΚ έχει προσπεράσει τη Νέα Δημοκρατία η διαφορά είναι πολύ περιορισμένη. Παίζει ανάμεσα στο 3%-4%, ενώ το 1993 η Νέα Δημοκρατία που ήταν έως τότε κυβέρνηση έχασε από το ΠΑΣΟΚ με πάνω από 7 μονάδες.

Η διαφορά του τότε με τώρα δεν μπορεί να εξηγηθεί με τη θεωρία περί χαρακτηριστικών ηγετών ούτε με τις απόψεις για το «παλιό καλό» ΠΑΣΟΚ. Η εξήγηση βρίσκεται στη διάσταση που έχει πάρει η

όλο και περισσότερα κομμάτια της εργατικής τάξης θα χρειάζεται να δίνουν μάχες κι αυτό απαιτεί δυνάμωμα της βάσης μέσα στους εργατικούς χώρους

κρίση, στην εμπειρία των αγώνων ενάντια στις σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις και τέλος στην εμφάνιση και στο δυνάμωμα της ριζοσπαστικής αριστεράς σε μια σειρά από χώρες.

Σε όλη την Ευρώπη έχει ανοίξει η συζήτηση με ποιον τρόπο μπορεί να κερδίσει η αριστερά τον κόσμο που σπάει από τη σοσιαλδημοκρατία και παντού υπάρχουν παραδείγματα, αλλού με περισσότερη και αλλού με λιγότερη επιτυχία. Στη Γερμανία δημιουργήθηκε το die Linke (Το Αριστερό Κόμμα) μέσα από την συνένωση ενός κομματιού που έφυγε από το SPD, με το PDS (το πρώην Κομμουνιστικό Κόμμα της Ανατολικής Γερμανίας) και με μια σειρά από αντικα-

Οι εργάτες της βιομηχανίας ελαστικών Continental στη Γαλλία στήνουν οδόφραγμα καίγοντας λάστιχα

πιταλιστικές πρωτοβουλίες και οργανώσεις. Τα εκλογικά ποσοστά του die Linke έχουν φτάσει στο 10%. Στην Αγγλία έγινε η ίδια προσπάθεια με τη δημιουργία του Respect, αλλά δεν κατάφερε να λειτουργήσει σαν πόλος για τον κόσμο που απογοητεύονταν από το Εργατικό Κόμμα. Το αποτέλεσμα ήταν η κρίση και η διάλυσή του. Στη Γαλλία η μορφή που πήρε αυτή η προσπάθεια ήταν διαφορετική. Η ύπαρξη δυο μεγάλων επαναστατικών οργανώσεων, της LCR (Επαναστατικός Κομμουνιστικός Σύνδεσμος) και της L.O. (Εργατική Πάλη), έδωσε τη δυνατότητα να γίνουν σημείο αναφοράς για τα μέλη και τις επιρροές του Σοσιαλιστικού και του Κομμουνιστικού Κόμματος που απογοητεύτηκαν από την πολιτική τους. Στις προεδρικές εκλογές του 2002 στη Γαλλία τα κόμματα του «Κοινού Προγράμματος» και της κυβέρνησης συνεργασίας (Γ.Κ.Κ. και Σοσιαλιστικό Κόμμα) είδαν τα εκλογικά τους ποσοστά να καταρρέουν. Ο προεδρικός υποψήφιος των Σοσιαλιστών ήρθε τρίτος, πίσω και από τον Λεπέν, ενώ ο υποψήφιος του ΚΚ καταποντίστηκε. Τα δυο κόμματα της επαναστατικής αριστεράς κατάφεραν να συγκεντρώσουν το 10% στον πρώτο γύρο, ποσοστό που αντι-

στοιχούσε με 3 εκατομμύρια ψήφους. Ήταν μια ένδειξη ότι σε ένα σεβαστό κομμάτι του κόσμου της σοσιαλδημοκρατίας η επαναστατική αριστερά ασκεί επιρροή και μπορεί να κερδίζει. Πάνω σ' αυτή την εμπειρία και πολύ περισσότερο στην κοινή δράση για το Όχι στο Ευρωσύνταγμα στηρίχτηκε η προσπάθεια για τη δημιουργία του Νέου Αντικαπιταλιστικού Κόμματος στη Γαλλία.

Η ΑΝΤΑΡΣΙΑ

Η Αντικαπιταλιστική Αριστερή Συνεργασία για την Ανατροπή δημιουργήθηκε από μια σειρά οργανώσεις της επαναστατικής αριστεράς και πολύ κόσμο από τις πρωτοβουλίες και κινήσεις που στηρίζαν τους αγώνες σε όλους τους χώρους. Οι Ευρωεκλογές είναι ο πρώτος σταθμός αυτής της συνεργασίας, παρόλο που δεν θα είναι και ο τελευταίος. Το πώς θα οργανώσει αυτή τη μάχη θα καθορίσει και τη συνέχεια. Είναι η πρώτη φορά στην Ελλάδα που μπορεί να μη ισχύσει η παραδοσιακή μετακίνηση κόσμου που σπάει από τη σοσιαλδημοκρατία και πηγαίνει σε «όμορους πολιτικούς χώρους». Το επιχείρημα ότι ο κόσμος που

σπάει από το ΠΑΣΟΚ είναι πιο εύκολο να κινηθεί προς το ΚΚΕ και το ΣΥΡΙΖΑ παρά προς την αντικαπιταλιστική αριστερά, μπαίνει σε αμφισβήτηση.

Είναι ανοιχτή η δυνατότητα να αναδειχθεί η ΑΝΤΑΡΣΥΑ ως η συνεργασία που θα επηρεάσει τις μάχες ενάντια στην κρίση και ταυτόχρονα θα μπορέσει να κερδίσει με τη δική της μεριά στο δίλημμα μεταρρύθμιση ή επανάσταση.

Δεν είναι αυτόματο. Χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια, τακτική και ξεκάθαρες ιδέες.

Οι αντικαπιταλιστές χρειάζεται να ξεκινήσουν με την εικόνα της οικονομικής κρίσης και με την αντίληψη ότι η κρίση θα κρατήσει. Οι απόψεις περί «πράσινων βλασταριών» που οδηγούν σε γρήγορες ανακάμψεις δεν αντέχουν στη σύγκριση με την πραγματικότητα. Η ένταση της σημερινής κρίσης μπορεί να συγκριθεί με τη μεγάλη κρίση της δεκαετίας του 1930, η οποία κράτησε 15 χρόνια γεμάτα μάχες και συγκρούσεις. Ακόμα και οι διεθνείς οργανισμοί (ΔΝΤ, ΟΟΣΑ κλπ) δίνουν προβλέψεις για 10 εκατομμύρια ανέργους στις ΗΠΑ, άλλους τόσους στην Ευρώπη, 50 εκατομμύρια συνολικά μέσα στη χρονιά. Αυτό σημαίνει ότι όλο και περισσότερα κομμάτια της εργατικής τάξης θα χρειάζεται να δίνουν μάχες κι αυτό απαιτεί δυνάμωμα της βάσης μέσα στους εργατικούς χώρους. Η αντικαπιταλιστική αριστερά χρειάζεται ένα πρόγραμμα δράσης με οικονομικά και πολιτικά αιτήματα που να ενώνουν τον κόσμο που παλεύει. Το 1999 το ΣΕΚ και η Εργατική Αλληλεγγύη είχε πάρει μέρος στις Ευρωεκλογές προβάλλοντας ένα «Πρόγραμμα Δράσης» με 4 αιτήματα: «Φορολογείτε τους πλούσιους», «Κρατικοποίηση χωρίς αποζημίωση», «Σταματήστε του εξοπλισμούς – Όχι στον πόλεμο», «Χρηματοδότηση των Δημοσίων Υπηρεσιών στο ύψος που απαιτούν τα συνδικάτα». Ήταν μια δυνατή προεκλογική καμπάνια, παρά το μικρό μας μέγεθος, γιατί συνδέονταν με τους αγώνες εκείνης της περιόδου. Ήταν η χρονιά με τους βομβαρδισμούς του ΝΑΤΟ στη Σερβία, και μόλις είχα περάσει δυο χρόνια από τη μεγάλη χρηματοπιστωτική κρίση στην Ασία.

Η δύναμη ενός αντίστοιχου προγράμματος σήμερα δεν περιορίζεται μόνο στα αιτήματα όπως «Απαγόρευση των απολύσεων» αλλά στη στήριξη των αγώνων που ξεσπάνε. Η συμπαράσταση στου Λαναρά, η μάχη μέσα στην Ιντρακόμ να μην περάσουν οι απολύσεις και η μείωση του μισθού, ο αγώνας της ΠΕΚΟΠ, των ταχυ-

Διαδηλωτές έξω από τη Σύνοδο του ΝΑΤΟ στην Κρακοβία

μεταφορών στα ΕΛΤΑ, των νοσοκομείων, των εργαζομένων στα ΜΜΕ, είναι μια σειρά από μάχες που πρέπει να τις οργανώσουμε και μέχρι τις Ευρωεκλογές και στη συνέχεια. Σ' αυτή την προσπάθεια μπορεί να επηρεάσει και να κερδίσει η ΑΝΤΑΡΣΥΑ τα πιο μαχητικά κομμάτια και στη δράση και στις ιδέες.

Αυτό απαιτεί καθαρές ιδέες και προοπτική. Το 2004 το ΣΕΚ πρωτοστάτησε στη δημιουργία της Αντικαπιταλιστικής Συμμαχίας. Ήταν μια Συμμαχία που είχε σαν κύριο στόχο να προβάλλει την αντικαπιταλιστική προοπτική. Δυο χρόνια από τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ στη Φλωρεντία, ένα χρόνο μετά τη φοβερή χρονιά του 2003, η έμφαση ήταν στην προβολή του νέου αντικαπιταλιστικού κινήματος που έκανε ορμητικά την εμφάνισή του και η αντιπαράθεση με τις απόψεις που ήθελαν να το περιορίσουν σε «αντινεοφιλελεύθερα» πλαίσια. Σήμερα πια τα πράγματα έχουν προχωρήσει πολύ πιο πέρα και από το 1999 και από το 2004. Υπάρχει η δυνατότητα να μην περιοριστούμε ούτε στην προπαγάνδη βασικών αιτημάτων ούτε στην προβολή της γενικής προοπτικής, αλλά να συνδυάσουμε βήματα μπροστά και στη

δράση και στις ιδέες.

Στις Ευρωεκλογές φέτος η ΑΝΤΑΡΣΥΑ, η αντικαπιταλιστική αριστερά, έχει τη δυνατότητα να παλέψει και στα δυο μέτωπα ταυτόχρονα. Να δυναμώσει, με συνεργασίες, με πολιτική, με συμμετοχή της βάσης τη συσπείρωση των εργατών μέσα στους χώρους και τα συνδικάτα, και ταυτόχρονα να παλεύει και να κερδίζει στην προοπτική του εργατικού ελέγχου στην παραγωγή και σε όλη την κοινωνία, στην Ελλάδα και σε όλη την Ευρώπη.

Είναι μια προσπάθεια πιο προχωρημένη, πιο δύσκολη αλλά και με μεγαλύτερες προοπτικές να χτίζει ένα κίνημα ριζωμένο στους αγώνες και αιχμηρό πολιτικά.

Το γεγονός ότι η εκλογική καμπάνια γίνεται για τις Ευρωεκλογές αναδεικνύει και τα ζητήματα της σύγκρουσης με την ΕΕ. Αυτό δεν σημαίνει επιστροφή σε προγράμματα του «ελληνικού δρόμου προς το Σοσιαλισμό» με αυταπάτες για μέτρα προστατευτισμού και «αντιμονοπωλιακές» συμμαχίες. Ακόμα και οι παραδοσιακοί ρεφορμιστικοί φορείς έχουν αναγκαστεί να αποφεύγουν υποσχέσεις για εθνική αποδέσμευση και «αυτοδύναμη» ανάπτυξη. Η σύγκρουση με την ΕΕ έχει αντικαπιταλιστικό περιεχόμενο και οι συμμαχίες που μπορεί να στηριχτεί είναι με τους εργάτες που αντιστέκονται παντού, είτε βρίσκονται μέσα στην ΕΕ, είτε έξω από αυτήν, είτε είναι λευκοί και χριστιανοί, είτε μουσουλμάνοι ή μελαμψοί. Η Ευρώπη των Εργατών που διεκδικούμε κόντρα στην ΕΕ θα είναι πολυχρωμή, πολυφυλετική και αντικαπιταλιστική.

Έχουμε πολύ δρόμο ως εκεί, αλλά η μάχη των Ευρωεκλογών και για μια δυνατή ΑΝΤΑΡΣΥΑ μπορεί να μας βοηθήσει να προχωρήσουμε ένα μικρό βήμα προς το μεγάλο στόχο μας. ■

Η αντικαπιταλιστική αριστερά χρειάζεται ένα πρόγραμμα δράσης με οικονομικά και πολιτικά αιτήματα που να ενώνουν τον κόσμο που παλεύει.

Η κρίση...

Ελπίδες ανάκαμψης ή μαύρες τρύπες και άγριες συγκρούσεις;

Ο **Μπάρακ Ομπάμα**, ο πρόεδρος των ΗΠΑ, μίλησε για “ιστορική μέρα”. Ο **Γκόρντον Μπράουν**, ο πρωθυπουργός της Βρετανίας έκανε λόγο για οικοδόμηση μιας “νέας παγκόσμιας τάξης”. Ο **Ζαν Κλοντ Τρισέ**, ο διοικητής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας έκφρασε την πεποίθηση ότι προσέθεσε “ένα σημαντικό στοιχείο σιγουριάς”. Ο λόγος για την Σύνοδο Κορυφής των G20, των ηγετών των 20 σημαντικότερων οικονομιών του πλανήτη, που έγινε στις αρχές του Απριλίου στο Λονδίνο.

Για τους πλανητάρχες, αυτό που έκανε “ιστορική” την ημέρα εκείνη δεν ήταν βέβαια η δολοφονία του **Ιαν Τόμλσον** - που χτυπήθηκε από τους αστυνομικούς την ημέρα της διαδήλωσης στο Λονδίνο και πέθανε από εσωτερική αιμορραγία. Αυτά τα γεγονότα είναι “λεπτομέρειες” και όχι “ιστορία” για τους ηγέτες μας. Η ημέρα, σύμφωνα με τις “έγκυρες” εφημερίδες -τα παπαγαλάκια του παγκόσμιου καπιταλισμού, δηλαδή- θα μείνει στην ιστορία σαν “η συνάντηση στην οποία οι ηγέτες του πλανήτη πέρασαν στην αντεπίθεση ενάντια στην ύφεση”.

Οι αγορές έτρεξαν αμέσως να γιορτάσουν τα καλά μαντάτα. Στη Νέα Υόρκη ο δείκτης S&P 500, ο δείκτης της αξίας των μετοχών των 500 μεγαλύτερων εταιρειών της Γουόλ Στριτ που βρισκόταν σε διαρκή πτώση εδώ και ένα περίπου χρόνο άλλαξε φορά και άρχισε να ανεβαίνει. “Το αποτέλεσμα της συνόδου των G20 στο Λονδίνο” έγραφε λίγες μέρες μετά ο **Γκιντεόν Ραχμάν** στην εφημερίδα Φαϊνάνσιαλ Τάιμς, “καλωσορίστηκε από τις αγορές με ένα μεγάλο άλμα. Όλοι θέλουν να

πιστεύουν ότι οι ηγέτες του πλανήτη, παρακινούμενοι από τον κύριο Ομπάμα, μπορούν να διορθώσουν την παγκόσμια οικονομία”. Και ο ίδιος ο Ομπάμα προσπάθησε να στηρίξει αυτή την αίσθηση της αισιοδοξίας κάνοντας λόγο για “αχτίδα ελπίδας” για την αμερικανική οικονομία. Ο **Λόρενς Σάμερς**, ο ανώτατος οικονομικός του σύμβουλος δήλωσε ότι η “αίσθηση της ελεύθερης πτώσης” στη οικονομία παίρνει τώρα τέλος. Το ημερολόγιο έγραφε εκείνη την ημέρα 9 Απριλίου.

Στις 30 Απριλίου, τρεις βδομάδες αργότερα δηλαδή, η **Chrysler** -η μικρότερη από τις τρεις αυτοκινητοβιομηχανίες των ΗΠΑ- κήρυξε πτώχευση. Η κυβέρνηση προσπάθησε, την τελευταία στιγμή, να την σώσει με κάθε μέσο: πίεσε τους πιστωτές της, τις μεγάλες τράπεζες και τα hedge funds, να παραιτηθούν από τα 7 περίπου δισεκατομμύρια δολάρια που τους χρωστούσε με αντάλλαγμα το ένα τρίτο, περίπου, σε μετρητά. Οι τράπεζες -που βρίσκονται ακόμα στη ζωή χάρη στα 700 δισεκατομμύρια της κρατικής βοήθειας του **Χανκ Πόλσον**- δέχτηκαν. Οι διευθυντές, όμως, των hedge funds αρνήθηκαν. Ο Ομπάμα έτρεξε να τους καταγγείλει, μίλησε για μια “μικρή ομάδα κερδοσκοπών”: “Ηλπίζαν ότι όλοι οι άλλοι θα κάνουν θυσίες αλλά αυτοί δεν θα έκαναν καμιά” είπε.

Υγιείς τοξικές επενδύσεις

Στο Λονδίνο οι ηγέτες των G20 αποφάσισαν να αυξήσουν τα ποσά που θα διαθέσουν όλοι μαζί “για να αποκαταστήσουν τον δανεισμό, την ανάπτυξη και την απασχόληση στην παγκόσμια οικονομία” κατά 1,2 τρισεκατομμύρια δολάρια. Και

Μετά τη Σύνοδο των G20 στο Λονδίνο, ο Ομπάμα και τα χρηματιστήρια αισιοδοξούν. Αλλά, γράφει ο **Σωτήρης Κοντογιάννης**, η ύφεση βαθαίνει και οι αντιδράσεις ανάμεσα στις κυβερνήσεις οξύνονται

ταυτόχρονα αποφάσισαν να τριπλασιάσουν τα ποσά που έχει στη διάθεσή του το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, έτσι ώστε να μπορέσει να επέμβει και να σώσει διάφορες από τις αναπτυσσόμενες χώρες που κινδυνεύουν να χρεωκοπήσουν. Η απόφασή τους υποτίθεται ότι σηματοδοτεί μια κοινή στάση στην αντιμετώπιση των δισεκατομμυρίων που έχουν “χαθεί” παγκόσμια στα διάφορα “τοξικά προϊόντα”. Η άμεση προτεραιότητα είναι να μην αφήσουν κανέναν από τους “μεγάλους παίκτες” της παγκόσμιας οικονομίας να φουντάρει -όπως έγινε με την Lehman Brothers, την τράπεζα που πυροδότησε, με την χρεωκοπία της τον περασμένο Σεπτέμβριο, το ξέσπασμα της σημερινής κρίσης.

Στην πραγματικότητα, όμως -όπως φάνηκε και από την υπόθεση της Chrysler- οι αποφάσεις της συνόδου του Λονδίνου βρίσκονται στον αέρα.

Πρώτα απ’ όλα κανένας δεν ξέρει ακριβώς πόσο μεγάλη είναι η “μαύρη τρύπα” που έχουν αφήσει πίσω τους τα “τοξικά προϊόντα” -πόσο μεγάλο είναι το μέγεθος του ψέματος των χάρτινων κερδών, με άλλα λόγια. “Για πάνω από ένα χρόνο”, έγραφε στις 22 Απριλίου η εφημερίδα Φαϊνάνσιαλ Τάιμς, “η εκτίμηση του ΔΝΤ για τις απώλειες φουσκώνει με κάθε αναθεώρηση. Μόλις τον Οκτώβριο, υπολόγιζε τις ζημιές από τα αμερικανικά δάνεια και τις εγγυήσεις σε 1.400 δισεκατομμύρια δολάρια. Τώρα προβλέπει ζημιές σχεδόν διπλάσιες, στα 2.700 δισεκατομμύρια δολάρια. Επιπρόσθετα, σε αυτά τα ποσά προσέθεσε τώρα και 1.200 δισεκατομμύρια δολάρια ζημιών από την Ευρώπη και

Σίτι του Λονδίνου, διαδηλωτές μπροστά στην Τράπεζα του Αγγλίας

150 δισεκατομμύρια δολάρια από την Ιαπωνία... Δεν έχουμε καμιά απολύτως βεβαιότητα για το πόσες θα είναι οι πραγματικές ζημιές -το μόνο που ξέρουμε είναι ότι γίνονται χειρότερες κάθε φορά που τις κοιτάμε. Οι πιο απαισιόδοξες προβλέψεις της περασμένης χρονιάς αποδείχθηκαν υπερβολικά αισιόδοξες...”

Υπάρχουν δυο λόγοι πίσω από αυτή την άγνοια. Πρώτον, οι ίδιοι οι καπιταλιστές κάνουν ότι μπορούν για να αποκρύψουν τα πραγματικά στοιχεία γύρω και από τα κέρδη και από τις ζημιές τους. Το τελευταίο πράγμα που θα ήθελε ένας τραπεζίτης είναι να μάθει η αξιότιμη πελατεία του πόσα από τα δισεκατομμύρια που του έχει εμπιστευθεί έχουν “επενδυθεί” σε πυραμίδες αλά Μάντοφ. Και το τελευταίο πράγμα που θα ήθελε ένας βιομήχανος είναι να μάθει η εφορία το ακριβές ποσό για το οποίο θα πρέπει να τον φορολογήσει.

Δεύτερον, οι “υγιείς επενδύσεις” του χθές γίνονται, μέσα στις συνθήκες της κρίσης, τα νέα “τοξικά” του αύριο. “Οι μισές από τις ζημιές (που υπολογίζει το ΔΝΤ)”, γράφουν οι Φαϊνάνσιαλ Τάιμς, “προέρχονται από τα συμβατικά δάνεια, όχι από τα διάφορα εξωτικά χρεώγραφα”. Στις ΗΠΑ η μέση αξία της γης έχει πέσει σχεδόν κατά 30% μέσα στους τελευταίους 12 μήνες -και δεν υπάρχει σχεδόν καμιά αμφιβολία ότι ο κατήφορος στις τιμές θα συνεχιστεί. Ένας “υγιής” επιχειρηματίας, που δανείστηκε πέρσι από τις τράπεζες για να αγοράσει ένα οικοπέδο για το καινούργιο του εργοστάσιο φέτος δεν έχει κανένα λόγο να συνεχίσει να αποπληρώ-

νει το δάνειό του, αφού το ακίνητο αξίζει λιγότερα από όσα θα πρέπει να πληρώσει για αυτό σε τόκους και χρεολύσια στις τράπεζες. Με άλλα λόγια ο “υγιής” βιομήχανος συμπεριφέρεται ακριβώς με τον ίδιο τρόπο με τον πιο ξεδιάντροπο κερδοσκόπο. Και το “καλό δάνειο” της τράπεζας μετατρέπεται σε ένα ακόμα νέο “τοξικό” σκουπίδι. Και σε αυτή την εικόνα θα πρέπει να προσθέσει κανείς και όλες τις άλλες πιστώσεις που έχουν πάψει να εξυπηρετούνται λόγω των ιδίων των συνεπειών της κρίσης -τις πιστωτικές κάρτες, τα στεγαστικά, καταναλωτικά, προσωπικά δάνεια ή τα πακέτα προσφοράς “φτηνών” κεφαλαίων κίνησης τύπου “Μαζί” προς τις μικρές επιχειρήσεις.

Πολλοί οικονομολόγοι -ανάμεσά τους και μερικοί εξέχοντες προην αστέρες του νεοφιλελευθερισμού- προτείνουν τώρα σαν μοναδική λύση την εθνικοποίηση ολόκληρου του τραπεζικού συστήματος. Αλλά φυσικά αυτή η πρόταση συναντάει τεράστιες αντιστάσεις, πρώτα και κύρια από τα ίδια τα διοικητικά συμβούλια και τους μεγαλομετόχους των τραπεζών.

Όπως φάνηκε και από την υπόθεση της Chrysler- οι αποφάσεις της συνόδου του Λονδίνου βρίσκονται στον αέρα

Το πρόβλημα, όμως, για τα σχέδια των G20 δεν είναι απλά και μόνο το άγνωστο και ανεξέλεγκτο μέγεθος της “μαύρης τρύπας” των τοξικών χρεών. Στην πραγματικότητα οι ηγέτες του πλανήτη δεν κατάφεραν -πέρα από την ενίσχυση του ΔΝΤ- να συμφωνήσουν σχεδόν σε τίποτα άλλο. Το περιβόητο πακέτο του 1,2 τρισεκατομμυρίων αποτελείται στην πραγματικότητα σχεδόν κατά 90% από ποσά που οι ηγέτες των διαφόρων χωρών είχαν ήδη δεσμευτεί ότι θα δώσουν. Ακόμα και στο χέλος του γκρεμού οι ηγέτες του παγκόσμιου καπιταλισμού είναι απασχολημένοι πολύ-πολύ περισσότερο με το πώς “θα την φέρουν” στους συμμάχους-ανταγωνιστές τους παρά με το πως θα διασώσουν το σύστημά τους. Στο Λονδίνο ο Ομπάμα πίεσε για μια ακόμα φορά την Γερμανία και τη Γαλλία να προωθήσουν και αυτές πακέτα “αναθερμάνσης της οικονομίας” -σαν το πακέτο των 800 δισεκατομμυρίων δολαρίων που ψήφισε πριν από δυο μήνες το αμερικανικό Κογκρέσο. Ο Σαρκοζί και η Μέρκελ, όμως, ήταν αμετακίνητοι. Γιατί να πληρώσουν και αυτοί; Τα 800 δισεκατομμύρια του αμερικανικού προϋπολογισμού φτάνουν και περισσεύουν -για όλους.

Μπροστά στην άβυσσο;

“Τι θα γίνει με αυτό το ΔΝΤ;” παραπονιέται ο εκδότης των Φαϊνάνσιαλ Τάιμς. “Όσο περισσότερο μιλούν οι πολιτικοί για ελπίδες ανάκαμψης, τόσο πιο μαύρο και απαισιόδοξο γίνεται το ΔΝΤ... Τώρα το ΔΝΤ δημοσιεύσε τις προβλέψεις του για την ανάπτυξη που θα κάνουν ακόμα

και τις αρκούδες (το σύμβολο της οικονομικής κακοδαιμονίας) να το βάλουν στα πόδια από τον φόβο τους.

Το Ταμείο περιμένει ότι η αμερικανική οικονομία θα συρρικνωθεί φέτος κατά ένα τρομαχτικό 2,8%. Και σε αντίθεση με τους περισσότερους οικονομολόγους που προβλέπουν ανάκαμψη στο δεύτερο μισό της χρονιάς, το ΔΝΤ δεν βλέπει καμιά βελτίωση μέχρι τα μέσα του 2010. Ακόμα και τότε η ανάπτυξη δεν θα είναι παρά ένα αναμικό 1,5%. Το Γραφείο Προϋπολογισμού του Κογκρέσου, αντίθετα, προβλέπει 4% αύξηση μέσα στο 2010. Ένα χάσμα, πραγματικά...

Το ΔΝΤ, φυσικά, δεν είναι μόνο. Την ίδια βδομάδα που έδινε στη δημοσιότητα τις εκτιμήσεις του, το περιοδικό "The Economist" κυκλοφόρησε στο εξώφυλλο με μια γελοιογραφία που κορόιδευε τις αισιόδοξες προβλέψεις του Γκόρντον

Το κυνήγι του κέρδους, όμως, έλεγε ο Μαρξ έχει, μακροχρόνια, σαν αποτέλεσμα να υπονομεύει συνεχώς τη συνολική κερδοφορία του συστήματος

Μπράουν και του Ομπάμα: στο σκίτσο, η "αχτίδα ελπίδας" του Ομπάμα προέρχεται από ένα φαναράκι, κρεμασμένο παραπλανητικά μπροστά από το απάισιο τέρας της κρίσης που είναι έτοιμο να κατασπαράξει τους αφελείς που προσελκύονται από το φως του.

Στην πραγματικότητα κανένας δεν μπορεί να προβλέψει τι θα γίνει ακριβώς μέσα στους επόμενους μήνες. Ο Μαρξ, αναλύοντας τον καπιταλισμό πριν από ενάμιση αιώνα -όταν δεν υπήρχαν ακόμα ούτε hedge funds, ούτε εξωτικά και τοξικά χρηματοπιστωτικά προϊόντα- είχε προβλέψει ότι ήταν ένα σύστημα που ήταν καταδικασμένο από την ίδια του τη φύση να πέφτει ξανά και ξανά σε καταστροφικές οικονομικές κρίσεις.

Περιέγραφε τον καπιταλισμό σαν ένα σύστημα τυφλής συσσώρευσης: "Συσσωρεύετε, συσσωρεύετε -αυτός είναι ο Μονιής και οι προφήτες"- αυτός είναι η υπέρτατος νόμος στον καπιταλισμό. Ένας καπιταλιστής που δεν θα καταφέρει να συσσωρεύσει (να επενδύσει δηλαδή) με τον

Πικετοφορία κατά των απολύσεων στο Τόκιο

ίδιο ρυθμό με τους ανταγωνιστές του θα πεταχτεί έξω από την αγορά. Αυτό το κυνήγι του κέρδους, όμως, έλεγε ο Μαρξ έχει, μακροχρόνια, σαν αποτέλεσμα να υπονομεύει συνεχώς τη συνολική κερδοφορία του συστήματος. Οι επενδύσεις έχουν την τάση να αυξάνονται με πιο γρήγορους ρυθμούς από ό,τι τα κέρδη. Η για να το πούμε με άλλα λόγια, για να εξασφαλίσει τα ίδια κέρδη ο μέσος καπιταλιστής χρειάζεται να επενδύσει όλο και περισσότερα. Αλλά φυσικά αυτό είναι αδύνατο. Το αποτέλεσμα είναι ότι έρχεται μια στιγμή όπου οι επενδύσεις αρχίζουν να αγκομαχούν, τραβώντας, έτσι πίσω τους στον γκρεμό ολόκληρη την οικονομία.

Ο Μαρξ, όμως, δεν πίστευε ότι ο καπιταλισμός θα καταρρεύσει από μόνος του. Οι καπιταλιστές, έλεγε, θα βρίσκουν πάντα τρόπους να εξισορροπούν την πρωτική τάση της κερδοφορίας του συστήματος. Η ίδια η κρίση λειτουργεί, μερικές φορές, από μόνη της εξυγιαντικά: ένα κομμάτι του κεφάλαιου καταστρέφεται δίνοντας έτσι τη δυνατότητα στα κέρδη να ξαναανέβουν και στην οικονομία να ξαναπάρει μπροστά. Η αύξηση της εκμετάλλευσης μπορεί να σώσει -για ένα μικρό διάστημα τουλάχιστον- το σύστημα, όπως έγινε τη δεκαετία του 1980, την εποχή της Θάσσερ και του Ρήγκαν. Καμιά φορά μπορεί ακόμα και η διαφθορά των ιδίων των καπιταλιστών να τους σώσει -προσωρινά τουλάχιστον από την κρίση. Αν οι καπιταλιστές σπαταλάνε αντί να επενδύσουν τα κέρδη τους, ο ρυθμός της συσσώρευσης μπορεί να πέσει και η καθίζηση των ποσοστών κέρδους να καθυστερήσει -όπως έγινε τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, την εποχή του Ψυχρού Πολέμου, όταν οι καπιταλιστές σπαταλούσαν μερικές φορές

ακόμα και το 10% του ΑΕΠ κάθε χρόνο για εξοπλισμούς -για να μπορέσουν να αφανίσουν τον πλανήτη πριν από τους Ρώσους ανταγωνιστές τους σε περίπτωση μιας πυρηνικής σύρραξης.

Όλες αυτές οι "λύσεις", όμως, δεν μπορούν να γιατρέψουν την βασική αντίφαση του συστήματος. Αργά ή γρήγορα οι αντιφάσεις αυτές βγαίνουν ξανά στην επιφάνεια -σε ένα ανώτερο επίπεδο. Ο καπιταλισμός ξεπέρασε τη μεγάλη κρίση του 1870 με την επέκταση στις αποικίες. Το αποτέλεσμα δεν ήταν απλά η υποδούλωση εκατομμυρίων "ιθαγενών": ο ανταγωνισμός ανάμεσα στις επιχειρήσεις μεταφέρθηκε τώρα στο επίπεδο του ανταγωνισμού ανάμεσα στα "πολιτισμένα" κράτη για τον έλεγχο των αποικιών. Το 1914 αυτός ο ανταγωνισμός οδήγησε τον πλανήτη στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η κρίση της δεκαετίας του 1930 είχε ακόμα πιο αποτρεπτικά εξελίξη: η κρίση "έκλεισε" με τα μεσάνυχτα της ιστορίας - με τον ναζισμό, το Ολοκαύτωμα και τα εκατομμύρια των νεκρών στα μέτωπα του Β' Παγκόσμιου Πολέμου.

Οι οικονομολόγοι και οι πολιτικοί ερμίζουν τώρα για το αν η σημερινή κρίση θα έχει σχήμα U -μία γρήγορη ανάκαμψη μετά από λίγους μήνες ή L -μία μόνιμη βύθιση στην στασιμότητα, όπως έγινε τη δεκαετία του 1970 στην Αμερική και την Ευρώπη ή στην Ιαπωνία τη δεκαετία του 1990.

Η δική μας η δουλειά δεν είναι να κάνουμε και εμείς καλύτερες εικασίες. Αυτό που χρειάζεται είναι αγώνας -να αντικρούσουμε, με απεργίες, διαδηλώσεις, καταλήψεις κάθε απόπειρα να φορτώσουν πάνω μας τα σπασμένα της κρίσης. Τις "λύσεις" τους τις είδαμε -και δεν θέλουμε να τις ξαναδούμε ποτέ ξανά. ■

Πακιστάν

Το νέο “πεδίο βολής” του ιμπεριαλισμού

Αντί για τον τερματισμό του πολέμου στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν η νέα στρατηγική των ΗΠΑ φέρνει την επέκτασή του στο Πακιστάν, διαπιστώνει ο **Νίκος Λούντος**

“Δεν ψάχνουμε πλέον τρόπους για το πώς μπορεί το Πακιστάν να βοηθήσει το Αφγανιστάν. Ψάχνουμε τι μπορούμε να κάνουμε για να βοηθήσουμε το Πακιστάν να τα βγάλει πέρα μέσα σε αυτήν την περίοδο”.

Ανώνυμο στέλεχος της κυβέρνησης Ομπάμα στους New York Times, 30 Απρίλη 2009.

“Η κυβέρνηση του Πακιστάν υπαναχωρεί απέναντι στους Ταλιμπάν και τους εξτρεμιστές”.

Χίλαρι Κλίντον, 22 Απρίλη 2009.

“Είμαι βαθιά ανήσυχος για την κατάσταση στο Πακιστάν. Οχι γιατί πιστεύω ότι οι Ταλιμπάν άμεσα μπορούν να πάρουν την εξουσία, αλλά γιατί η σημερινή πολιτική κυβέρνηση είναι πολύ εύθραυστη”.

Μπαράκ Ομπάμα, 29 Απρίλη 2009, στην ομιλία του για τις 100 πρώτες μέρες στην προεδρία.

Η κρίση του πολέμου στο Αφγανιστάν βρίσκεται για τα καλά μέσα στο γειτονικό Πακιστάν. Χρειάζεται κανείς να επιμείνει στην τεράστια σημασία που έχει αυτή η εξέλιξη. Το Πακιστάν αποτελεί χώρα κλειδί για τις γεωπολιτικές ισορροπίες και ο κίνδυνος της αποσταθεροποίησης αναγκάζει τους ισχυρούς του πλανήτη να κάνουν δηλώσεις όπως αυτές που παραθέσαμε παραπάνω. Πρόκειται για μια χώρα με πληθυσμό 165 εκατομμύρια, με τον έβδομο μεγαλύτερο στρατό του κόσμου. Είναι μία από τις εννέα χώρες που κατέχουν πυρηνικά όπλα και μάλιστα χωρίς να βρίσκεται εντός της συνθήκης για τη μη-διασπορά πυρηνικών.

Η στρατιωτική ανάπτυξη του Πακιστάν, στα 60 χρόνια ύπαρξής του ως ανεξάρτητο κράτος έγινε στην αγκαλιά

των ΗΠΑ με πολιτικό αποτέλεσμα τρεις δικτατορίες να κυβερνάνε τη χώρα για 32 χρόνια. Το Πακιστάν ήταν σταθερός σύμμαχος της Δύσης ενάντια στην ΕΣΣΔ, έχοντας ρόλο αντίπαλου δέους απέναντι στην πιο ανεξέλεγκτη Ινδία, αλλά και ρόλο “μουσουλμάνου” μεσάζοντα των ιμπεριαλιστών στη Μέση Ανατολή. Μετά τις 11 Σεπτεμβρίου, η στρατιωτική βοήθεια των ΗΠΑ προς το Πακιστάν αυξήθηκε κατακόρυφα. Σχεδόν 10 δισεκατομμύρια δολάρια ήταν η φανερό αμερικάνικη “συνεισφορά”. Πάνω από τα μισά από αυτά τα χρήματα κατευθύνθηκαν στην “περιοχή των φυλών”, στο βορειοδυτικό Πακιστάν, στα σύνορα με το Αφγανιστάν.¹ Τώρα όλη αυτή η αμερικάνικη επένδυση όχι απλώς φαίνεται ότι πήγε χαμένη, αλλά γυρνάει μπούμερανγκ.

Δεμένοι με τον ιμπεριαλισμό

Η κατάληψη της περιοχής Μπουνέρ από τους Ταλιμπάν στις 21 Απρίλη ήταν το γεγονός που έφερε τις εξελίξεις στο Πακιστάν στα παγκόσμια πρωτοσέλιδα. Οι Ταλιμπάν υποτίθεται ήταν ένα “εισαγόμενο” φαινόμενο από το Αφγανιστάν, το οποίο ο στρατός αντιμετώπιζε στα βουνά της μεθορίου. Τώρα έφταναν 100 χιλιόμετρα από την πρωτεύουσα της χώρας, Ισλαμαμπάντ. Προφανώς όμως όλα αυτά δεν έγιναν ξαφνικά. Στα μέσα Φλεβάρη η κυβέρνηση του Πακιστάν είχε παραχωρήσει την κοιλάδα Σουάτ στους τοπικούς ηγέτες των Ταλιμπάν, επιτρέποντας την ισχύ του ισλαμικού νόμου, Σαρία, μαζί με την κρατική νομοθεσία.

Μοιάζει παράδοξο ότι η ίδια κυβέρνηση που συνεργάζεται στενά με τις ΗΠΑ και δέχεται όλη αυτή τη βοήθεια στα πλαίσια του “πολέμου κατά της τρομοκρατίας” έδωσε τον έλεγχο μιας περιοχής στους Ταλιμπάν. Στην πραγματικότητα δεν υπάρχει κανένα παράδοξο. Οι εξελί-

ξεις έρχονται για να τονίσουν τη σύγκλιση δύο αποτυχιών: της αποτυχίας της αμερικάνικης στρατηγικής στο Αφγανιστάν και της αποτυχίας του Πακιστάν ως κρατικής οντότητας. Από τα τέλη του 2001 ως σήμερα, το Πακιστάν ως κράτος και η στρατηγική του Πενταγώνου έδωσαν πολύ σφιχτά τις τύχες τους. Σήμερα διαχειρίζονται την ήττα τους προσπαθώντας να αποφύγουν την ολική καταστροφή.

Το 2001 το Πακιστάν ήταν μία από τις χώρες που υποστήριζαν την κυβέρνηση των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν, όπως άλλωστε έκαναν και οι ΗΠΑ μέχρι κάποια χρόνια πριν. Έτσι, όταν στο Πεντάγωνο μπήκαν μπροστά οι μηχανές του πολέμου, η κυβέρνηση Μουσάραφ έπρεπε να κάνει μια πολύ γρήγορη στροφή. Όπως ισχυρίζεται ο ίδιος ο Μουσάραφ, ο επικεφαλής των μυστικών υπηρεσιών του Πακιστάν δέχθηκε τηλεφώνημα από τον αναπληρωτή Υπουργό Εξωτερικών του Μπους, τον Ρίτσαρντ Αρμιτάτζ που απειλούσε για το τι θα ακολουθούσε αν το Πακιστάν δεν συντασσόταν πλήρως με τις ΗΠΑ: “Ετοιμαστείτε να δεχθείτε βομβαρδισμό. Να επιστρέψετε στη λίθινη εποχή”.²

Όπως αποδείχθηκε, αυτή η στροφή δεν μπόρεσε ποτέ να γίνει 100%. Ο πακιστανικός στρατός και οι μυστικές υπηρεσίες είχαν και έχουν δεσμούς αίματος με το ισλαμιστικό αντάρτικο. Η ρίζα της “σχέσης” τους είναι η αμερικάνικη υποστήριξη στα χρόνια του προηγούμενου “αφγανικού πολέμου”, στη δεκαετία του '80, τότε που επίδοξος κατακτητής της χώρας ήταν η Ρωσία, ενώ οι Αμερικάνοι υποστήριζαν τους αντάρτες Μουτζαχεντίν. Οι μυστικές υπηρεσίες του Πακιστάν έπαιξαν ρόλο-κλειδί για την οργάνωση των Μουτζαχεντίν. Αυτές ανέλαβαν να στήσουν το δίκτυο στρατολόγησης από μουσουλμανικές χώρες, την εκπαίδευση

Διαδήλωση ενάντια στις αμερικάνικες επιθέσεις, στο Βορειοδυτικό Πακιστάν

και τον εξοπλισμό.

Μέσα από τη διαδικασία αυτή αυξήθηκε η ισλαμιστική επιρροή στην ηγεσία του στρατού ενώ όλο και περισσότερο ο στρατός γινόταν τμήμα αλλά και εγγυητής των ισορροπιών μεταξύ των ισλαμιστικών πολιτικών κομμάτων και των φυλάρχων στη μεθόριο. Ήταν ένας ογκώδης μηχανισμός καθώς σύμφωνα με εκτιμήσεις οι ένοπλοι “μουντζαχεντίν” εντός του Πακιστάν έφταναν τις 200.000. Τρεις πηγές κρατούσαν ζωντανό το “τέρας”: τα αμερικάνικα δολάρια, οι ενισχύσεις από τη Σαουδική Αραβία και τις χώρες του Κόλπου, και το εμπόριο της ηρωίνης.

Όταν το Αφγανιστάν απελευθερώθηκε από τη ρώσικη κατοχή, οι Αμερικάνοι σταμάτησαν να ενδιαφέρονται, αφήνοντας τις διάφορες ισλαμιστικές ομάδες να αλληλοσφάζονται ενώ ο απλός κόσμος συνέχιζε να υποφέρει. Συμπτωματικά ή όχι, τρεις μήνες αφού τα ρώσικα τανκς άρχισαν να φεύγουν από το Αφγανιστάν, σκοτώθηκε σε αεροπορικό ατύχημα ο δικτάτορας Ζία Ουλ Χακ, που κυβερνούσε τη χώρα 11 χρόνια. Η “δημοκρατία” που υποτίθεται επέστρεφε στο Πακιστάν αποδείχθηκε εξίσου διεφθαρμένη με τη δικτατορία. Τα μεγαλύτερα κόμματα, το Λαϊκό Πακιστανικό Κόμμα της Μπεναζίρ Μπούτο, στο οποίο είχε ελπίσει ο κόσμος για αλλαγή, αλλά και το παραδοσιακότερο κόμμα της άρχουσας τάξης, η Μουσουλμανική Ένωση του Ναουάζ Σαρίφ άρχισαν να κατασπαράσσουν τα, γεμάτα με αμερικάνικο χρήμα, δημόσια ταμεία, κάνοντας το παν για να κρατήσουν στη θέση του όλο το σύμπλεγμα στρατού-

μυστικών υπηρεσιών-ισλαμιστών.

Ο Ζαρντάρι που σήμερα είναι πρόεδρος της χώρας, ήταν γνωστός με το προσωνύμιο “κύριος 10%”, από το ποσοστό της μίζας που έπαιρνε, όταν η γυναίκα του, Μπεναζίρ Μπούτο ήταν πρωθυπουργός. Αντίστοιχα ήταν και τα κατορθώματά της κυβέρνησης του Ναουάζ Σαρίφ, το

ρόλο για την ανατροπή της κυβέρνησης Σαρίφ. Όμως, η ρητορεία του Μουσάραφ περί “ανεύθυνων πολιτικών” που ταπεινώνουν τη χώρα σε ξένες δυνάμεις μέσα σε δύο χρόνια στράφηκε εναντίον του, όταν έπρεπε να συνταχθεί με τη στρατηγική του Μπους.

Στην παγίδα του Αφγανιστάν

Η έκρηξη των εντάσεων ήταν προδιαγεγραμμένη. Από τη μια μεριά ο πακιστανικός στρατός είδε τη βαρύτητά του να αυξάνει, το χρήμα και τα όπλα να πολλαπλασιάζονται, διότι η συμβολή του ήταν απαραίτητη για τον πόλεμο στο Αφγανιστάν. Από την άλλη, τα στελέχη του στρατού και οι απλοί στρατιώτες καλούνταν να πολεμήσουν σε έναν αμερικάνικο πόλεμο και να σπάσουν τους δεσμούς τους όχι μόνο με τους Ταλιμπάν αλλά με όλα τα ισλαμιστικά δίκτυα. Το 2002 αναγκάστηκαν υπό την πίεση των ΗΠΑ σε συμβιβασμό στο Κασμίρ, όπου και ο Μουσάραφ είχε επενδύσει εθνικιστικά, αλλά και είχαν επικεντρώσει τη δράση τους οι μουντζαχεντίν βετεράνοι του Αφγανιστάν. Το σκονί για την άρχουσα τάξη του Πακιστάν τραβιόταν και από τις δυο μεριές και όσο περισσότερο θα έμενε ανοιχτή η πληγή του Αφγανιστάν, τόσο περισσότερο κινδύνευε να σπάσει.

Το Αφγανιστάν τελικά παραμένει ανοιχτό μέτωπο ως σήμερα και η πορεία της αμερικάνικης κατοχής ξεπερνάει τις προβλέψεις και των πιο “απαισιόδοξων” αναλυτών. Από το 2003 και μετά, κάθε χρονιά σκοτώνονται περισσότεροι κατοχικοί

Τώρα το Πεντάγωνο προαναγγέλλει ότι θα ενισχύσει τις επιχειρήσεις με νέα αεροσκάφη που έχουν μεγαλύτερη δύναμη πυρός

’97-’99, όταν συνδυάστηκαν οι άγριες νεοφιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις με την πρώτη πυρηνική δοκιμή του Πακιστάν, έναν πόλεμο στο Κασμίρ με την Ινδία που κόστισε 4000 νεκρούς στο Πακιστάν και τα μεγαλύτερα ανοίγματα στους ισλαμιστές που είχαν γίνει ποτέ. Επί Ναουάζ Σαρίφ ήταν η πρώτη φορά που η σαρία γινόταν νόμος του κράτους.

Έτσι όταν ο στρατηγός Περβέζ Μουσάραφ ανέλαβε την εξουσία, τον Οκτώβρη του 1999, για πολλούς Πακιστανούς φαινόταν σαν μια λύση ανάγκης απέναντι στον τρελό κατήφορο των πολιτικών κομμάτων. Η ήττα στον “μίνι-πόλεμο” με την Ινδία στο Κασμίρ έπαιξε καθοριστικό

στρατιώτες από την προηγούμενη και οι πρώτοι μήνες του 2009 επιβεβαιώνουν αυτήν την πορεία. Πολλαπλάσιοι είναι οι νεκροί για τον “αφγανικό στρατό” που έχουν στήσει οι Αμερικάνοι, παρότι οι θάνατοι αυτών των ανθρώπων ούτε καν αναφέρονται στις εφημερίδες. Οι αντάρτες ελέγχουν το μεγαλύτερο μέρος της χώρας και οι ΝΑΤΟϊκοί στρατιώτες είναι παγιδευμένοι στις βάσεις τους.

Η κυβέρνηση του Χαμίτ Καρζάι, την οποία οι ΗΠΑ προσπαθούν να στηρίξουν τόσα χρόνια δεν ελέγχει τίποτα. Πρόσφατα ο Καρζάι δήλωσε ότι θα προσπαθήσει να έρθει σε συνεννόηση με τμήματα των Ταλιμπάν, προκαλώντας την οργή των Αμερικάνων οι οποίοι δεν έχουν όμως καμιά έτοιμη διάδοχη λύση. Ο Ρίσαρντ Χόλμπρουκ, ειδικός απεσταλμένος του Ομπάμα για το Αφγανιστάν και το Πακιστάν έκανε μια ξεκάθαρη δήλωση μόλις ανέλαβε καθήκοντα: “Δεν μοιάζει με κανένα άλλο πρόβλημα που αντιμετωπίσαμε και κατά την άποψή μου θα είναι δυσκολότερο από το Βιετνάμ”.

Η αποστολή του Χόλμπρουκ είναι κομμάτι της νέας στρατηγικής του Ομπάμα, η οποία συμβολικά αποκαλείται “Αφ-Πακ” υπογραμμίζοντας ότι η αστάθεια αγκαλιάζει πλέον και τις δύο χώρες. Ο σημερινός σχεδιασμός του Πεντάγωνου έχει δύο σκέλη: από τη μία ραγδαία αύξηση των στρατευμάτων κατοχής σύμφωνα με το παράδειγμα του Ιράκ που υποτίθεται έφερε αποτελέσματα, από την άλλη αύξηση των βομβαρδισμών στην πακιστανική πλευρά των συνόρων, όπου θεωρούν ότι οι αντάρτες βρίσκουν καταφύγιο.

Προβλήματα υπάρχουν και στα δύο σκέλη. Οι 20 χιλιάδες επιπλέον στρατιώτες που θα σταλούν δεν θεωρούνται αρκετοί από τους στρατηγούς και ο αμερικάνικος στρατός δεν μπορεί να ξεφύγει από το πρόβλημα υπερβολικής εξάπλωσης που έχει προκαλέσει το άλλο τεράστιο μέτωπο του Ιράκ. Οι μη-αμερικάνικες ΝΑΤΟϊκές στρατιωτικές μονάδες κατηγορούνται ανοιχτά για τεμπελιά και για μη-συμμετοχή στις μάχες. Κάθε ΝΑΤΟϊκή σύνοδος γίνεται αφορμή για αμερικάνικες πιέσεις στις υπόλοιπες χώρες να δώσουν παραπάνω βοήθεια.

Τα νούμερα των νεκρών στρατιωτών δείχνουν ότι μετά τους 682 νεκρούς Αμερικάνους, τους 153 Βρετανούς και 118 Καναδούς, ακολουθούν με μεγάλη διαφορά οι Γερμανοί με 30 νεκρούς στρατιώτες, αν και μετά την επίσημη συμμετοχή του ΝΑΤΟ το 2006, η αναλογία

νεκρών Αμερικάνων και συμμάχων έχει φτάσει στο ένα προς ένα, με τους Βρετανούς και τους Καναδούς όμως να πληρώνουν το πιο βαρύ τίμημα.³

Η αύξηση των στρατιωτών εντείνει και το διαρκές πρόβλημα της τροφοδοσίας. Το Αφγανιστάν δεν έχει πρόσβαση σε θάλασσα και οι κατοχικοί στρατιώτες κινδυνεύουν να παγιδευτούν σαν ποντίκια. Το μεγαλύτερο μέρος της τροφοδοσίας γίνεται από τις ασταθείς προσπάθειες του Πακιστάν. Πρόσφατα οι αντάρτες ανατίναξαν την μεγαλύτερη γέφυρα σε αυτή τη διαδρομή προκαλώντας πανικό. Η κυβέρνηση Ομπάμα δεν έχει φτάσει ακόμα να συζητήσει με το Ιράν που έχει τα μεγαλύτερα σύνορα με το Αφγανιστάν, αλλά έχει συμφωνήσει με τη Ρωσία, ενώ κάνει και παζάρια με τις τρεις πρώην σοβιετικές δημοκρατίες. Όλα αυτά έχουν προφανή αντίκτυπο στους ρωσο-αμερικάνικους ανταγωνισμούς για τους πυραύλους στην Πολωνία και την Τσεχία, στην Ουκρανία και τη Γεωργία.

Στρατηγική “Αφ-Πακ”

Η επέκταση του πολέμου στο Πακιστάν είναι όμως η μεγαλύτερη πρόκληση. Ο πόλεμος, όπως έχουμε εξηγήσει, διεξάγεται ήδη μέσα στο Πακιστάν. Οι Πακιστανοί στρατιώτες που έχουν σκοτωθεί στις μάχες στα σύνορα αυτά τα χρόνια ξεπερνούν τους 2.000. Το ινδικό Ινστιτούτο για τη Διαχείριση Συγκρούσεων υπολογίζει επίσης σε πάνω από 5.000 τους νεκρούς αμάχους και σε πάνω από 6.000 τους νεκρούς “τρομοκράτες”, ενώ σημειώνει πως η ελλιπής ενημέρωση σίγουρα κάνει αυτά τα νούμερα συγκαταλημένα. Όλοι αυτοί οι θάνατοι καταγράφηκαν από το 2003 ως σήμερα στην πακιστανική πλευρά των συνόρων και ενώ ακόμη ο πόλεμος δεν λεγόταν “Αφ-Πακ”.

Τα αμερικάνικα μη-επανδρωμένα αεροσκάφη, όπως αποκάλυψε πρόσφατα μία αμερικανίδα γεωρυσιαστής, απογειώνονται από βάσεις ακόμη και μέσα στο Πακιστάν για να χτυπήσουν ό,τι ανιχνεύουν τα ραντάρ τους ως ύποπτη κίνηση. Δεν είναι λίγες οι φορές που χτυπήθηκαν χωριά κυρίως κατά τη διάρκεια γάμων και γλεντιών. Τώρα το Πεντάγωνο προαναγγέλλει ότι θα ενισχύσει τις επιχειρήσεις με νέα αεροσκάφη που έχουν μεγαλύτερη δύναμη πυρός.

Αυτή η βαρβαρότητα στα βουνά του Βορειοδυτικού Συνόρου ενίσχυσε τους δεσμούς των κατοίκων με τους αντάρτες που καταφεύγουν στο Πακιστάν και έτσι

οι Πακιστανοί Ταλιμπάν μπόρεσαν να αναδειχθούν σε τοπική δύναμη. Ο κόσμος στις δύο πλευρές των συνόρων ανήκει στην ίδια εθνότητα και μιλάει την ίδια γλώσσα, τα Παστού. Οι ένοπλοι αντάρτες με τους οποίους μπορείς να συνεννοηθείς, ιδιαίτερα αν στρέψουν τα όπλα τους και κατά των σκληρών γαιοκτημόνων της περιοχής, παρέχουν μεγαλύτερη ασφάλεια σε σχέση με τον πακιστανικό στρατό.

Δεν υπήρξε κάποια ξαφνική στροφή στον ισλαμισμό των κατοίκων του συνόρου. Τα ισλαμιστικά κόμματα δεν απέκτησαν ποτέ μεγάλη δύναμη στην πολιτική σκηνή της περιοχής. Το ίδιο ισχύει για το Πακιστάν συνολικότερα. Παρά τις κραυγές της Χίλαρι Κλίντον ότι σε λίγο οι Ταλιμπάν θα φτάσουν στη μεγαλύτερη επαρσία της χώρας, το Παντζάμπ, η πλειονότητα της πακιστανικής κοινωνίας έχει ανεκτική αντίληψη του Ισλάμ, ακολουθώντας μια ποικιλία θρησκευτικών παραδόσεων που δεν έχουν καμιά σχέση με την αυστηρότητα των Ταλιμπάν, η οποία ήρθε εισαγόμενη από τη Σαουδική Αραβία τη δεκαετία του ’80. Η “ισλαμοποίηση” της πακιστανικής κοινωνίας είναι τα τελευταία 30 χρόνια ένα φαινόμενο που καλλιεργείται από τα πάνω, χωρίς μαζικά αποτελέσματα.

Η απάντηση της κυβέρνησης στην ενίσχυση των Ταλιμπάν στην κοιλάδα Σουάτ το 2008 ήταν ένα άγριο ξέσπασμα πάνω στον απλό κόσμο. Μετά από μια τεράστια επιχείρηση που τη στήριξαν από κοινού Μουσάραφ, Μπούτο και Σαρίφ, το περασμένο καλοκαίρι σχεδόν μισό εκατομμύριο άνθρωποι αναγκάστηκαν να γίνουν πρόσφυγες. Λίγους μήνες μετά, η κυβέρνηση έκανε την περιφνημητική συμφωνία με τους Ταλιμπάν, στην ουσία παραδεχόμενη την ήττα της. Σήμερα, μετά την πίεση των ΗΠΑ, η συμφωνία καταργήθηκε και οι μάχες έχουν ξανανάψει.

Η αμερικάνικη κυβέρνηση λέει πως το Πακιστάν αντιμετωπίζει πρόβλημα ύπαρξης αν αφήσει τους Ταλιμπάν να εδραιωθούν. Η πακιστανική άρχουσα τάξη γνωρίζει επίσης και το αντίθετο. Ο πόλεμος που συνεχίζεται της έχει προκαλέσει τεράστια καινούργια προβλήματα και διχασμούς που απειλούν την επιβίωσή της. Μόνο και μόνο ο αριθμός των προσφύγων δημιουργεί κοινωνικό και οικονομικό χάος. Συνολικά υπάρχουν ένα εκατομμύριο άνθρωποι που έχουν εγκαταλείψει τα σπίτια τους, οι περισσότεροι είναι πάμφτωχοι αγρότες

Καναδοί στρατιώτες “επιτηρούν” μια αγρότισσα στο Αφγανιστάν

που τώρα δεν έχουν πού να κοιμηθούν και τι να φάνε. Η πρωτεύουσα του Βορειοδυτικού Συνόρου, Πεσαβάρ, βιώνει ένα χάος.

Το Καράτσι, το λιμάνι και βιομηχανικό κέντρο της χώρας υποδέχεται διαρκώς πρόσφυγες και οι νεκροί από τις ταραχές ανέρχονται ήδη σε εκατοντάδες. Η πόλη ήταν πάντα το επίκεντρο των εθνικιστικών ταραχών, ανάμεσα στους ντόπιους κατοίκους της επαρχίας Σιντ, τους Μουχάτζιρ, δηλαδή τους πρόσφυγες από την Ινδία και τους μετανάστες από το Παντζάμπ που αναζητούσαν δουλειά στην πόλη. Τώρα οι εθνικιστές πολιτικοί στοχοποιούν τους Παστούν που έρχονται από το Σύνδρο, αποκαλώντας τους “Ταλιμπάν”.

Μια έρευνα που πραγματοποίησε πέρσι ερευνητική ομάδα από το Πανεπιστήμιο του Μέριλαντ σχετικά με την πολιτική στάση των Πακιστανών κατέληξε στο εξής συμπέρασμα: “Τα άσχημα νέα είναι ότι δεν υπάρχει κανένα τμήμα μέσα την πακιστανική κοινωνία στο οποίο να μπορούν να στραφούν πραγματικά οι Ηνωμένες Πολιτείες, που να τις βλέπει θετικά, που να μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως βάση για να ξεκινήσουμε. Όλες οι πτέρυγες της κοινωνίας ανταλαμβάνονται τις ΗΠΑ ως απειλή. Ακόμη και οι υποστηρικτές του Μουσάραφ έχουν μια πολύ αρνητική άποψη για τις ΗΠΑ”.⁴

Οι δυνατότητες που ανοίγει στο κίνημα αυτή η αδυναμία των ιμπεριαλιστών να βρουν έμπιστο συνομιλητή φάνηκαν τα τελευταία δύο χρόνια με τον τρόπο που έπεσε ο Μουσάραφ. Καθώς το καθεστώς του αδυνατούσε να αντιμετωπίσει τα αποτελέσματα του πολέμου, προσπάθησε με τη βοήθεια των Αμερικάνων να προχωρήσει σε “ομαλή μετάβαση” μετονομάζοντας τον εαυτό του σε “πρόεδρο” και κατεβαίνοντας στις εκλογές. Οι νομικές ακροβασίες τον έφεραν σε σύγκρουση με

τον επικεφαλής του δικαστικού σώματος Ιφτικάρ Τσόντρι, τον οποίο και καθαίρεσε. Έτσι δόθηκε αφορμή στον κόσμο, με πρώτους τους δικηγόρους, να κατέβουν στο δρόμο διεκδικώντας δημοκρατία.

Όταν η κυβέρνηση Μπους είδε ότι δεν μπορούσε να στηρίξει άλλο τον Μουσάραφ, αποφεύγοντας την κοινωνική έκρηξη, άρχισε τις επαφές με τους παλιούς πολιτικούς και κυρίως την Μπεναζίρ Μπούτο, με την οποία συμφώνησαν μια συγκατοίκηση με τον δικτάτορα στη θέση του προέδρου. Μάλιστα βρετανικές εφημερίδες έγραψαν πως υπήρξαν πληροφορίες ότι η συμφωνία των ΗΠΑ με την Μπούτο περιλάμβανε την άδεια να αναπτυχθούν αμερικάνικα στρατεύματα εντός του Πακιστάν. Η Μπεναζίρ Μπούτο όμως δολοφονήθηκε με το που πάτησε το πόδι της στο Πακιστάν.

Χωρίς διέξοδο

Πραγματική εναλλακτική λύση για πολιτική ηγεσία του Πακιστάν δεν υπήρχε. Ο πρώην “κύριος 10%” Ζαρντάρι έγινε πρόεδρος και δεν ικανοποίησε κανένα από τα αιτήματα του κινήματος, ούτε αποκατέστησε τους διωχθέντες από το Μουσάραφ, ούτε πήρε αποστάσεις από τις ΗΠΑ. Με τον κόσμο να συνεχίζει να βγαίνει στους δρόμους, ο Ναουάζ Σαρίφ, ριγμένος στη μοιρασιά, αποφάσισε να παίξει το χαρτί της υποστήριξης του κινήματος. Ο Ζαρντάρι προσπάθησε να το παίξει σκληρός, αλλά δεν είχε το παραμικρό έρεισμα. Διέταξε τον κατ’οίκον περιορισμό του Σαρίφ, αλλά ο στρατός δεν υπάκουσε. Η “μεγάλη πορεία” που είχαν προγραμματίσει οι δικηγόροι στις 15 Μάρτη όχι μόνο πραγματοποιήθηκε, όχι μόνο συμμετείχε και ο Σαρίφ αλλά ανάγκασε την κυβέρνηση να ανακοινώσει τη δικαίωση του κινήματος, επαναφέροντας τον δικαστή Τσό-

ντρι στη θέση του. Οι πανηγυρισμοί που ξέσπασαν σε όλη τη χώρα ήταν πρωτοφανείς.

Το Πακιστάν δημιουργήθηκε πριν από 60 χρόνια με αγγλική υποστήριξη, με μια τεχνητή συγκόλληση των επαρχιών της Ινδικής υποηπείρου που είχαν μουσουλμανική πλειοψηφία. Οι αποικιοκράτες εγκατέλειπαν το λεγόμενο “πετράδι του στέμματος” με ένα αποχαλινωτικό πολιτικό και θρησκευτικό “διαίρει και βασίλευε”. Το 1971 είδε το Ανατολικό του τμήμα να αποσχίζεται, δημιουργώντας το Μπανγκλαντές. Σχεδόν σε όλες τις επαρχίες του υπάρχουν ως σήμερα αποσχιστικά κινήματα, στο Βαλουχιστάν, στο Σιντ, στις περιοχές των Παστούν. Όλα αυτά τα χρόνια η άρχουσα τάξη δεν είχε μόνο αποσχιστικά κινήματα να αντιμετωπίσει αλλά και την εργατική τάξη. Το 1972 το εργατικό κίνημα έφτασε στη σημαντικότερη στιγμή του με 100 χιλιάδες απεργούς στις βιομηχανίες του Καράτσι να δημιουργούν εργοστασιακές επιτροπές για ολόκληρους μήνες.

Το Πακιστάν κατάφερε να επιβιώσει χάρη στην αμερικάνικη βοήθεια, αλλά και στις αναγκαστικές παραχωρήσεις που έκανε η κυβέρνηση του Ζουλφικάρ Μπούτο στους αγρότες και τους εργάτες. Σήμερα δεν υπάρχουν οι δυνατότητες ούτε για κάτι τέτοιο. Μαζί με τον πόλεμο, το Πακιστάν χτυπιέται και από την κρίση. Είναι μία από τις μεγαλύτερα ποσά από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, 7 δισεκατομμύρια δολάρια δάνειο.

Η νέα στρατηγική του Ομπάμα στο Αφγανιστάν, συνεχίζοντας στο δρόμο που άνοιξε ο Μπους, απειλεί να πραγματοποιήσει αυτό που δεν κατάφερε η κρίση του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού τη δεκαετία του ’70, να χάσουν οι ΗΠΑ τον έλεγχο στον πιο παραδοσιακό τους σύμμαχο στην Κεντρική Ασία. Οι επιτυχίες του δημοκρατικού κινήματος στο Πακιστάν μπορεί να είναι μόνο μια μικρή πρόγευση από το κοντινό μέλλον. ■

- 1) “U.S. aid to Pakistan by the numbers”, Center for American Progress, 21 Αυγούστου 2008
- 2) Συνέντευξη του Μουσάραφ στην εκπομπή “60 minutes” του CBS, 24 Σεπτεμβρίου 2006.
- 3) <http://icasualties.org/oef/>
- 4) Voice of America, 11 Ιανουαρίου 2008

Το ελληνικό 1989

Οι τρεις οικονομικοί υπουργοί στην Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας- Από αριστερά Γιώργος Γενηματάς, Γιάννης Δραγασάκης, Γιώργος Σουφλιάς- (ΠΑΣΟΚ, ΣΥΝ, ΝΔ)

«Το 1989, όσο δύσκολη χρονιά ήταν για το διεθνές κομμουνιστικό κίνημα, τόσο ήταν μια μεγάλη χρονιά για την Αριστερά στη χώρα μας».

Δήλωση του Χαρίλαου Φλωράκη στο συγγραφέα της βιογραφίας του Χρήστο Θεοχαράτο

Κοντεύουν 20 χρόνια από το καλοκαίρι του 1989 και τη συμμετοχή της Αριστεράς σε κοινές κυβερνήσεις, αρχικά με τη ΝΔ και στη συνέχεια μαζί με τη ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ. Με εξαίρεση τη συμμετοχή των υπουργών του ΕΑΜ στην κυβέρνηση του Γεωργίου Παπανδρέου μετά την Απελευθέρωση της Ελλάδας από τη Ναζιστική Κατοχή το 1944, ήταν η μοναδική φορά που κορυφαία στελέχη του ΚΚΕ (και του ΚΚΕ εσωτερικού) στα πλαίσια του ενιαίου τότε Συνασπισμού, βρέθηκαν σε υπουργικές θέσεις: ο Φώτης Κουβέλης υπουργός Δικαιοσύνης, ο Γιάννης Δραγασάκης αρχικά στο Εμπορίου και ύστερα στο Εθνικής Οικονομίας, η Μαρία Δαμανάκη στο προεδρείο της Βουλής. Με αυτή την έννοια, ο Φλωράκης είχε δίκιο. Ύστερα από 45 χρόνια κατατρεγμών και διώξεων από το μετεμφυλιακό κράτος και τη χούντα, στελέχη του ΚΚΕ βρισκόνταν όχι στα ξερονήσια αλλά σε υπουργικούς θώκους. Και μάλιστα τη στιγμή που άλλα

Κομμουνιστικά Κόμματα, αυτά που βρίσκονταν στην εξουσία στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης τα ίδια 45 χρόνια, αναγκάζονταν να παραδώσουν την εξουσία. Ο Χαρίλαος Φλωράκης μπορούσε να αισθάνεται περήφανος.

Όχι όμως και ο κόσμος της Αριστεράς. Ο ενιαίος ΣΥΝ κέρδισε το 13% στις βουλευτικές εκλογές του Ιουνίου 1989. Τρεις μήνες αργότερα, στις νέες βουλευτικές εκλογές, 120 000 ψηφοφόροι του έφυγαν. Την άνοιξη του 1990 το ποσοστό είχε πέσει στο 10%. Πιο δραματική ήταν η εξέλιξη στο χώρο της νεολαίας, όπου η ΚΝΕ αποχώρησε ομαδικά και έτσι ξεκίνησε το Νέο Αριστερό Ρεύμα (ΝΑΡ). Ακολούθησε η διάσπαση του ενιαίου Συνασπισμού και του ΚΚΕ. Στις επόμενες εκλογές του 1993, το άθροισμα των ποσοστών του ΚΚΕ και του ΣΥΝ είχε πέσει στο μισό του Ιουνίου 1989. Η «μεγάλη χρονιά για την Αριστερά» αποδείχθηκε πολύ απλά ότι ήταν η αρχή μιας μεγάλης κρίσης για την Αριστερά, μιας πολιτικής ήττας από την οποία

η ΚΝΕ αποχώρησε ομαδικά και έτσι ξεκίνησε το Νέο Αριστερό Ρεύμα (ΝΑΡ)

Ήταν λάθος οι συγκυβερνήσεις της αριστεράς με τη ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ το 1989-90; Και τί οδήγησε σ' αυτό; Ο Πάνος Γκαργκάνας προσπαθεί να δώσει τις απαντήσεις που αποφεύγουν οι ηγεσίες εδώ και χρόνια

ακόμα δεν έχει συνέλθει. Σήμερα, είκοσι χρόνια αργότερα, οι ηγεσίες της κοινοβουλευτικής Αριστεράς στέκονται αμήχανα μπροστά στο 1989. Επίσημα δεν έχει υπάρξει ποτέ αυτοκριτική ούτε από το ΚΚΕ ούτε από τον ΣΥΝ. Όμως και οι δυο ηγεσίες παίρνουν αποστάσεις. Παρόλο που το ζήτημα των συμμαχιών κυβερνήσεων μπαίνει ξανά στην ημερήσια διάταξη, τόσο ο Αλαβάνος όσο και η Παπαρήγα υπόσχονται ότι τα κόμματα τους δεν θα προσχωρήσουν σε κυβερνητικές συνεργασίες ούτε με το ΠΑΣΟΚ ούτε με τη ΝΔ. Το θέμα είναι, όμως, τι αξία έχουν τέτοιες υποσχέσεις χωρίς μια ουσιαστική κριτική ανάλυση του 1989; Ήταν λάθος οι συγκυβερνήσεις ναι ή όχι; Και τι οδήγησε σε εκείνο το λάθος; Υπάρχουν αλλαγές στο ΚΚΕ και στον ΣΥΝ που να δίνουν εγγυήσεις ότι κάτι τέτοιο δεν θα επαναληφτεί; Αυτά είναι ερωτήματα που χρειάζονται απαντήσεις και όχι εξορκισμό, όπως γινόταν επί χρόνια όπου όποιος τα έθετε εισέπραττε την απάντηση ότι παίζει το παιχνίδι του ΠΑΣΟΚ. Η ανάγκη για απαντήσεις γίνεται ακόμα πιο επείγουσα καθώς όλες οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι ο σχηματισμός αυτοδύναμης κυβέρνησης θα είναι δύσκολος και οι πιέσεις πάνω στις ηγεσίες της Αριστεράς να δεξουν «υπευθυνότητα» ξαναμπαίνοντας σε συγκυβερνήσεις θα είναι μεγάλες.

«Συνομοσία»;

Ένα πρώτο απαραίτητο ξεκαθάρισμα αφορά το ΠΑΣΟΚ και τη φιλολογία για το «βρώμικο 89». Πολύ απλά, το ΠΑΣΟΚ δεν δικαιούται να παρουσιάζει τα γεγονότα του 1989 σαν μια «συνομοσία» της Αριστεράς με τη δεξιά για να συκοφαντήσουν τον ιστορικό ηγέτη του, Ανδρέα Παπανδρέου. Η κρίση στην οποία είχε οδηγηθεί το ΠΑΣΟΚ ύστερα από τις δυο πρώτες τετραετίες του στην κυβέρνηση ήταν πραγματική. Όχι μόνο τα σκάνδαλα ήταν υπαρκτά και δεν περιοριζόνταν μόνο στο σκάνδαλο Κοσκωτά, αλλά και οι πολιτικές διακηρύξεις του ΠΑΣΟΚ είχαν διαψευστεί και οδηγούνταν ραγδαία σε αναθεώρηση προς τα δεξιά.

Με την απόσταση των είκοσι χρόνων, τώρα πια αυτή η εξέλιξη του ΠΑΣΟΚ είναι ορατή με γυμνό μάτι. Μπορεί να ωρυόταν ότι η συνεργασία της Αριστεράς

Η «μεγάλη χρονιά για την Αριστερά» αποδείχθηκε πολύ απλή ότι ήταν η αρχή μιας μεγάλης κρίσης

με την «επάρατη» ήταν «έγκλημα», αλλά λίγους μήνες μετά το καλοκαίρι του 89 το ΠΑΣΟΚ συμμετείχε στην «Οικουμενική» κυβέρνηση Ζολώτα μαζί με τη ΝΔ και τον ενιαίο Συνασπισμό. Αν το «χάος» που χώριζε το τότε ΠΑΣΟΚ από τη δεξιά ήταν τόσο μεγάλο, πώς γεφυρώθηκε μέσα σε τόσο μικρό διάστημα; Και όπως φάνηκε από τη συνέχεια, η συμμετοχή στην Οικουμενική δεν ήταν κάποιος «τακτικός ελιγμός», ήταν ουσιαστική σύγκλιση με τη ΝΔ προς τη νεοφιλελεύθερη διαχείριση του ελληνικού καπιταλισμού. Το ΠΑΣΟΚ ποτέ δεν ξαναγύρισε στις σοσιαλιστικές διακηρύξεις του 1981, ακόμα και όταν η κατάρρευση της κυβέρνησης Μητσotάκη το ξανάφερε πανηγυρικά στην εξουσία το 1993. Αντίθετα, με την Αριστερά συρρικνωμένη, το ΠΑΣΟΚ μετακινήθηκε πιο απροκάλυπτα προς τις ιδιωτικοποιήσεις, την απελευθέρωση των αγορών, την αξιοποίηση της ΕΕ και την περιθωριοποίηση των πιο αριστερών συνδικαλιστών του. Η επικράτηση του Σημίτη στην κούρσα της διαδοχής του Ανδρέα Παπανδρέου το 1995-1996 ήταν το επιστέγασμα αυτής της πορείας. Ο Λαλιώτης είχε ήδη αποκηρύ-

ξει τους μαχητικούς συνδικαλιστές «τύπου Σκάργγιλ» πολύ πιο πριν και ο Γεννηματάς είχε εξασφαλίσει την ομαλή συνέχεια της διαχείρισης του Μάνου στο υπουργείο Οικονομίας ήδη το 1993-94.

Τα πρώτα σημάδια αυτής της ανοιχτής στροφής είχαν ξεκινήσει πριν το 1989. Η Κεϊνσιανή διαχείριση είχε εγκαταλειφτεί ήδη από τους πρώτους μήνες της πρώτης κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ όταν εκπαρωθυρώθηκαν ο Απόστολος Λάζαρης και ο Μανώλης Δρετάκης από τα οικονομικά υπουργεία. Ο Γεράσιμος Αρσένης, ο πρώτος «Τσάρος της Οικονομίας» που πήρε τον έλεγχο των χωριστών τότε υπουργείων Συντονισμού και Οικονομικών μαζί με τη θέση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, ήταν αυτός που ξεκίνησε την αντίστροφη πορεία επιβάλλοντας περιορισμούς στα συνδικάτα (το περιβόητο «άρθρο 4») και «ετεροχρονισμούς» στην ΑΤΑ (Αυτόματη Τιμαριθμική Αναπροσαρμογή) εγκαινιάζοντας το φρενάρισμα των μισθών. Κυρίως, όμως, εγκαινίασε την πολιτική της στήριξης των τραπεζών ανεβάζοντας εξοργιστικά τους τόκους που πλήρωνε το δημόσιο προς τους τραπεζίτες. Ήταν η εποχή όπου η νεοφιλελεύθερη επέλαση αποκτούσε ορμή διεθνώς με τον κεντρικό τραπεζίτη του Ρήγκαν να ανεβάζει το δολάριο στα ύψη και τη Θάτσερ να τσακίζει την απεργία των ανθρακωρύχων.

Μετά τις εκλογές του 1985, με νέο υπουργό Οικονομίας τον Σημίτη, η δεξιά προσαρμογή του ΠΑΣΟΚ έγινε ακόμα πιο έντονη με τις Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου να επιβάλλουν ανοιχτά τη λιτότητα και την Επιτροπή Καρατζά να βάζει τις βάσεις για την «απελευθέρωση» του τραπεζικού συστήματος. Ο Κοσκωτάς δεν ήρθε από το πουθενά. Ήταν ένα πρώιμο αρπαχτικό στο χώρο των τραπεζών πολύ πριν προκύψουν οι Βγενόπουλοι και τα άλλα golden boys της τραπεζικής επέκτασης στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή.

Ωστόσο, αυτή η πορεία δεν ήταν ευθύγραμμη. Το 1987 ο Σημίτης αναγκάστηκε να παραιτηθεί και το ΠΑΣΟΚ βάδισε προς τις εκλογές του 1989 παριστάνοντας ότι έχει σαν σημαία του το σύνθημα «Τσοβόλα δώστα όλα». Δυο παράγοντες έπαιξαν ρόλο σ' αυτό. Ο πρώτος ήταν η κρίση που χτυπούσε τα διεθνή Χρηματιστήρια τον Οκτώβριο του 1987 και ανάγκασε τις κυβερνήσεις να ακολουθήσουν επεκτατικές δημοσιονομικές πολιτικές για να αποφύγουν μια νέα διεθνή οικονομική ύφεση. Ο δεύτερος και καθοριστικός ήταν το απεργιακό κύμα που ξέσπασε ενάντια

*Κοινό διάδημα στον τότε Πρόεδρο της Δημοκρατίας Σαρτζετάκη (μέση).
Από αριστερά προς τα δεξιά Κύρκος, Μιτσοτάκης, Φλωράκης, Στεφανόπουλος*

στη λιτότητα του Σημίτη. Για δυο χρόνια, το 1985-87 η μαζική οργή των εργατών ενάντια στο «σταθεροποιητικό πρόγραμμα» Σημίτη εκφράστηκε με τεράστιες αλλά γραφειοκρατικά ελεγχόμενες πανεργατικές 24ωρες απεργίες. Η ΓΣΕΕ είχε ουσιαστικά διασπαστεί, η σφραγίδα είχε μείνει στα χέρια της διορισμένης Διοίκησης, πιστής στο ΠΑΣΟΚ, αλλά ο πραγματικός έλεγχος βρισκόταν στα χέρια της συνεργασίας των διαφωνούντων της ΠΑΣΚΕ (ΣΣΕΚ) με την ΕΣΑΚ και το ΑΕΜ (συνδικαλιστική παράταξη της τότε «ανανεωτικής» Αριστεράς). Οι κινητοποιήσεις που καλούσε αυτή η δημοκρατική αντιπολίτευση της ΓΣΕΕ έκφραζαν μαζικά το θυμό των εργατών, αλλά ταυτόχρονα τον περιορίζαν στα πλαίσια των 24ωρων διαμαρτυριών.

Αυτό το κίνημα άρχισε να ξεχειλίζει σε απεργίες διαρκείας από την άνοιξη του 1987. Δυναμικές απεργίες με μαχητικές απεργιακές φρουρές που έδιναν μάχες με τα ΜΑΤ ξέσπασαν στους Δήμους, στους εκπαιδευτικούς, στη ΔΕΗ, στις τράπεζες και κατάφεραν να σπάσουν το πάγωμα των μισθών παρά τους συμβιβασμούς των ηγεσιών τους. Αυτές τις αναγκαστικές υποχωρήσεις προσπαθούσε ο Α. Παπανδρέου να εμφανίσει σαν «απλοχεριά» του Τσοβόλα.

Είναι απαραίτητο να θυμηθούμε εκείνους τους αγώνες, γιατί αποτελούν

ζωντανή διάφευση για τις θεωρίες που ισχυρίζονταν (και σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμα ισχυρίζονται) ότι η εργατική τάξη ενσωματώθηκε στα χρόνια της πρώτης οκταετίας του ΠΑΣΟΚ και άρα ήταν μοιραίο η Αριστερά να αναζητήσει αλλού «νέες μήτρες» για την ανάπτυξη της.

Έφταιγε η εργατική τάξη;

Οι θεωρίες για «αποχαιρετισμό της εργατικής τάξης» άνθισαν διεθνώς στη δεκαετία του 1980 με πρωταγωνιστές διανοούμενους όπως ο ιστορικός Έρικ Χόμσπριτ (που το 1981 κυκλοφόρησε ένα βιβλίο με τίτλο «Η ανοδική πορεία της Εργατικής Τάξης σταμάτησε») και ο Αντρέ Γκορτς (το δικό του βιβλίο είχε τίτλο «Αποχαιρετισμός στην Εργατική Τάξη»). Στην Ελλάδα ο πιο σημαντικός απόηχος ήταν ένα άρθρο του Μίμη Ανδρουλάκη στον Ριζοσπάστη τον Σεπτέμβριο του 1985, όπου για πρώτη φορά μιλούσε για «νέες μήτρες» πέρα από την εργατική τάξη. Ο ανερχόμενος τότε νέος θεωρητικός της δεξιάς στροφής του ΚΚΕ ήταν βέβαια εκτός πραγματικότητας. Η ένταση των απεργιών στην Ελλάδα από το 1985 μέχρι το 1993 ήταν τέτοια ώστε διεκδικούσε σταθερά στην πρώτη θέση στην παγκόσμια κατάταξη των χωρών με βάση τις εργατοημέρες που «χάνονταν» σε απεργίες. Δεν ήταν μόνο

οι μεγάλες πανεργατικές του 1985-87, ούτε μόνο οι απεργίες για αυξήσεις του 1987-89. Ήταν οι καταλήψεις στις «προβληματικές», οι απεργίες τον χειμώνα της «Οικουμενικής», οι τεράστιες εκρήξεις που συγκλόνισαν την κυβέρνηση Μητσοτάκη το 1990-93 στην Ολύμπια Κέτερινγκ, στην Πειραική-Πατραϊκή, στην ΕΑΣ, στη ΔΕΗ και στον ΟΤΕ και οι νέες πανεργατικές ενάντια στις τότε αντιασφαλιστικές μεταρρυθμίσεις Σουφλιά και Σιούφα.

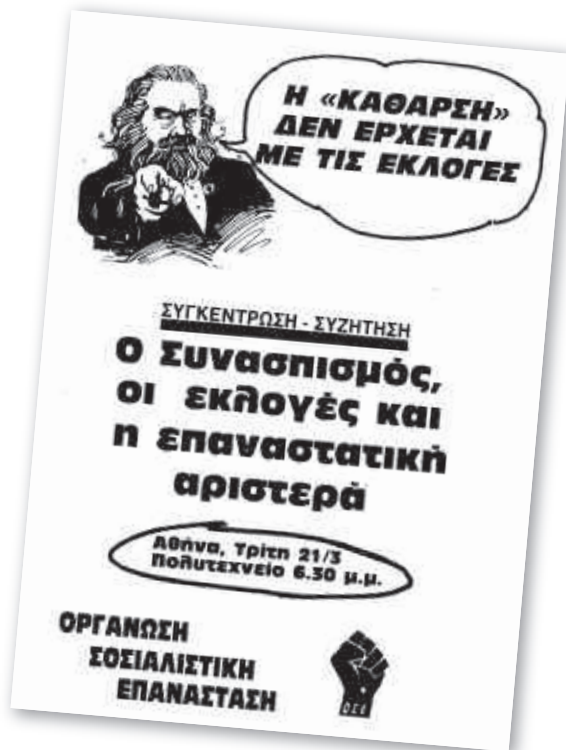
Η εργατική τάξη όχι μόνο δεν «έσβηνε» αλλά και ριζοσπαστικοποιούνταν προς τα αριστερά. Στις δημοτικές εκλογές του 1986 τα ψηφοδέλτια συνεργασίας του ΚΚΕ με τους αντάρτες του ΠΑΣΟΚ σάρωσαν δημιουργώντας «κόκκινα στεφάνια» στις εργατογειτονιές γύρω από την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και τον Πειραιά. Στην Αθήνα ο Κατριβάνος είχε πάρει 18%, στον Πειραιά ο Νικολινάκος 16% και στη Θεσσαλονίκη ο Νέστωρ το 23%. Η ηγεσία του ΚΚΕ δεν είχε «αντικειμενικούς» λόγους να στρίψει προς τα δεξιά. Και όμως αυτό ήταν ακριβώς που έκανε.

Τον Μάρτη του 1987, την ώρα που οι απεργοί των Δήμων έδιναν μάχες στις χωματερές ενάντια στα ΜΑΤ και την επιστράτευσή τους, ο Ριζοσπάστης έγραφε:

«Απέναντι σε μια κυβέρνηση ελάχιστα διατεθειμένη να κάνει πίσω στην εισοδηματική της πολιτική... θα ήταν αφελής όποιος βασιζόταν μόνο στα γιουρούσια

Ο Κοσκωτάς ήταν ο πρωταγωνιστής του πιο μεγάλου τότε σκάνδαλου. Η ΟΣΕ προειδοποιούσε ενάντια στις αντατάτες για "κάθαρση" μέσα από τη Βουλή

της πρωτοπορίας». Και ένα χρόνο αργότερα, στην απεργία των Εκπαιδευτικών τον Μάη του 1988 επαναλάμβανε:

«Μερικά γιουρούσια την περίοδο των εξετάσεων και μάλιστα με τη μορφή απεργίας διαρκείας, θα οδηγούσαν τον αγώνα των εκπαιδευτικών σε απομόνωση και πολύ πιθανά σε άμεσο αδιέξοδο».

Αυτά δεν ήταν αυθαίρεσες κάποιων αρθρογράφων του Ριζοσπάστη. Ήταν η επίσημη πολιτική του ΚΚΕ που αποκρυσταλλώθηκε στο 12ο Συνέδριο του το Μάη του 1987. Η (μηνιαία τότε) Εργατική Αλληλεγγύη είχε υποδεχθεί εκείνο το Συνέδριο με ένα μεγάλο άρθρο με τον προφητικό τίτλο «Ένα «τολμηρό άλμα» προς τα δεξιά και στο... κενό». Πραγματικά η μεγάλη «στροφή» του 12ου Συνεδρίου προδίδε το φιάσκο του καλοκαιριού του 1989.

Η εισήγηση της Κ.Ε. τόνιζε:

«Δεν πρέπει να νομιστεί ότι είμαστε συλλέκτες και υπερασπιστές οποιουδήποτε αιτήματος προβάλλεται από μη κεφαλαιοκρατικές δυνάμεις... Πρέπει να αξιολογούμε τα αιτήματα με τα κριτήρια της προόδου και της αλλαγής, με τα κριτήρια των πραγματικών και όχι των αυθαίρετων αναγκών».

Ο Δ. Γόντικας πρόσθετε:

«Απολυτοποιείται η σημασία της οικονομικής πάλης. Έτσι μαθαίνουμε και διαπαιδαγωγούμε στραβά τις μάζες με την αντίληψη μόνο του άμεσου και συγκεκριμένου αποτελέσματος».

Η Αλέκα Παπαρήγα πλειοδοτούσε:

«Μήπως είναι λίγες οι φορές που μιλάμε για προβλήματα της εργατικής τάξης και εννοούμε σχεδόν αποκλειστικά τα μισθολογικά; Ενώ το βιοτικό επίπεδο δεν εξαρτάται μόνο από το ύψος των μισθών, όταν μάλιστα έχουν οξυνθεί επικίνδυνα εκτός από τις λεγόμενες παλιές ανάγκες των εργαζομένων και οι σύγχρονες;»

Και ο Γιάννης Δραγασάκης επεκτεινόταν εκτός από τους μισθούς και στα ζητήματα των θέσεων εργασίας

«Δεν πρέπει να δούμε το θέμα των εθνικοποιήσεων από τη σκοπιά: εθνικοποιήσεις νάναι και όποιες νάναι...

Δεν νομίζουμε ότι χρήσιμο θέμα είναι ή ήταν οι αποζημιώσεις. Μπορεί να δώσεις αποζημίωση αν αυτό σε βοηθάει. Όχι επειδή το δικαιούται αυτός που θα του δώσεις αποζημίωση, αλλά αν μ' αυτό τον τρόπο νομίζεις ότι μπορείς καλύτερα να εξυπηρετήσεις τα συμφέροντα της αλλαγής».

Μετά από όλα αυτά η Απόφαση προειδοποιούσε τα μέλη του κόμματος να αποφύγουν «την ευκολία στη λήψη αποφάσεων για απεργιακούς αγώνες» και «την προκλήση βεβιασμένων κινητοποιήσεων».

Κύρκος και Φλωράκης

Το επιστέγασμα της στροφής του 12ου Συνεδρίου ήταν η πρόσκληση στην ΕΑΡ του Λεωνίδα Κύρκου για κοινή συνεργασία. Ο Κύρκος είχε ήδη διασπάσει το ΚΚΕ εσωτερικού για να συγχροτήσει το νέο κόμμα της Ελληνικής Αριστεράς

(ΕΑΡ) σε ακόμα πιο δεξιές βάσεις. Η επιστολή-πρόσκληση του ΚΚΕ προς την ΕΑΡ τόνιζε

«Σχεδιασμός της ανάπτυξης με νέα κριτήρια... Νέοι όροι λειτουργίας και περιεχομένου της αγοράς με παρέμβαση στο ρόλο και τη δράση των υποκειμένων της. Νέα πλαίσια επιχειρηματικής δράσης του ιδιωτικού κεφαλαίου που να ευνοούν τη νέα αναπτυξιακή πολιτική...

Διαμόρφωση μιας νέας αμυντικής πολιτικής με κριτήρια τη φύση και την έκταση του εθνικού αμυντικού προβλήματος και την αποτροπή μονόπλευρων εξαρτήσεων στην προμήθεια εξοπλισμού».

Λίγο αργότερα, στη δεύτερη συνάντηση Φλωράκη - Κύρκου τον Οκτώβριο του 1988, ο Φλωράκης απαντούσε στο ερώτημα τι σχέσεις θα έχει η συνεργασία ΚΚΕ-ΕΑΡ με το ΠΑΣΟΚ:

«Με την πτέρυγα που κυριαρχεί σήμερα, εμείς χωριό δεν κάνουμε. Τώρα, τι ανακατατάξεις θα γίνουν και μάλιστα αν εφαρμοστεί η απλή αναλογική, κανείς δεν μπορεί να προβλέψει. Εμείς πιστεύουμε ότι η χώρα μας δεν θα μείνει χωρίς κυβέρνηση. Κάποια κυβέρνηση θάχει. Εκεί ανάλογα θα καθορίσουμε τη στάση μας».

Ήταν η πρώτη τοποθέτηση που άνοιγε το δρόμο για τη συγκυβέρνηση του καλοκαιριού του 1989. Λίγο αργότερα, στις 9 Δεκέμβρη 1988, ο Γρηγόρης Φαράκος έγραφε στο Ριζοσπάστη

«Για το γενικότερο ζήτημα, αν κάποιο τμήμα της άρχουσας τάξης θελήσει να

στηριχτεί στις δυνάμεις της Αριστεράς, είναι κάτι που δεν πρέπει να αποκλειστεί ότι μπορεί να το επιδιώξουν... Δεν πρέπει δηλαδή να αποκλειστεί ότι μπορεί να προσπαθήσουν να κάνουν τέτοιους εκσυγχρονισμούς και τέτοιες διορθώσεις στην πολιτική της αστικής τάξης που να γίνονται, για ένα τουλάχιστον διάστημα, ως μην πω αποδεκτές αλλά ανεχτές από την Αριστερά».

Όπως αποδείχθηκε στη συνέχεια, η άρχουσα τάξη δεν χρειάστηκε να κάνει τεράστιους εκσυγχρονισμούς και διορθώσεις στην πολιτική της για να εξασφαλίσει την ανοχή αυτής της Αριστεράς. Μερικές θέσεις στα υπουργεία, στο προεδρείο της Βουλής και στο Ειδικό Δικαστήριο που θα ξεκαθάριζε υποτίθεται τα σκάνδαλα ήταν αρκετές για τον Συνασπισμό Κύρκου-Φλωράκη.

Γιατί οδηγήθηκε τόσο δεξιά το ΚΚΕ; Το «παρέσυραν» ο Ανδρουλάκης, η Δαμανάκη, ο Δραγασάκης, ο Αλαβάνος; Όλοι αυτοί που σήμερα βρίσκονται στα ηγετικά κλιμάκια του ΠΑΣΟΚ και του ΣΥΝ τότε βρίσκονταν στα ηγετικά κλιμάκια του ΚΚΕ αλλά κανένας δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι η ευθύνη είναι μόνο δική τους. Άλλωστε, στη διάσπαση που ακολούθησε, ο Φλωράκης, η Παπαρήγα, ο Γόντικας κατάφεραν να κρατήσουν τον έλεγχο απέναντι σε όλα αυτά τα στελέχη. Αποδείχθηκε δηλαδή ότι αυτή η ομάδα Φλωράκη-Παπαρήγα αποτελούσε την καθοριστική ηγεσία και τότε όπως και σήμερα. Αλλά οι ευθύνες δεν περιορίζονται στα συγκεκριμένα πρόσωπα.

Ένας καθοριστικός παράγοντας ήταν η επιρροή του ΚΚΣΕ στο ΚΚΕ. Ήταν η εποχή που ο Γκορμπατσόφ βρισκόταν στην ηγεσία και οι ιδέες της «Περεστρόικα», δηλαδή του ανοίγματος στην αγορά ήταν κυρίαρχες. Το πρωτοσέλιδο του Ριζοσπάστη για το 12ο Συνέδριο του ΚΚΕ είχε σαν κύριο τίτλο τη λέξη ΣΤΡΟΦΗ με

υπέρτιτλο «Νέοι ορίζοντες στη ζωή και τη δράση του ΚΚΕ», αλλά πάνω και απ' όλα είχε ένα ένθετο που διακηρύττε: «Μήνυμα Γκορμπατσόφ στον Α. Παπανδρέου» «Σημαντικές διακρατικές επαφές με την ευκαιρία του 12ου Συνεδρίου». Η σχέση του ΚΚΕ με το ΚΚΣΕ ήταν θεμέλιο για όλα τα ανοίγματα του, ιδεολογικά, πολιτικά και οικονομικά προς τον κόσμο της άρχουσας τάξης και της αγοράς. Οι τότε διακηρύξεις του Ανδρουλάκη για την «τέχνη του επιχειρείν» ήταν αντανάκλαση των θεωρητικών της Περεστρόικα που έπλεκαν το εγκώμιο της αγοράς και εισέπρατταν τα χειροκροτήματα όλου του πολιτικού φάσματος, από τη σοσιαλδημοκρατία και το ΠΑΣΟΚ μέχρι τη Θάπσερ και τον Μητσοτάκη. Το ΚΚΕ πλήρωσε ακριβώς την άκριτη υποστήριξη του για τον «υπαρκτό σοσιαλισμό», την οποία συνεχίζει και σήμερα, έστω και αν τώρα θεωρεί τον Γκορμπατσόφ προδότη και τον Στάλιν θεμελιωτή του σοσιαλισμού.

Ρεφορμισμός

Όμως, ούτε αυτή η σχέση αρκεί για να εξηγήσει την πορεία του ΚΚΕ προς τον κατήφορο του 1989. Μόνο αν σταθούμε στον ίδιο το ρεφορμιστικό χαρακτήρα του κόμματος μπορούμε να κατανοήσουμε τη συμπεριφορά του. Μπορεί ο ρεφορμισμός των ΚΚ να έχει διαφορές από τον παραδοσιακό ρεφορμισμό της σοσιαλδημοκρατίας ως προς τις πολιτικές καταβολές και τις ιδεολογικές αναφορές του. Αλλά το υπόβαθρο είναι κοινό: για τα κόμματα αυτά η εργατική τάξη δεν είναι το υποκείμενο της κοινωνικής αλλαγής, είναι απλά μια συνιστώσα στην πολυσυλλεκτική πολιτική συμμαχιών του κόμματος. Είναι απλά μια «μήτρα» ψήφων, ένα εφελτήριο πολιτικής επιρροής με μεγαλύτερη ή μικρότερη σημασία κατά περιόδους ανάλογα με τις ανάγκες αυτών των συμμαχιών. Το κράτος δεν είναι θεσμός που πρέπει να ανατραπεί για την απελευθέρωση της εργατικής τάξης, είναι εργαλείο που μπορεί να κατα-

κτηθεί και να μεταρρυθμιστεί «σε φιλεργατική κατεύθυνση». Και το πρόγραμμα των μεταρρυθμίσεων δεν απορρέει από τις ανάγκες της εργατικής τάξης να απαλλαγεί από την εκμετάλλευση και την καταπίεση, αλλά από τις ανάγκες διαχείρισης σύμφωνα με τα «κοινά συμφέροντα» της διαταξικής συμμαχίας.

Αυτά τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά των ρεφορμιστικών κομμάτων τα είχαμε επισημάνει από τότε. Στη «Μαμή», που ήταν το θεωρητικό περιοδικό της ΟΣΕ στο διάστημα 1983-1989, σε ένα μεγάλο άρθρο για το «ρεφορμιστικό φαινόμενο» μιλούσαμε για αυτά τα προβλήματα του ΚΚΕ πολύ πριν πάρουν την εκρηκτική μορφή των συγκυβερνήσεων του 1989. Και στην Εργατική Αλληλεγγύη, στις παραμονές του 12ου Συνεδρίου, η Μαρία Στύλλου προειδοποιούσε για τη δεξιά στροφή που έπαιρνε το ΚΚΕ σαν «Κόμμα εξουσίας μέσα από το Κοινοβούλιο».

Σήμερα ο ΣΥΝ (και ο ΣΥΡΙΖΑ) είναι η πέτρυνγα της Αριστεράς που δηλώνει ανοιχτά την προσηλυση της στο ρεφορμιστικό κοινοβουλευτικό δρόμο. Το ΚΚΕ, χωρίς ποτέ να έχει αποκηρύξει τα πεπραγμένα του το 1989, δηλώνει κόμμα που παλεύει για το Σοσιαλισμό και καταγγέλλει με σφοδρότητα όχι μόνο το ΠΑΣΟΚ αλλά και τον ΣΥΝ. Πίσω, όμως, από τις φραστικές διαφοροποιήσεις η βασική στρατηγική παραμένει ίδια: μια διαταξική «λαϊκή» συμμαχία θα διεκδικήσει την εξουσία όταν ωριμάσουν οι κοινοβουλευτικοί συσχετισμοί και θα εφαρμόσει ένα πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων μέχρι εκεί που καθορίζουν τα «κοινά συμφέροντα» των συμμαχών. Η εργατική τάξη πρέπει να πειθαρχεί στα όρια που χαράζει αυτή η συλλογιστική. Όποια τμήματα της τάξης παραβιάζουν αυτά τα όρια (π.χ. με καταλήψεις όπως η νεολαία στις σχολές, με απεργίες διαρκείας όπως οι δάσκαλοι πριν τρία χρόνια, με εκρήξεις όπως του Δεκέμβρη που «ρίχνουν το ηθικό της Αστυνομίας» (!)) πρέπει να αποδοκιμάζονται. Τότε ήταν το ίδιο το Συνέδριο του ΚΚΕ που συνιστούσε να αποφεύγονται οι «βεβιασμένες κινητοποιήσεις». Σήμερα τα Συνέδρια μιλάνε για «Ανυπακομή» μέχρι και «Αντεπίθεση», αλλά στην ουσία κυριαρχεί η ίδια ρεφορμιστική γραμμή. «Αν κάποιο τμήμα της άρχουσας τάξης θελήσει να στηριχτεί στις δυνάμεις της Αριστεράς» (για να θυμηθούμε τα λόγια του Φαράκου) θα βρει ξανά την πόρτα της συμμαχίας με το ΚΚΕ ανοιχτή. ■

ΑΝΤΙΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ και κινήματα πόλης

Φλεβάρης 2009, οι κάτοικοι διαδηλώνουν υπερασπίζοντας το πάρκο Κύπρου και Πατησίων

Τα κινήματα που υπερασπίζονται τους ελεύθερους χώρους και το περιβάλλον με κέντρο τις γειτονιές ξεφυτρώνουν παντού σαν τα μανιτάρια. Άλλες φορές δημιουργούνται για να υπερασπιστούν ένα πάρκο που απειλείται με καταστροφή, μια παραλία που τη λυμαίνονται τα ιδιωτικά συμφέροντα, έναν ιστορικό χώρο που κινδυνεύει να γκρεμιστεί. Άλλες φορές προκύπτουν από τη διάθεση των κατοίκων μιας περιοχής να απελευθερώσουν έναν χώρο για τις ανάγκες του πρασίνου ή της καθημερινής τους κοινωνικοποίησης. Άλλοτε πάλι τα προκαλούν οι ωμές απόπειρες ξεπουλήματος δημόσιας περιουσίας (όπως είναι τα κινήματα για τις Ολυμπιακές εγκαταστάσεις) και η δημιουργία νέων εμπορικών κέντρων στον ήδη επιβαρυσμένο από τα ΙΧ αστικό ιστό.

Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, η ρίζα των προβλημάτων είναι κοινή. Πρόκειται για την εγγενή τάση του κεφαλαίου για μια ατελείωτη, άναρχη συσσώρευση, που από τη γέννηση του καπιταλισμού προκάλεσε τον υδροκεφαλισμό και την υπερε-

γέθυνση των πόλεων, ενώ ειδικά την τελευταία τριακονταετία αποθεώθηκε με την κυριαρχία του νεοφιλελευθερισμού. Χώροι και αγαθά που μέχρι παλιότερα δεν θεωρούνταν εμπορεύματα έφτασαν να παρέχονται επί πληρωμή, όπως ένα πάρκο, ένας δρόμος, μια παραλία. Την ίδια στιγμή οι περικοπές στους δημόσιους προϋπολογισμούς σήμαναν τον «μονόδρομο» των ιδιωτικοποιήσεων κάθε ελεύθερου χώρου που ρήμαζε λόγω έλλειψης χρηματοδότησης, συχνά των Δήμων από τον κεντρικό κράτος. Ταυτόχρονα, στην ελληνική περίπτωση, το μεταπολεμικό μοντέλο ανάπτυξης της διάλυσης των δημόσιων συγκοινωνιών προς όφελος του αυτοκινήτου, του μπετόν, της άναρχης δόμησης και της αντιπαροχής έφτασε στα όριά του. Πλέον κάθε απόπειρα να χτιστεί ένας ελεύθερος χώρος στην Αθήνα και στις άλλες μεγάλες πόλεις, να ξεριζωθεί ένα δέντρο ή να ξεπουληθεί μια δημόσια εγκατάσταση ισοδυναμεί με το τελειωτικό χτύπημα σε έναν ασθενή που χαροπαλεύει πεσμένος σε κώμα.

Δεν είναι όμως μόνο οι αντικειμενικές

Οι μάχες για τους ελεύθερους χώρους στις γειτονιές ξεφυτρώνουν σαν τα μανιτάρια. Η ανάπτυξη αυτών των κινήματων χρειάζεται αντικαπιταλιστική πολιτική, όχι αυταπάτες για τους δεσμούς ή την τοπική αυτονομία τονίζει ο **Θανάσης Καμπαγιάννης**

συνθήκες που εξηγούν την άνθιση των κινήματων πόλης. Η ριζοσπαστικοποίηση των τελευταίων χρόνων έχει παίξει μεγάλο ρόλο ώστε καμία επίθεση στους ελεύθερους χώρους να μην μένει πια αναπάντητη. Σίγουρα η κρίση ηγεμονίας των νεοφιλελεύθερων ιδεών έχει διευκολύνει την ανάπτυξη των κινήματων, και βέβαια το αντικαπιταλιστικό κίνημα του Σηάτλ και της Γένοβας είχε καθοριστική συμβολή στην απονομιμοποίηση της αγοράς. Το νέο κίνημα έβαλε στο κέντρο της ατζέντας ζητήματα που παλιότερα ήταν «ριγμένα» όπως το περιβάλλον, η εμπορευματοποίηση των δημόσιων αγαθών, οι ελεύθεροι χώροι, η τοπική δράση ως κομμάτι ενός παγκόσμιου κινήματος. Είμαστε στις γειτονιές μας μπροστά σε μια καινούργια κατάσταση, όπου νέοι αλλά και παλιότεροι αγωνιστές νιώθουν (ξανά ή για πρώτη φορά) την αυτοπεποίθηση να συγκρουστούν με τα συμφέροντα και τις πολιτικές που διαλύουν τη δυνατότητα για μια καλύτερη ζωή, ξεκινώντας από την τοπική τους εμπειρία.

Αριστερά

Τα τοπικά κινήματα και η Αριστερά - ειδικά αυτή που έχει ως σημαία της τον αντικαπιταλισμό - έχουν κάθε λόγο να βαδίζουν μαζί σ' όλες αυτές τις μάχες. Πρόκειται, εκτός από αναγκαιότητα, και για έναν «γάμο» αμοιβαίου συμφέροντος. Για την αντικαπιταλιστική Αριστερά, τα τοπικά κινήματα προσφέρονται ως η καλύτερη ευκαιρία «εφαρμοσμένου» αντικαπιταλισμού. Τα συμφέροντα που επιβουλεύονται τους ελεύθερους χώρους και το περιβάλλον δεν είναι άλλα από εκείνα που επιτίθενται στις κατακτήσεις της εργασίας, επιβάλλουν τη λιτότητα, καταστρατηγούν τα δημοκρατικά δικαιώματα. Η αντικαπιταλιστική Αριστερά έχει την ευκαιρία να δοκιμαστεί στις τοπικές μάχες και να δώσει απτά και νικηφόρα δείγματα της πολιτικής της δράσης. Από την άλλη, τα τοπικά κινήματα μπορούν να βρουν στον χώρο του αντικαπιταλισμού τον σύμμαχο εκείνο που θα τα ενισχύσει στις μάχες τους, ξεπερνώντας την αποσπασματικότητα και τον τοπικό χαρακτήρα των επιμέρους αντιστάσεων. Στις δεκαετίες του '70 και του '80, τα κόμματα της Αριστεράς (το ΚΚΕ, το ΚΚΕ εσωτερικού, το ΠΑΣΟΚ) έπαιξαν αυτόν τον ρόλο στον χώρο της «τοπικής αυτοδιοίκησης», εξοπλίζοντας τα κινήματα με πολιτική, πόρους και νέους αγωνιστές που έβγαλαν πλάτη στις μάχες. Οι αντικαπιταλιστές μπορούν σήμερα να γεμίσουν αυτό το κενό.

Πρόκειται για μάχες που είναι ήδη ξεκινημένες και μετρώνε τις πρώτες τους νίκες. Ο Νικήτας Κακλαμάνης μπορεί να θεωρούσε περίπατο την κατεδάφιση του πάρκου της Κύπρου και Πατησίων, αλλά οι κάτοικοι που ζούνε σε μια από τα πιο πυκνοκατοικημένες γειτονιές της Ευρώπης είχανε άλλη άποψη και κατόρθωσαν να την επιβάλουν. Η Πετραλιά νόμιζε πως με την ψήφιση του νόμου που ξεπουλάει τις Ολυμπιακές εγκαταστάσεις στους ιδιώτες είχε τελειώσει με το δωράκι της στις κατασκευαστικές. Αλλά οι αντιδράσεις των τοπικών κινήματων (όπως στην περίπτωση του Ολυμπιακού Γυμναστηρίου στο Γαλάτσι) έχουν φράξει τον δρόμο στα σχέδια της κυβέρνησης και του Χαραγκιώνη για ένα νέο Mall. Και οι ιδιώτες που έχουν στερήσει από τους κατοίκους της Αθήνας το δικαίωμα στην ελεύθερη πρόσβαση στις παραλίες δέχτηκαν ένα γερό χτύπημα από το κίνημα των κατοίκων του Ελληνικού, με την ενίσχυση και του τοπικού Δήμου.

Επιλογές

Από την πλούσια εμπειρία των τοπικών κινήματων του τελευταίου διαστήματος, βγαίνουν ήδη και τα πρώτα συμπεράσματα για τις επιλογές εκείνες που κρίνουν τη νικηφόρα ή μη κατάληξή τους.

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι σίγουρα η αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων που προσφέρει ένα τοπικό κίνημα για τη μαζικοποίησή του. Κόσμος που σε άλλες περιπτώσεις μπορεί και να μην συμμετείχε σε κινηματικές διαδικασίες, κατεβαίνει στις κινητοποιήσεις που αφορούν τη ζωή στη γειτονιά και την περιοχή του. Ένα τοπικό κίνημα μετριέται στην ικανότητά του να συνδέεται και να αξιοποιεί διαρκώς αυτή τη μαζική δυναμική. Κι επειδή τα τοπικά ζητήματα μετατρέπονται πολλές φορές σε μακροχρόνιες μάχες, είναι απαραίτητη η οικοδόμηση επιτροπών που συσπειρώνουν όλες εκείνες τις μαζικές οργανώσεις που μπορούν

Το αντικαπιταλιστικό κίνημα του Σνάτλ και της Γένοβας είχε καθοριστική συμβολή στην απονομιμοποίηση της αγοράς

να κινήσουν μια γειτονιά: τα εργατικά σωματεία, τους τοπικούς συλλόγους, τις αθλητικές ενώσεις, τις πολιτιστικές ομάδες, τις διάφορες τάσεις της Αριστεράς, καθώς και τοπικές προσωπικότητες που μπορούν να προσφέρουν με το κύρος και την εμπειρία τους στη νίκη του κινήματος.

Πολλές φορές, υπάρχει στον κόσμο των τοπικών κινήματων μια δυσφορία για τον τρόπο με τον οποίο τα κόμματα της Αριστεράς κάνουν πολιτική μέσα σ' αυτά. Πρόκειται για δικαιολογημένα παράπονα. Το ΚΚΕ, η μεγαλύτερη οργανωμένη δύναμη της Αριστεράς, έχει κάνει σύστημα να ζητάει ιδεολογικά προαπαιτούμενα από τον κόσμο των τοπικών κινήματων πριν ακόμα μπει σε κοινή δράση μαζί του. Σωστές κατά τα άλλα αναλύσεις - όπως για παράδειγμα η τάση μετατροπής των Δήμων σε επιχειρήσεις - γίνονται προϋπόθεση για την κοινή δράση και αφορμή διάσπασης. Από την άλλη, ο Συνασπισμός είχε τη φήμη του κόμματος που είχε ξεπεράσει τέτοιου τύπου προβλήματα. Κι όμως, υπάρχει πλέον αρκετός κόσμος που ασκεί κριτι-

κή στην τάση του ΣΥΡΙΖΑ να επιδιώκει κινήματα περιορισμένα γύρω από την πολιτική του επιρροή, ως πιστοποιητικά κινηματικής δράσης και μέσα κοινοβουλευτικής ψηφοθηρίας. Η αντικαπιταλιστική Αριστερά έχει μπροστά της την πρόκληση να παρέμβει στα τοπικά κινήματα, περιφρουρώντας το εύρος τους και αποδεικνύοντας πως είναι δυνατή μια εναλλακτική αριστερή πολιτική που να παντρεύει την πλατύτητα με τον ριζοσπαστισμό.

Είναι μέσα στο χτίσιμο και την εξέλιξη του κινήματος που θα εμφανιστούν οι κρίσιμες διαχωριστικές γραμμές, τα ζιγκ-ζαγκ, οι στροφές και τα γυρίσματα στα οποία το κίνημα θα κληθεί να απαντήσει. Παραδείγματα; Ένα πάρκο που απειλείται να χτιστεί μπορεί να σωθεί, αν από κάτω του γίνει ένα κερδοφόρο υπόγειο παρκινγκ. Μια ολυμπιακή εγκατάσταση μπορεί να περιέλθει στα χέρια του Δήμου, αν το ένα τρίτο διατεθεί στην κατασκευαστική που θα το μετατρέψει σε Mall. Μια παραλία μπορεί να επιστρέψει σε δημόσια χέρια, αρκεί να την «αξιοποιήσει» μια ιδιωτική εταιρία. Αυτά είναι τα πραγματικά διλήμματα που στήνουν η κυβέρνηση, δημοτικές αρχές ελεγχόμενες άλλοτε από τη Νέα Δημοκρατία άλλοτε από το ΠΑΣΟΚ, και τα επιχειρηματικά συμφέροντα. Στην απάντηση απέναντι σε τέτοια διλήμματα είναι που κρίνεται η ειλικρίνεια και η πολιτική όσων συμμετέχουν στο κίνημα. Και είναι εκεί που κρίνεται και η επιτυχία της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς: στο πόσο έχει καταδείξει τον αντίπαλο, στο πόσο έχει προετοιμάσει το έδαφος για την επικράτηση μιας ασυμβίβαστης αντικυβερνητικής και αντικαπιταλιστικής γραμμής, κερδίζοντας τους αγωνιστές και τις αγωνίστριες του κινήματος ώστε αυτό να μην φυλλορροήσει στην πρώτη κρίσιμη καμπή.

Εναλλακτικές στρατηγικές

Δράση μέσα στα τοπικά κινήματα σημαίνει συνάντηση με πολιτικές στρατηγικές διαφορετικές και αντιτιθέμενες προς αυτές της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς. Τα κινήματα πόλης, λόγω και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους, είναι γεμάτα από τέτοια παραδείγματα. Οι νομικές ενέργειες που συχνά γίνονται από επιτροπές κατοίκων για να μπλοκαριστούν τα σχέδια του κράτους και των επιχειρηματικών συμφερόντων, συχνά δυναμώνουν και τις ανταπάτες για την αξιοποίηση των θεσμών προς όφελος του κινήματος. Τέτοιες στρατηγικές φαίνονται μάλιστα να πατάνε στα πόδια τους στην περίπτωση

Δεκέμβρης 2007, συλλαλητήριο στο Σύνταγμα για τη Μέρα του Περιβάλλοντος

που ένα τοπικό κίνημα διαθέτει ισχυρούς συμμάχους, στο πρόσωπο κάποιου Δήμου, κάποιου κοινοβουλευτικού κόμματος ή κάποιου «θεσμικού» παράγοντα.

Αν η μία στρατηγική είναι αυτή που αναζητά συμμαχίες προς τους θεσμούς, η άλλη είναι αυτή που λύνει το πρόβλημα της οικοδόμησης ενός μαζικού κινήματος με τη μέθοδο της υποκατάστασης. Κόσμος που έχει απογοητευτεί από την «κεντρική πολιτική», αλλά και από την αδυναμία κινητοποίησης μιας «δυσκίνητης» πλειοψηφίας, βρίσκει πολλές φορές ως πεδίο «αυτόνομης» δράσης τα τοπικά κινήματα. Μια επιτροπή ομοϊδεατών, χωρίς φιλοδοξίες ανοίγματος στη γειτονιά και εμπλοκής με την πολιτική, αλλά με έμφαση στην αμεσοδημοκρατική λειτουργία, είναι ο παράδεισος για τέτοιου είδους απόψεις. Ο χώρος της αναρχίας δίνει δείγματα αυτής της πρακτικής στην πιο ακραία εκδοχή της. Μετά τον Δεκέμβρη, ο αναρχικός και αντιεξουσιαστικός χώρος δεν λογοδότησε ποτέ για την απαγόρευση της διεξαγωγής φοιτητικών συνελεύσεων στην υπό αναρχική κατάληψη ΑΣΟΕΕ, πρακτική που δεν είχε να ζηλέψει τίποτα από την ανάλογη απόπειρα της ΚΝΕ να σφαιλίσει τα Πανεπιστήμια μέσα στην φωτιά της εξέγερσης. Τώρα, ο αναρχικός χώρος προσπαθεί να επαναλάβει αυτήν την τακτική σε διάφορους ελεύθερους χώρους. Η συνέπεια είναι η περιθωριοποίηση των κατοίκων και η διεξαγωγή των συνελεύσεων και των πορειών λίγο πολύ ως δράσεων «του χώρου».

Και οι δύο αντιμετώπισεις είναι προβλη-

ματικές. Ουσιαστικά τόσο η αναζήτηση συμμάχων στους θεσμούς όσο και η αυτονομία υπεκφεύγουν το καθήκον του πραγματικού χτισίματος ενός μαζικού κινήματος που να συνδέεται με την πλειοψηφία των εργαζόμενων, της νεολαίας και των οργανωμένων τους φορέων. Τα τοπικά κινήματα δεν είναι αρκετά ισχυρά ούτε μέσα στους θεσμούς ούτε μέσα από την αυτόνομη δράση ακόμα και της πιο «αποφασισμένης» και «εξέταθης» μειοψηφίας. Η μεν ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης από τα οικονομικά συμφέροντα και την εξουσία είναι το συντομότερο ανέκδοτο στην Ελλάδα του 2009. Όσο για την λογική της αυτονομίας και του «κάντο μόνος σου», δεν πάει πολύ μακρύτερα από ένα πάρκο ή ένα κατελημμένο κτίριο. Κανείς δεν μπορεί στα σοβαρά να υποστηρίξει ότι η εναλλακτική στο ξεπούλημα μιας ολυμπιακής εγκατάστασης είναι η αυτοδιαχείρισή της, ή η αντιμετώπιση της μόλυνσης ενός ποταμού είναι το καθάρισμά του από τους περιόικους, ή ότι η συντήρηση μιας παραλίας που άρθηκε πίσω από τους ιδιώτες θα είναι έργο των λουσόμενων.

Προοπτική

Η πραγματική προοπτική για τα τοπικά κινήματα είναι η πολιτικοποίηση και ο συντονισμός τους, ώστε να συγκρουστούν συνολικά με τα συμφέροντα που υποθηκεύουν τη ζωή στις μεγάλες πόλεις. Είναι η συνολική μάχη με τους μεγάλους κερδοσκόπους των ακινήτων και των εμπορικών κέντρων, τις τράπεζες και τις κατασκευαστικές εταιρίες. Είναι η μάχη με τα συμφέροντα της αυτοκινητοβιομηχανίας και του

πετρελαίου που ρυπαίνουν τα αστικά κέντρα και μπλοκάρουν ένα πυκνό, δημόσιο και δωρεάν σύστημα μαζικών συγκοινωνιών. Είναι η μάχη με τις πολυεθνικές που φυτρώνουν τις κεραίες τους σε πυκνοκατοικημένες γειτονιές, έστω κι αν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις που όμως απαιτούν και το αντίστοιχο κόστος. Είναι η μάχη με τις κυβερνήσεις και τις δημοτικές αρχές που προωθούν τις πολιτικές της αγοράς και του κέρδους, θυσιάζοντας το πράσινο, τους ελεύθερους χώρους και την ποιότητα ζωής.

Ένα τέτοιο κίνημα μπορεί να πετύχει νίκες, να μπλοκάρει την αδιαφορία του Δήμου και τις περικοπές στις δημόσιες δαπάνες για την υγεία, την παιδεία, την καθαριότητα και το πράσινο. Η μάχη για την ποιότητα της ζωής σ' αυτές τις γειτονιές πηγαίνει μαζί με τις μάχες για τα συνολικότερα αιτήματα του εργατικού κινήματος, ενάντια στη λιτότητα, την ανεργία, τον ρατσισμό. Για να μην αφήσουμε τους φασίστες του ΛΑΟΣ να χύσουν το ρατσιστικό τους δηλητήριο, ανοίγοντας το δρόμο στους δολοφόνους τραμπούκους της Χρυσής Αυγής.

Η θέση όλων αυτών των τοπικών κινήματων είναι πλάι στο οργανωμένο εργατικό κίνημα. Όχι γιατί έτσι το θέλει η ιδεολογική παράδοση της αντικαπιταλιστικής Αριστεράς, αλλά γιατί το εργατικό κίνημα μπορεί να θέσει και να απαντήσει το ερώτημα της χρηματοδότησης και των πόρων, σπάζοντας τη λιτότητα και βάζοντας επί τάπητος το πώς, γιατί και τι θα επενδυθεί. Η λύση στο τρελοκομείο της αγοράς, όπως το ζούμε καθημερινά στην Αθήνα, δεν μπορεί να προέλθει από την αυτορρύθμισή της ή από κυριλέ μέτρα για τα μάτια του κόσμου. Θα χρειαστεί μια πραγματική επανάσταση. Όταν οι εργαζόμενοι πάρουν στα χέρια τους τον πλούτο που παράγουν, τα κινήματα που αυτή τη στιγμή κινητοποιούνται για να διασώσουν ένα δέντρο, ένα πάρκο ή έναν ελεύθερο χώρο, θα γίνουν τα κύτταρα μιας πραγματικής ανάπλασης των πόλεων, που δεν θα έχει σχέση με τα κέρδη αλλά με τις επιθυμίες και τις ανάγκες των ανθρώπων που τις κατοικούν. Αυτός είναι ο ορίζοντας των κινήματων πόλης. Η αντικαπιταλιστική αριστερά, μπαίνοντας στις μάχες του σήμερα, μπορεί να καθορίσει τη νικηφόρα τους κατάληξη. ■

ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΕΠ

Καμιά συνεργασία με το υπουργείο

Ο Γιάννης Μαϊστρος,
πρώην αντιπρόεδρος
της ΠΟΣΔΕΠ, μίλησε
στη Λένα Βερδέ για τις
προοπτικές του κινήμα-
τος στα πανεπιστήμια

Σε ποιο σημείο βρίσκεται αυτή τη στιγμή η επίθεση στο Δημόσιο Πανεπιστήμιο με το νέο Νόμο Πλαίσιο, την Αξιολόγηση, τα ΚΕΣ, κλπ; Ποιες είναι οι μάχες που έχουν να δώσουν φοιτητές και πανεπιστημιακοί;

Ήδη έχουν αρχίσει οι πιέσεις από διοικήσεις ιδρυμάτων να εφαρμοστεί η “διασφάλιση ποιότητας” (παρωπλανητικά ονομαζόμενη “αξιολόγηση”) προκειμένου να λάβουν μέρος οι καθηγητές στα ανταγωνιστικά προγράμματα χρηματοδότησης ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ ΙΙ! Πρόκειται για ερευνητικά ευρωπαϊκά προγράμματα που οδηγούν σε διδακτορικό. Το ελληνικό Υπουργείο Παιδείας βρήκε την ευκαιρία να εκβιάσει τα Πανεπιστήμια να εφαρμόσουν την “αξιολόγηση” που το φοιτητικό κίνημα έχει απορρύνει! Αυτό συμβαίνει τώρα που το πανεπιστημιακό κίνημα βρίσκεται σε ύφεση με τις φοιτητικές παρατάξεις σε προεκλογικό πυρετό και την ΠΟΣΔΕΠ να έχει “καταληφθεί” από συννοήματα συντηρητικών δυνάμεων, τους πρόθυμους και τους εκσυγχρονιστές. Η λεγόμενη “αξιολόγηση” αποτελεί σημαντική τομή στην λαίλαπα της αναδιάρθρωσης της ανώτατης εκπαίδευσης και μπορεί το φοιτητικό κίνημα να ανακόψει αυτή την πορεία επιβολής της αγοραίας “διασφάλισης ποιότητας”. Ήδη αυτό έγινε εν μέρει στο Πάντειο και το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο, σε συντονισμό με μεμονωμένους καθηγητές!

Διατάξεις του “Νόμου Γιαννάκου” εφαρμόζονται – ιδίως εκείνες που δεν δημιουργούν τριβές με τους φοιτητές – ενώ οι σημα-

Ο Γιάννης Μαϊστρος (δεξιά) με τον Λάζαρο Απέκη, πρώην πρόεδρο της ΠΟΣΔΕΠ, σε παλιότερη συνέντευξη τύπου

ντικές τομές του αφήνονται για ... εύθετο χρόνο (Εσωτερικός Κανονισμός Υπουργείου, ‘αιώνιοι φοιτητές’, άσυλο) παρότι σε μερικά περιφερειακά ΑΕΙ οξύνονται κατά καιρούς ορισμένες πτυχές του Νόμου και στα κεντρικά κατά καιρούς το άσυλο!

Η νομιμοποίηση από το παράθυρο των κολεγίων – ΚΕΣ έχει περάσει σε τρίτη μοίρα για να μην ξεσηκωθεί θύελλα αντιδράσεων, ενώ είναι έτοιμη η ενσωμάτωση της οδηγίας 36/2005 και οι προβλεπόμενες από αυτήν αναγνωρίσεις επαγγελματικών αντιστοιχιών, καταργώντας τα συλλογικά δικαιώματα των αποφοίτων και υποβαθμίζοντας ουσιαστικά τα 4ετή και 5ετή ελληνικά πτυχία και διπλώματα.

Οι μάχες που μπορούν να δοθούν, χωρίς τον ως τώρα συντονισμό – ουσιαστικό ή και συμβολικό με την ΠΟΣΔΕΠ – μπορούν και πρέπει να δοθούν στο άμεσο χρονικό διάστημα μέχρι το καλοκαίρι για: Τη σύνταξη των 4ετών συμβάσεων κάθε Πανεπιστημίου με το Υπουργείο Παιδείας, ενόψει του προϋπολογισμού για το έτος 2010, για να μην καταργηθεί ή περιοριστεί το άσυλο, για να μην εισαχθούν τα δίδακτρα στα μεταπτυχιακά!

Η νέα ηγεσία της ΠΟΣΔΕΠ συμμετέχει στον «διάλογο για την Παιδεία». Έχει επίσης ταχθεί υπέρ του νέου Νόμου Πλαίσιο και των συμφωνιών της Μπολόνια. Πιστεύετε ότι θα είναι εύκολο να ανατρέψει την μαχητική πορεία των πανεπιστημιακών τα τελευταία χρόνια και τη συμμαχία τους με το φοιτητικό κίνημα, επιβάλλοντας τις «μεταρρυθμίσεις»;

Δυστυχώς όλα αυτά τα υιοθετεί η σημερινή ηγεσία της ΠΟΣΔΕΠ σε αντίθεση με τις αποφάσεις των τελευταίων Συνεδρίων του κλάδου και της προηγούμενης Διοικούσας Επιτροπής. Η ΠΟΣΔΕΠ πλέον εκφράζει μια πλειοψηφία πανεπιστημιακών, οι οποίοι αισθάνθηκαν να ξεβολεύονται από τις αγωνιστικές κινητοποιήσεις, από την “ενοχλητική” κριτική εναντίον της διαπλοκής εντός των ΑΕΙ, από τις καταγγελίες για αξιοποίηση ευρωπαϊκών κονδυλίων προς ίδιον όφελος, και την άρνηση επιβολής διδασκτρών στα μεταπτυχιακά από την προηγούμενη ηγεσία της ΠΟΣΔΕΠ (για να αναφέρουμε μερικά μόνο σημεία). Γιαντό, έσπευσαν να ‘ανατρέψουν’ τους

συσχετισμούς στο Συνέδριο της ΠΟΣΔΕΠ (2009) με τη συμμετοχή τους. Δεν πρόκειται βέβαια όλοι αυτοί να συμμετέχουν στις καθημερινές συλλογικές διεργασίες στα Πανεπιστήμια ... Μένει επομένως ένα πεδίο συνδικαλιστικής δράσης για τους ενεργούς πανεπιστημιακούς μέσα στους Συλλόγους Διδασκόντων να συνεχίσουν όπου αυτό είναι δυνατό μια αγωνιστική πορεία, ανάλογη με αυτή των τελευταίων χρόνων, σε συντονισμό με το φοιτητικό κίνημα.

Η πολιτική της νέας ΠΟΣΔΕΠ άρχισε να διαφαίνεται μάλιστα από τα πρώτα της βήματα: Διστάζει να παρασταθεί σε εκλεγμένο μέλος της προηγούμενης Εκτελεστικής Γραμματείας (Τ. Πολίτης) ο οποίος δικάζεται με την κατηγορία “απάτης κατά του δημοσίου” επειδή στάθηκε όρθιος και δεν έκανε “δήλωση” ότι απεργεί ως Πρόεδρος του Συλλόγου Διδασκόντων στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, αλλά το γνωστοποίησε στα ΜΜΕ. Παρόμοια στάση ηττοπάθειας και αδιαφορίας έχει η σημερινή ηγεσία της ΠΟΣΔΕΠ και για τις διώξεις συναδέλφων που όρθωσαν το ανάστημά τους στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και διετύπωσαν δημόσια την κριτική τους για τις εκλογές παρωδία των Προέδρων Τμημάτων (διενεργείται Ένορκη Διοικητική Εξέταση και επαπειλείται η παραπομπή τους στο πειθαρχικό ...!).

Για πρώτη δε φορά η ΠΟΣΔΕΠ θα συμμετάσχει στην άτυπη Σύνοδο των Πρυτάνεων, νομιμοποιώντας έτσι με την παρουσία της το άτυπο αυτό όργανο και προσφέροντας κάλυψη στις αποφάσεις του που παίρνονται χωρίς εξουσιοδότηση ή έγκριση από τα συλλογικά όργανα (Συγκλήτους).

Για πολλές σχολές φέτος είναι χρονιά πρυτανικών εκλογών. Ποια πιστεύετε ότι πρέπει να είναι η απόνιση φοιτητών και πανεπιστημιακών στην προοπτική της ακύρωσης του νέου νόμου στην πράξη;

Θα ήταν μια ευκαιρία να αρνηθούν οι φοιτητικές συλλογικότητες – σύλλογοι και παρατάξεις – οργανωμένα και με συλλογικές αποφάσεις να συμμετάσχουν σ’ αυτή τη διαδικασία εφαρμογής του “Νόμου Γιαννάκου”, εκφράζοντας όχι μόνο την αντίθεσή τους στον συγκεκριμένο Νόμο αλλά και στη συνεχιζόμενη διαπλοκή μεταξύ των κυβερνητικών φοιτητικών παρατάξεων και των πανεπιστημιακών που διεκδικούν την εκλογή τους ως Πρυτάνεων και Προέδρων! ■

Ο “Διάλογος” για την Παιδεία

“Εκσυγχρονισμός” για τα εξεταστικά κόσκινα

Ο Σεραφείμ Ρίζος, δάσκαλος εκλεγμένος στο ΔΣ του Συλλόγου στα Χανιά, εξηγεί γιατί πρέπει να αντανακλαστούμε στους νέους ταξικούς φραγμούς που μεθοδεύονται

Από τις 11 Μαρτίου που ξεκίνησε ο περίφημος διάλογος για την Παιδεία, έχει γίνει πλέον φανερό, ακόμη και στους πλέον δύσπιστους, ότι η όλη αυτή διαδικασία αφενός δεν γίνεται πάνω σε *tabula rasa*, όπως ο νέος υπουργός διατυμπάνιζε, ούτε είναι τόσο αθώα όσο οι εμπνευστές της θέλουν να δείχνουν ότι είναι. Πράγμα που επιβεβαιώνει την στάση όλων εκείνων στον εκπαιδευτικό κόσμο, και όχι μόνο, που αρνήθηκαν να συμμετέχουν σε αυτή την παρωδία.

Το Υπουργείο Παιδείας έχει επανειλημμένα αρνηθεί να εντάξει ως περιεχόμενο του «διαλόγου» του, οποιοδήποτε οικονομικό αίτημα που αφορά τόσο στην αναβάθμιση των απολαβών των εκπαιδευτικών, που αποτελεί ένα πάγιο αίτημά τους, όσο και συνολικότερα, την αναβάθμιση των δαπανών για την Παιδεία, που έχουν φτάσει στο χαμηλότερο ποσοστό (3,09% του Α.Ε.Π.) των τελευταίων πέντε δεκαετιών. Αυτό σημαίνει, ότι η επέκταση της Δημόσιας Παιδείας βρίσκεται εκτός ημερήσιας διάταξης του διαλόγου, αλλά και εκτός των προθέσεων και των προτεραιοτήτων του Υπουργείου.

Αυτό θα μπορούσε από μόνο του να είναι και η βασικότερη, αν όχι και η μόνη

αίτια για να αρνηθεί κανείς να συμμετέχει στον διάλογο, καθώς φανερόνεται ότι η στρατηγική και οι επιδιώξεις που προσαθεί να πετύχει η κυβέρνηση μέσω αυτού του εγχειρήματος βρίσκονται σε ακριβώς αντίθετη τροχιά με αυτές των χιλιάδων εκπαιδευτικών, φοιτητών και μαθητών. Δυστυχώς η ηγεσία της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας επέλεξε να φέρει τον τίτλο του συνομιλητή του Σηπλιωτόπουλου, σε μια πρωτοφανή αλλαγή στάσης, που έχει ως τώρα νομιμοποιήσει το όλο κυβερνητικό τρυν και έχει φέρει σύγχυση στους κόλπους του εκπαιδευτικού κινήματος, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά το τμήμα της πρωτοβάθμιας. Ακόμη χειρότερα, έπειτα από την αλλαγή της στάσης της ΠΟΣΔΕΠ, η ηγεσία της ΔΟΕ, κινδυνεύει να χαρακτηριστεί ότι βρίσκεται πια στο ίδιο μπλοκ με τους υποστηρικτές της κυρίας Γιαννάκου.

Είναι ντροπή για τους χιλιάδες δασκάλους που απεργούσαν επί έξι εβδομάδες το 2006, η ηγεσία τους να αναλίσκεται σε ένα παιχνίδι ισορροπιών ανάμεσα στη συναινετική και διαχειριστική πολιτική της ηγεσίας του ΠΑ.ΣΟ.Κ. και τη διάθεση της βάσης. Τέτοιου είδους τακτικές οδηγούν σε ήττες όπως αποδείχθηκε και στην περίπτωση της προ διετίας εφαρμογής της υποχρεωτικής προσχολικής αγωγής, η οποία τότε είχε προβληθεί ως επιτυχία της απεργίας, αλλά με τον τρόπο που εφαρμόστηκε (υποχρεώνοντας τους γονείς να πάνε τα παιδιά στο νηπιαγωγείο, χωρίς να υποχρεώνει το κράτος να φτιάξει τα επιπλέον νηπιαγωγεία που απαιτούνταν) οδήγησε στην μαζική αποπομπή των προνηπιών από τα νηπιαγωγεία και γέμισε τα ταμεία των ιδιωτών, αφού οι εγγραφές στους ιδιωτικούς παιδικούς σταθμούς αυξήθηκαν κατά 34.000 περίπου.

Τον Ιούνιο αναμένεται η τελική πρότα-

Οκτώβριος 2006, η μεγάλη απεργία διαρκείας των δασκάλων

ση των Πρυτάνεων, για τις όποιες αλλαγές. Με σιγουριά μπορεί κανείς να πει από τώρα, ότι θα είναι προς το χειρότερο για τη νεολαία, με ακόμη σκληρότερα εξεταστικά κόσκινα, τάξιους φραγμούς και περαιτέρω υπονόμευση και υποβάθμιση του δημόσιου χαρακτήρα της εκπαίδευσης. Ανεξάρτητα με τις όποιες μεταξύ τους διαφωνίες, όπου άλλοι μιλούν για μεταλυκειακό προπαρασκευαστικό έτος και άλλοι για κατάργηση του ενιαίου χαρακτήρα των εξετάσεων με την ίδρυση ενός ανεξάρτητου εξεταστικού κέντρου, όλοι οι μεγαλοκαθηγητάδες, που κάνουν προτάσεις μέσω των Μ.Μ.Ε., συμφωνούν ότι πρέπει να εισερχονται στα Πανεπιστήμια λιγότεροι, πράγμα που σημαίνει σκληρότερη δοκιμασία για τους μαθητές με ακόμη μεγαλύτερο «ξεσκαρτάρισμά» τους μέσω των εξετάσεων. Οι δηλώσεις που έκανε ο πρόεδρος του εθνικού διαλόγου για την Παιδεία Γ. Μπαμπινιώτης είναι αποκαλυπτικές. «δεν χρειάζεται να έχεις πτυχίο Νομικής» είτε «για να δουλέψεις σε μια επιχείρηση, σε μια τράπεζα, σε ένα γραφείο».¹

Η άποψη αυτή, ότι δηλαδή το πρόβλημα της εκπαίδευσης προέρχεται από τον υπερκορεσμό των Πανεπιστημίων δεν είναι καινούργια. Αποτέλεσε τον βασικό ιδεολογικό κορμό όλων των προηγούμενων επιθέσεων ενάντια στη νεολαία και στο δικαίωμά της στις σπουδές, απ' όλους σχεδόν τους υπουργούς Παιδείας, κατά την τελευταία εικοσαετία που οδήγησαν στη μετατροπή του σχολείου σε ένα απέραντο εξεταστικό κάτεργο. Είναι μια αντιστροφή της πραγματικότητας. Η

ανεργία δεν οφείλεται στην πληθώρα των επιστημόνων. Το αντίθετο. Δεν φταίει, για παράδειγμα, το ότι οι ιατρικές και οι νοσηλευτικές σχολές βγάζουν πάρα πολλούς γιατρούς και νοσηλευτές. Φταίνει οι προτεραιότητες του συστήματος της αγοράς και η πολιτική των κυβερνήσεων που λόγω των περικοπών των δημοσίων δαπανών, κάνουν προσλήψεις με το σταγονόμετρο, οδηγώντας τα δημόσια νοσοκομεία σε μαρασμό. Στη δεκαετία του '90 ένας από τους κλάδους που μαστιζόνταν από μαζική ανεργία, ήταν οι δάσκαλοι. Χιλιάδες πτυχιούχοι δάσκαλοι περιέμεναν για σχεδόν μία δεκαετία την τοποθέτησή τους σε μια θέση σε ένα δημόσιο σχολείο. Η επέκταση της δημόσιας εκπαίδευσης, με τη δημιουργία του ολοήμερου σχολείου, αλλά πάνω απ' όλα η πίεση ενός ζωντανού και δυναμικού κινήματος των αδιόριστων στα τέλη της δεκαετίας του '90, οδήγησε όχι μόνο στην απορρόφηση όλων των αδιόριστων, αλλά και στο μηδενισμό της ανεργίας του συγκεκριμένου κλάδου.

Βασικό στοιχείο της κυβερνητικής λογικής που εκφράζουν και οι μπαμπινιώτηδες είναι ότι οι «ανάγκες της παραγωγής» πρέπει να καθορίζουν το πόσοι θα μπαίνουν στα Πανεπιστήμια. Οι νέες τεχνολογίες επιβάλλουν, λένε, μικρότερους αριθμούς φοιτητών και αποφοίτων και γι' αυτό δεν χρειαζόμαστε τόσους πολλούς. Και εδώ όμως αντιστρέφουν την πραγματικότητα. Αυτό που προσπαθούν να πετύχουν είναι την προσαρμογή των Α.Ε.Ι. και των Τ.Ε.Ι. σε συνθήκες ακόμη πιο σκληρών περικοπών των δαπανών

για την δημόσια εκπαίδευση και την έμμεση προμодότηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης.

Οι σύγχρονες κοινωνίες στην πραγματικότητα έχουν ανάγκη όχι από λιγότερους αλλά από περισσότερους πτυχιούχους σε όλους τους τομείς της παραγωγής. Ας πάρουμε για παράδειγμα το ζήτημα του περιβάλλοντος και των επαγγελμάτων που έχουν να κάνουν με αυτό. Σε μια περίοδο που αντιμετωπίζουμε περίπλοκα και καινούργια φαινόμενα, λόγω της καταστροφής του περιβάλλοντος, η ανάγκη για λογικότερη διαχείρισή του μας κάνει να χρειαζόμαστε περισσότερους και όχι λιγότερους βιολόγους, γεωπόνους, δασολόγους, μηχανικούς περιβάλλοντος και άλλα σχετικά επαγγέλματα. Σε κάθε τομέα της ζωής αν το εξετάσουμε συνολικά θα βρούμε παρόμοια παραδείγματα. Η σύγχρονη εργατική τάξη είτε δουλεύει στο εργοστάσιο, είτε στις υπηρεσίες, έχει να χειριστεί τις καινούργιες κατακτήσεις της επιστήμης και της τεχνολογίας. Αυτό απαιτεί μόρφωση και εξειδίκευση πολύ μεγαλύτερη από ένα προηγούμενο διάστημα.

Οι «ανάγκες της παραγωγής» μέσα στον καπιταλισμό, καθορίζονται από την απληστία μιας μικρής μειοψηφίας που στο όνομα του κέρδους καταστρέφει ολόκληρους τομείς της παραγωγής, αφήνοντας χιλιάδες άνεργους. Δεν μπορούμε να αποδεχτούμε τη στενότερη σύνδεση της εκπαίδευσης με αυτή τη διαδικασία. Δεν ζητάμε «ανταγωνιστικά» πτυχία, αλλά γνώσεις για να καταλάβουμε τον κόσμο και δουλειές για να εφαρμόσουμε τις γνώσεις μας προς όφελος των αναγκών της πλειοψηφίας των ανθρώπων. Οι ανάγκες της συντριπτικής πλειοψηφίας των ανθρώπων πρέπει να καθορίζουν το πόσο περισσότεροι θα μπαίνουν στα Πανεπιστήμια και όχι γενικά και αφηρημένα οι «ανάγκες της παραγωγής» να λειτουργούν ως δείκτης για το ποιες και πόσες σχολές θα κλείσουν και πόσοι λιγότεροι υποψήφιοι θα μπουν στις υπολοιπές.

Ισχύει, όμως, ότι αν το εξεταστικό σύστημα εκλογικευθεί, λειτουργήσει κάπως διαφορετικά θα καταπολεμηθούν η παραπαιδεία, ο σφικτός εναγκαλισμός Λυκείου – εισαγωγικών εξετάσεων και η «παπαγαλία», όπως διατείνονται στην κυβέρνηση;

Ας μην τοιμπάμε. Όλα τα προηγούμενα εξεταστικά συστήματα όταν καθιερώθηκαν έθεταν τους ίδιους ακριβώς στόχους. Δύο μάλιστα υπουργοί παιδείας,

Οι μεγάλες διαδηλώσεις των φοιτητικών καταλήψεων ενάντια στην αναθεώρηση του άρθρου 16

πριν περάσουν τους νόμους που εισιγήθηκαν, έλεγαν ότι θέλουν να καταργήσουν τις εξετάσεις για τα Πανεπιστήμια και μιλούσαν για ελεύθερη πρόσβαση σ' αυτά. Ο πρώτος ήταν ο Κοντογιαννόπουλος το '78 εισιγούμενος τις Πανελλήνιες εξετάσεις σε Β' και Γ' Λυκείου και δεύτερος ο Αρσένης το '97 εισιγούμενος τον ισχύοντα και σήμερα εξετασιοκεντρικό νόμο 2525/97. Το τι ακολούθησε, το βλέπουμε όλοι.

Η περαιτέρω ένταση των εξετάσεων που θέλουν να επιβάλλουν από την πλευρά της κυβέρνησης, θα εντείνει τον παραλογισμό και τη νοσηρότητα του εκπαιδευτικού συστήματος και δεν θα «θεραπεύσει» τίποτα από αυτά τα οποία διατείνονται ότι θέλουν να καταπολεμήσουν.

Οι εξετάσεις και η διαρκής αξιολόγηση μαθητών, έχουν μετατρέψει το σύγχρονο σχολείο σε ένα θέατρο του παραλόγου. Έχουν επιβάλλει άπιστευτα εξοντωτικούς ρυθμούς σε μαθητές και εκπαιδευτικούς, που επιδίδονται σε ένα τρελό κυνήγι της ύλης, προσπερνώντας τις όποιες ατομικές δυσκολίες κατανόησης και αφομοίωσης αυτής από πολλούς μαθητές. Έχουν οδηγήσει σε μια ολοένα και μεγαλύτερη φροντιστηριοποίηση του σχολείου, που παρέχει πλέον τυποποιημένα πακέτα γνώσεων προς απομνημόνευση. Αν σε αυτά προσθέσεις και τη

υπερπληθώρα μαθητών που αντιστοιχούν σε κάθε εκπαιδευτικό καθώς και τις τεράστιες ελλείψεις που υπάρχουν κάθε χρόνο σε εκπαιδευτικούς (πολλά κενά συμπληρώνονται τον Νοέμβριο με Δεκέμβριο, συνήθως από ωρομίσθιους εκπαιδευτικούς), τότε πραγματικά η εικόνα του σχολείου σήμερα μοιάζει με αυτή ενός σύγχρονου Καιάδα. Τα προβλήματα αυτά γίνονται ακόμη εντονότερα σε απομακρυσμένες περιοχές της επαρχίας, αλλά και σε υποβαθμισμένες περιοχές των πόλεων. Δεν είναι καθόλου τυχαία τα αισθήματα αποστροφής που νιώθουν για το σχολείο χιλιάδες μαθητές, καθώς το αντιμετωπίζουν ως μια σκληρή δοκιμασία και όχι ως ένα χώρο μάθησης και δημιουργικότητας. Σύμφωνα με έρευνα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου τα κυρίαρχα συναισθήματα που αναπτύσσουν οι μαθητές στο σχολείο είναι η κούραση σε ποσοστό 68%, η πίεση 58%, η πλήξη 53% και το άγχος 52%, ενώ αντί-

θετα μόνο το 22% χαρά και αισιοδοξία και μόλις το 18% γνωρίζει την αίσθηση δημιουργικότητας.²

Η στείρα απομνημόνευση της ύλης δεν είναι τίποτε άλλο παρά το παραπροϊόν των εξετάσεων. Αυτό που εννοούν ως «καταπολέμηση της παπαγαλίας» οι πνευματικοί ταγοί του έθνους, είναι η γενίκευση των νέων συστημάτων αξιολόγησης των μαθητών, που έχουν εισαχθεί από τον νόμο 2525/97 του Αρσένη και έχουν κατακλείσει τα σχολεία. Πρόκειται για τα διάφορα τεστ πολλαπλής επιλογής που υποτίθεται ότι προάγουν την κριτική σκέψη και τη «συνθετική και δημιουργική ικανότητα των μαθητών». Είναι πραγματικά γελοίο να υποστηρίζει κανείς ότι προάγεται η κριτική σκέψη με το να συμπληρώνουν οι μαθητές μονολεκτικά με ένα «σωστό» ή «λάθος» αντίστοιχα κουτάκια, ή να αντιστοιχίζουν στήλες δοσμένων πληροφοριών και να συμπληρώνουν κενά σε συγκεκριμένες φράσεις με τις κατάλληλες λέξεις. Πρόκειται για κατακερματισμό της όποιας γνώσης και υποβιβασμό της σε ένα απελύωτο μωσαϊκό πληροφοριών όπως σε ένα τηλεπαιχνίδι γνώσεων. Αντίθετα με ό,τι λέγεται, η εμπειρία δείχνει ότι οι μέθοδοι αυτές όχι μόνο δεν καταπολεμούν την «παπαγαλία» αλλά αντίθετα την εντείνουν. Το μόνο που πετυχαίνουν

**Η στείρα
απομνημόνευση της
ύλης δεν είναι τίποτε
άλλο παρά το παρα-
προϊόν των εξετάσεων**

είναι να διευκολύνουν την διόρθωση και άρα δίνουν τη δυνατότητα με τα προτεινόμενα «τεστ αυτογνωσίας» να γίνονται ακόμη περισσότερα τεστ και να δημιουργούνται περισσότερα κόσκινα ώστε ο κάθε μαθητής να γνωρίζει, από πολύ νωρίς, τη θέση του και να προσαρμόζει ανάλογα τις προσδοκίες και τις απαιτήσεις του.

Τα νέα βιβλία του Δημοτικού ανταποκρίνονται στο multiple choice, νεοφιλελεύθερο πνεύμα των αποσπασματικών πληροφοριών ενώ η συμπίεση της ύλης προς τα κάτω, έχει αφενός δυσκολέψει πολύ τη μάθηση για πολλά παιδιά, προωθώντας μόνο τους πολύ καλούς μαθητές, αφετέρου έχει οδηγήσει στην κατάσταση κανένα πρωτάκι να μην μπορεί να σηκώσει την τσάντα του, μόνο του. Πόσο παιδαγωγικό μπορεί να είναι αυτό; Πώς να μην σχηματίζεται στο κάθε παιδί, από την πιο τρυφερή ηλικία η ιδέα ότι το σχολείο είναι ένα απίστευτο βάρος και επιβολή μιας καταναγκαστικής πειθαρχίας στην οποία πρέπει να υποταχθεί αν θέλει να προχωρήσει; Η γνώση που παρέχεται σχηματοποιείται για να μπορεί να μετρηθεί και να αξιολογηθεί φορτώνοντας τους μαθητές από πολύ νωρίς με πλήθος από στεγνούς κανόνες και κανονισμούς που πρέπει να μάθουν, θυμίζοντας με όλο και πιο έντονο τρόπο την απομνημόνευση κανόνων τονισμού και των λέξεων που έπαιρναν δασεία και ψιλή, που όσοι σήμερα είναι πάνω από την ηλικία των τριάντα πέντε έχουν με εφιαλτικό τρόπο εντυπωμένο στη μνήμη τους, μαζί με τις τιμωρίες και τις ξυλιές. Η τρέλα βέβαια δεν τελειώνει με το κουνούνι του σχολάσματος. Συνεχίζεται και μετά. Τα νέα βιβλία έχουν επιβάλλει ατελείωτες ώρες προετοιμασίας στο σπίτι, φορτώνοντας τους γονείς με επιπλέον ώρες βοήθειας, πολλές φορές ως αργά το βράδυ. Περισσότερο να πούμε ότι πολύ γρήγορα καταφεύγουν στα ιδιαίτερα όσοι δεν έχουν είτε το κουράγιο είτε τη δυνατότητα αυτή. Επίσης ολόένα και περισσότεροι γονείς στέλνουν τα παιδιά τους από την ηλικία των 8 ετών να μάθουν αγγλικά, γερμανικά ή υπολογιστές, πληρώνοντας αδρά, έτσι ώστε να έχουν πάρει το proficiency προτού φτάσουν να δώσουν εξετάσεις για το Πανεπιστήμιο, έχοντας αποχαιρετήσει την παιδική ηλικία από πολύ νωρίς. Η ένταση των εξετάσεων θα χειροτερεύσει αυτές τις καταστάσεις και δεν θα τις θεραπεύσει.

Γιατί όμως επιμένουν τόσο πολύ στις

εξετάσεις; Το εξεταστικό σύστημα είναι απόλυτα δεμένο με την εκπαίδευση στον καπιταλισμό, δίνοντάς της τη δυνατότητα να παίζει ένα διπλό ρόλο. Αφενός να αναπαράξει τις τάξεις καθορίζοντας ποιοι θα γίνουν εργάτες ειδικευμένοι ή μη και ποιοι θα αποκτήσουν ανώτερες διευθυντικές θέσεις επανδρώνοντας τις υψηλές θέσεις είτε των επιχειρήσεων είτε του κρατικού μηχανισμού και αφετέρου τη μετάδοση της αστικής ιδεολογίας, ώστε οι μελλοντικοί πολίτες να αποδεχθούν το ρόλο τους στην ταξική κλίμακα που θα ενταχθούν. Η τρέλα που βιώνουν μαθητές και γονείς δεν είναι αποτέλεσμα της παθογένειας του συστήματος και των δυσλειτουργιών του, αλλά αντίθετα απαραίτητο συστατικό της λειτουργίας της εκπαίδευσης μέσα στον καπιταλισμό.

Συνήθως το ποιοι θα πεταχτούν έξω από το σχολείο και ποιοι θα συνεχίσουν κάνοντας ανώτερες σπουδές είναι στις

Απαιτείται γενναία αύξηση των δαπανών για την Παιδεία και εξασφάλιση του αποκλειστικά δημόσιου χαρακτήρα της

περισσότερες περιπτώσεις καθορισμένο από εξωγενείς παράγοντες και πριν το παιδί φτάσει στη σχολική ηλικία. Πολλά παιδιά εργαζόμενων φτάνουν να κάνουν σπουδές σε ανώτατο επίπεδο ή και σε επίπεδο master και διδακτορικού, αναλογικά όμως οι έρευνες δείχνουν ότι τα παιδιά που προέρχονται από λιγότερο «προνομιούχα κοινωνικά στρώματα»³ γνωρίζουν τη σχολική αποτυχία σε υπερδεκαπλάσια ποσοστά σε σχέση με τα παιδιά «προνομιούχων στρωμάτων».

Το σχολείο δεν είναι αυτό που διαμορφώνει την κοινωνία. Η ταξική πάλη επηρεάζει και διαμορφώνει τους συσχετισμούς μέσα στους χώρους της εκπαίδευσης. Η αντίσταση στις όποιες προσπάθειες κάνει η άρχουσα τάξη να προσαρμόσει το σχολείο στις ανάγκες της αγοράς είναι κομμάτι της συνολικότερης πάλης ενάντια στην κρίση, τη φτώχεια, τις απολύσεις, τις ιδιωτικοποιήσεις, τον πόλεμο και το ρατσισμό. Η σύγκρουση με το θεσμό των εξετάσεων είναι απαραίτητη προϋπόθεση

για τη δημιουργία μιας παιδείας όπου το «μόρφωση και δουλειά για όλους» θα μπορεί να γίνει πραγματικότητα.

Ζητάμε ελεύθερη πρόσβαση στα Πανεπιστήμια και κατάργηση του θεσμού των εξετάσεων. Ελεύθερη πρόσβαση, όμως, δεν σημαίνει να μεταφερθούν τα κόσκινα είτε λίγο πιο πάνω (εξετάσεις στο «μεταλύκειακό» έτος) είτε πιο κάτω (περιορισμός των μαθητών που φτάνουν στην Γ' Λυκείου). Σημαίνει επέκταση της δημόσιας και δωρεάν εκπαίδευσης, όχι μόνο της πανεπιστημιακής αλλά σε όλες τις βαθμίδες με περισσότερες υποδομές, περισσότερους εκπαιδευτικούς και πιο πλούσιο περιεχόμενο. Η εφαρμογή ενός τέτοιου μέτρου απαιτεί μια συνολική αντικαπιταλιστική στρατηγική. Απαιτεί μέτρα μέσα και έξω από την εκπαίδευση που εξαλείφουν την κοινωνική ανισότητα τη φτώχεια και τις κοινωνικές διακρίσεις. Απαιτεί γενναία αύξηση των δαπανών για την Παιδεία, εξασφάλιση του αποκλειστικά δημόσιου χαρακτήρα της και παροχή υλικοτεχνικής υποδομής κατάλληλης, ώστε να διευρυνθούν οι δυνατότητες του σύγχρονου σχολείου για εφαρμογή νέων παιδαγωγικών προγραμμάτων. Απαιτεί προγράμματα «αντισταθμιστικής αγωγής» ώστε να μπορούν τα παιδιά των μεταναστών ή τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες να ανταποκριθούν. Διαφορετικά αναλυτικά προγράμματα που στηρίζονται στη συνεργασία και την αλληλεγγύη και όχι στον ανταγωνισμό των μαθητών. Προγράμματα που εξαλείφουν το σκοταδισμό, τη μοιρολατρία, τον εθνικισμό και τα ιδεολογήματα της αστικής τάξης. Απελευθερώνουν από το κυνήγι της ύλης και δίνουν χρόνο στους εκπαιδευτικούς να ασχοληθούν με τα συγκεκριμένα προβλήματα εκμάθησης του κάθε μαθητή, μετατρέποντάς τους από διεκπεραιωτές και διορθωτές σε συνεργάτες και βοηθούς των μαθητών.

Για μια Παιδεία που θα δίνει τις γνώσεις και τις δυνατότητες στους εργάτες του μέλλοντος να γνωρίσουν και να κυβερνήσουν τον κόσμο. ■

- 1) Δηλώσεις Μπαμπινιώτη στη Μεμβούρνη για τον εθνικό διάλογο (πηγή Α.Π.Ε. 29/03/09)
- 2) Εφημερίδα «Τα Νέα» Πέμπτη 16/04/09
- 3) Χρήστος Κάτσικας «Τα παραμύθια της σχολικής μας ζωής» σελ. 51 πίνακας με αποτελέσματα έρευνας: «συμμετοχή στο μάθημα – σχολική επιτυχία και κοινωνική προέλευση».

Ο Τρότσκι

στη δεκαετία του '30

Σε μια περίοδο βαθείας κρίσης, με μεγάλες και απότομες αλλαγές για την εργατική τάξη και το κίνημά της, ο Τρότσκι έδωσε κορυφαία δείγματα επαναστατικής στρατηγικής και ταχτικής. Ο **Λέανδρος Μπόλαρης** θυμίζει την πολύτιμη κληρονομιά

Στις αρχές της δεκαετίας του 1930 η οικονομική κρίση απλωνόταν από τις ΗΠΑ στην Ευρώπη. Η ανεργία έφτανε σε δυσθεώρητα ύψη κι η εργοδοτική επίθεση τσάκιζε συνδικάτα και κατακτήσεις. Ο φασισμός σήκωνε απειλητικά το κεφάλι του. Δεν θα περνούσαν πολλά χρόνια για να φτάσει ο Γενάρης του 1933, η άνοδος των ναζί στην εξουσία στη Γερμανία και το τσάκισμα, αμαχητί, του μεγαλύτερου, καλύτερα οργανωμένου και πιο έμπειρου εργατικού κινήματος στην Ευρώπη και παγκόσμια.

Όμως, η δεκαετία του '30 δεν σημαδεύτηκε μόνο από αυτές τις μαύρες εικόνες. Οι εργατικοί αγώνες άρχισαν να φουντώνουν στις ΗΠΑ από το '33 και μετά, και μαζί τους η πολιτική ριζοσπαστικοποίηση. Στην Ευρώπη εκτός από τη φρίκη του φασισμού, έζησε η ελπίδα της επανάστασης: στην Ισπανία το 1936-37, στις καταλήψεις των εργοστασίων στη Γαλλία το 1936, στην Ελλάδα το Μάη του ίδιου χρόνου. Ήταν μια δεκαετία δηλαδή με τις πιο έντονες αντιθέσεις, τις πιο ξαφνικές αλλαγές στη πολιτική κατάσταση.

Το 1928 ο Τρότσκι έγραφε για τη περίοδο που ανοίγονταν μπροστά στη Κομμουνιστική Διεθνή:

«Ο επαναστατικός χαρακτήρας της εποχής δεν συνίσταται στο γεγονός ότι

επιτρέπει να πραγματοποιήσουμε την επανάσταση, δηλαδή να καταλάβουμε την εξουσία, σε κάθε δοσμένη στιγμή. Μα αποτελείται από βαθιές και απότομες μεταβολές, από συχνές και βίαιες μεταβάσεις, περνώντας από μια άμεσα επαναστατική κατάσταση με άλλα λόγια από μια κατάσταση όπου το Κομμουνιστικό Κόμμα μπορεί να επιχειρήσει να αποσπάσει την εξουσία, στη νίκη της φασιστικής ή μισοφασιστικής αντεπανάστασης, κι απ' την τελευταία, σε ένα προσωρινό μεσοβέζικο καθεστώς...για να ξανακάνει στη συνέχεια τις αντιθέσεις κοφτερές σαν το ξυράφι...»¹

Το τι κάνει ο «υποκειμενικός παράγοντας», σε μια τέτοια περίοδο παίζει τον καθοριστικό ρόλο για την έκβασή της. Στη δεκαετία του '30 η πολιτική γραμμή του Τρότσκι στηριζόταν στην πεποίθηση για το επίκαιρο της επανάστασης, την πίστη ότι η εργατική τάξη μπορεί να τα βάλει με τον καπιταλισμό και να τον ανατρέψει. Το κόκκινο νήμα που συνδέει τις αναλύσεις και τη πολιτική του Τρότσκι από τα χρόνια της δεκαετίας του '30 μέχρι το τέλος της –όταν τον Αύγουστο του 1940 δολοφονήθηκε από πράκτορες της μυστικής αστυνομίας του Στάλιν– είναι ότι η πάλη ενάντια στον φασισμό μπορεί να είναι νικηφόρα και να φτάσει στην σοσιαλιστική επανάσταση. Για την ακρίβεια, μόνο παλεύοντας για την επα-

ναστατική ανατροπή του συστήματος συνολικά, θα μπορούσε η εργατική τάξη να μην φορτωθεί στις πλάτες της, με τον φασισμό και τον πόλεμο, το κόστος της μεγαλύτερης κρίσης που είχε γνωρίσει ο καπιταλισμός μέχρι τότε.

Οι απόψεις που επικράτησαν στην αριστερά, όμως, εκείνη τη θυελλώδη δεκαετία δεν ήταν του Τρότσκι. Ήταν του σταλινισμού. Τα κομμουνιστικά κόμματα της σταλινικής πια Κομμουνιστικής Διεθνούς έγιναν η κυρίαρχη δύναμη στην αριστερά, ξεπερνώντας σε πολλές περιπτώσεις και τη σοσιαλδημοκρατία σε μέγεθος κι επιρροή. Παντού έφεραν χαμένες ευκαιρίες και μεγάλες ήττες. Τα γεγονότα επιβεβαίωσαν με το παραπάνω τις απόψεις του Τρότσκι. Έχει σημασία να σταθούμε σε αυτή την επιβεβαίωση, γιατί δεκαετίες κυριαρχίας του ρεφορμισμού στο κίνημα την είχαν θάψει.

Γερμανία –Γιατί χρειάζεται το ενιαίο μέτωπο

Όταν ξεκίνησε η μετεωρική άνοδος των ναζί στη Γερμανία, ο Τρότσκι είχε απελαθεί από τη Ρωσία και βρισκόταν ουσιαστικά απομονωμένος σε ένα μικρό νησί στο Βόσπορο, τη Πρίγκιπο. Παρ' όλα αυτά, τα άρθρα του για τη κατάσταση στη Γερμανία και τα καθήκοντα που έβαζε, είναι σαν να έχουν γραφτεί από κάποιον παρόντα καθημερινά στις εξελίξεις.

Καταρχήν, ο Τρότσκι έκρουσε το κώδωνα του κινδύνου για την απειλή που αποτελούν οι ναζί ήδη από τις εκλογές του Σεπτεμβρίου του 1930, όταν το ποσοστό τους εκτινάχθηκε από το 2,6% στο 18,3%. Ο Τρότσκι εξήγούσε ότι η άνοδος των ναζί ήταν σύμπτωμα της αντεπαναστατικής απελπισίας στην οποία έσπρωχνε εκατομμύρια μικροαστούς η κρίση του καπιταλισμού. Η διαφορά του ναζισμού, αν ανέβαινε στην εξουσία, από άλλες αντιδραστικές δικτατορίες ήταν ότι αποτελούσε ένα μαζικό αντεπαναστατικό κίνημα που θα «περάσει σαν τανκ πάνω από τα κεφάλια» της εργατικής τάξης, θα ισοπεδώσει κυριολεκτικά τις οργανώσεις της και θα την εξατομικοποιήσει.

Όμως, αυτό το αντεπαναστατικό κίνημα δεν ήταν ασταμάτητο: «Στη ζυγαριά των εκλογικών στατιστικών χίλιοι φασιστικοί ψήφοι έχουν το ίδιο βάρος με χίλιους κομμουνιστικούς. Όμως στη ζυγαριά της επαναστατικής πάλης, χίλιοι εργάτες σε ένα μεγάλο εργοστάσιο αντιπροσωπεύουν μια δύναμη εκατό φορές μεγαλύτερη

Η άνοδος των Ναζί ήταν σύμπτωμα της αντεπαναστατικής απελπισίας στην οποία έσπρωχνε εκατομμύρια μικροαστούς η κρίση του καπιταλισμού

από χίλιους μικρο-αξιοματούχους, υπάλληλους, τις συζύγους και τις πεθερές τους. Ο μεγάλος όγκος των φασιστών αποτελείται από ανθρώπινη σκρόνη...Επί του παρόντος η δύναμη των εθνικοσοσιαλιστών δεν βρίσκεται τόσο στο δικό τους στρατό όσο στο σχίσμα στον στρατό του θανάσιμου εχθρού τους».²

Πράγματι το εμπόδιο ήταν η πολιτική των δυο κομμάτων που με το μέγεθος, την οργάνωση και το κύρος τους κυριαρχούσαν στο εργατικό κίνημα, του σοσιαλδημοκρατικού SPD και του κομμουνιστικού KPD. Το πρώτο κήρυττε την «αυτοσυγκράτηση» και καλλιεργούσε την επανάσταση υποστηρίζοντας ότι η σωστή λειτουργία των θεσμών της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης αρκεί να αντιμετωπίσει κάθε «εκτροπή». Το KPD αρχικά υποτίμησε πλήρως την άνοδο των ναζί. Υποστήριζε ότι για να ηττηθεί ο φασισμός έπρεπε πρώτα να ηττηθεί ο «σοσιαλφασισμός» - ο κύριος εχθρός όπως τον είχε ονομάσει.

Ο Τρότσκι εξηγούσε γιατί αυτή η λογική ήταν λάθος. Όντως, η ιστορική ευθύνη για το φαινόμενο του φασισμού βρισκόταν στην ηγεσία της Σοσιαλδημοκρατίας: «Οι μικροαστοί ακολουθούν τον εργάτη όταν βλέπουν σε αυτόν το νέο κυρίαρχο. Η Σοσιαλδημοκρατία διδάσκει τον εργάτη να είναι λακές... Η πολιτική του ρεφορμισμού στερεί από το προλεταριάτο τη δυνατότητα να οδηγήσει τις πληβιακές μάζες των μικροαστών και κατ' αυτό τον τρόπο μετατρέπει τις δεύτερες σε πρώτη ύλη για τους φασίστες».

Όμως, υποστήριζε ο Τρότσκι η λογική της ηγεσίας του KPD ήταν με το κεφάλι κάτω και τα πόδια επάνω: δεν ήταν η νίκη του KK πάνω στη Σοσιαλδημοκρατία που θα προηγούνταν της νίκης επί του φασισμού, αλλά αντίθετα, στη πάλη ενάντια στο φασισμό οι κομμουνιστές θα αύξαναν την επιρροή τους απέναντι στη Σοσιαλδημοκρατία.

Ο Τρότσκι δεν πρότεινε την «ενότητα της αριστεράς», ένα κοινό κυβερνητικό πρόγραμμα με τις ρεφορμιστικές ηγεσίες. Πρότεινε την τακτική του ενιαίου μετώπου όπως την είχε επεξεργαστεί η Διεθνής στα πρώτα επαναστατικά της χρόνια: «Καμιά κοινή πλατφόρμα με τη Σοσιαλδημοκρατία, ή με την ηγεσία των συνδικάτων, όχι κοινές εκδόσεις, πλακάτ και λάβαρα! Βαδίζετε χωριστά, χτυπήστε μαζί! Συμφωνήστε μόνο πώς να χτυπήσετε, ποιον και πότε. Μια τέτοια συμφωνία μπορεί να γίνει ακόμα και με το διάολο, τη γιαγιά του ακόμα και με τον Νόσσε και τον Ζερζίνσκι [τον σοσιαλδημοκράτη αρχηγό της αστυνομίας του Βερολίνου]».

Θύμιζε την εμπειρία των μπολσεβίκων τον Αύγουστο του 1917. Τότε, οι μπολσεβίκοι είχαν συνεργαστεί με τους ρεφορμιστές στα σοβιέτ –που στήριζαν την κυβέρνηση του Κερένσκι- για να αποक्रούσουν το πραξικόπημα του στρατηγού Κορνίλοφ. Εκείνο το «ενιαίο μέτωπο» άνοιξε το δρόμο για την κατάκτηση της πλειοψηφίας στα σοβιέτ από τους μπολσεβίκους και την Επανάσταση του Οκτώβρη. Την ίδια προοπτική πρότεινε ο Τρότσκι για τη Γερμανία της δεκαετίας του 1930. Αντί γι' αυτό το δρόμο, όμως, η αριστερά άφησε το Χίτλερ να πάρει την εξουσία τον Γενάρη του 1933 –και το ισχυρότερο εργατικό κίνημα συντρίφηκε αμαχητί σε λίγους μήνες.

Ο αντίχτυπος της γερμανικής ήττας προκάλεσε μεγάλη απογοήτευση και σύγχυση σε όλον τον κόσμο. Όμως, ήταν κι ένα σοκ που κέντρισε το κίνημα. Το Φλεβάρη του 1934 οι εργάτες της Βιέννης απάντησαν με το όπλο στο χέρι στην άνοδο στην κυβέρνηση του ακροδεξιού κόμματος του Ντόλφους. Σ' εκείνη τη μάχη σοσιαλδημοκράτες εργάτες (μέλη του Schutzbund, της πολιτοφυλακής του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος) είχαν την ηγεσία και τα μέλη του KK πολέμησαν στο πλευρό τους. Η εξέγερση πνίγηκε στο αίμα, όμως το μήνυμά της έφτασε παντού. Τον Οκτώβρη της ίδιας χρονιάς τον ίδιο δρόμο ακολούθησαν οι εργάτες στις Αστουρίας της Ισπανίας, σοσιαλιστές, αναρχικοί και κομμουνιστές. «Κάλιο Βιέννη παρά Βερολίνο» ήταν ένα από τα συνθήματά τους.

1936-από το ενιαίο μέτωπο στην επανάσταση

Το 1936 ήταν η χρονιά των εξεγέρσεων, των μεγάλων απεργιακών κυμάτων και των επαναστάσεων. Στη Γαλλία και

Αγρότες σε κατηλειμένο μεγάλο αγρόκτημα (λατιφούντιο) στην επαναστατική Αραγονία το Δεκέμβριο του 1936

ιδιαίτερα στην Ισπανία, αυτή η διαδικασία έφτασε στο κορύφωμά της.

Τα κομμουνιστικά κόμματα ακολουθούσαν τη νέα «γραμμή» της Κομιντέρν, τη συγκρότηση των Λαϊκών Μετώπων. Εκεί που πριν αποκήρυτταν κάθε ιδέα για συνεργασία με τους «σοσιαλφασίστες» τώρα υποστήριζαν ότι η απάντηση στο φασισμό και τον πόλεμο ήταν το άπλωμα της συνεργασίας και με ολόκληρα κομμάτια της αστικής τάξης, ακόμα και με τα «φιλεργηρικά» κράτη της Δύσης. Η στροφή αυτή ξεκίνησε από τη Γαλλία, όπου το κάλοκαίρι του '35 συγκροτήθηκε ένα «Λαϊκό Μέτωπο» ανάμεσα στο Σοσιαλιστικό Κόμμα, το ΚΚ και το Κόμμα των Ριζοσπαστών, το «δημοκρατικό» κόμμα της κυρίαρχης τάξης.

Ο Τρότσκι εξηγούσε υπομονετικά ότι η συνεργασία με τα αστικά «δημοκρατικά» κόμματα δεν προσθέτει δυνάμεις στη πάλη ενάντια στο φασισμό και τον πόλεμο, αλλά αντίθετα τη παραλύει. Εγγραφε για παράδειγμα στη Γαλλία: «Το 'Λαϊκό Μέτωπο' συνιστά ένα συνασπισμό του προλεταριάτου με την ιμπεριαλιστική αστική τάξη στη μορφή του Ριζοσπαστικού Κόμματος κι άλλων μικρότερων του ίδιου είδους. Ο συνασπισμός απλώνεται τόσο στη σφαίρα του κοινωνικού όσο και στην εξοικονομολογική. Και στις δυο σφαίρες το Ριζοσπαστικό Κόμμα διατηρεί πλήρη αυτονομία δράσης επιβάλλοντας άγιους περιορισμούς στην ελευθερία δράσης του προλεταριάτου».

Τον Απρίλη του 1936 το «Λαϊκό Μέτωπο» κέρδισε τις εκλογές. Πριν καν προλάβει να αναλάβει η κυβέρνησή του, ένα κύμα απεργιών και καταλήψεων των

εργοστασίων ξεκίνησε από το Παρίσι και κάλυψε όλη τη Γαλλία. Ο Τρότσκι έγραφε ότι η «γαλλική επανάσταση έχει αρχίσει». Κι είχε δίκιο: η αστική τάξη ήταν τρομοκρατημένη και με μια σοβαρή επαναστατική ηγεσία τα κατειλημμένα εργοστάσια μπορούσαν να γίνουν τα φυτώρια των εργατικών συμβουλίων που θα διεκδικούσαν την εξουσία. Εκείνη τη κρίσιμη στιγμή, το γαλλικό ΚΚ έριξε όλο του το οργανωτικό βάρος και το κύρος του στο να πείσει τους εργάτες να δεχτούν το συμβιβασμό: να κλείσουν τις απεργίες και τις καταλήψεις αποδεχόμενοι τις παραχωρήσεις (όπως τις πληρωμένες άδειες) που έκαναν οι πανικόβλητοι καπιταλιστές. «Πρέπει να γνωρίζουμε πώς να κλείνουμε μια απεργία» ήταν η φράση του Μορίς Τορέζ.

Λίγες βδομάδες μετά ο Τρότσκι επανερχόταν στην «υπεραισιώδη» πρόβλεψη του Ιούνη 1936 ότι «η γαλλική επανάσταση έχει αρχίσει». Εγγραφε: «Μοιάζει ότι τα γεγονότα διέψευσαν αυτή τη διάγνωση. Όμως, στη πραγματικότητα το ζήτημα είναι πιο περίπλοκο... Η πρόσφατη ιστορία προσφέρει μια σειρά τραγικές επιβεβαιώσεις του γεγονότος ότι από κάθε επαναστατική κατάσταση δεν προκύπτει αναγκαστικά μια επανάσταση, αλλά ότι μια επαναστατική κατάσταση μπορεί να μετατραπεί σε αντεπαναστατική αν ο υποκειμενικός παράγοντας, δηλαδή η επαναστατική επίθεση της επαναστατικής τάξης, δεν έρχεται στην ώρα της να βοηθήσει τον αντικειμενικό παράγοντα».³

Στην Ισπανία η πάλη ενάντια στο φασισμό έφτασε σε μια εργατική επανάσταση. Ήταν η επιβεβαίωση των αναλύσεων και

των ιδεών του Τρότσκι για τις επαναστατικές δυνατότητες που ανοίγονταν τη δεκαετία του '30.

Το «Λαϊκό Μέτωπο» της Ισπανίας κέρδισε –οριακά– τις εκλογές του Φλεβάρη 1936 σε μια κατάσταση όπου η ταξική πόλωση κι οι αγώνες των εργατών έφτασαν στην υψηλότερη έντασή τους. Η κυρίαρχη τάξη της Ισπανίας δεν φοβόταν το απίστευτα μετριοπαθές πρόγραμμα του Λαϊκού Μετώπου: ήταν τρομοκρατημένη, όμως, από τη μαχητικότητα των εργατών και των αγροτών. Τον Ιούλη του 1936 οι στρατηγοί με επικεφαλής τον Φράνκο οργάνωσαν ένα πραξικόπημα για να ανατρέψουν την κυβέρνηση και να συντρίψουν το μαζικό κίνημα. Η κυβέρνηση του «Λαϊκού Μετώπου» –αποτελούμενη από αστούς «δημοκράτες»– παρέλυσε. Αρνήθηκε να εξοπλίσει τους εργάτες που έβγαιναν στους δρόμους.

Σε μια σειρά πόλεις και περιοχές, οι εργατικές οργανώσεις ανέλαβαν την απόκρουση των πραξικοπηματιών. Οργάνωσαν πολιτοφυλακές, κατέλαβαν τα εργοστάσια, έφτιαξαν επιτροπές για να συντονιστούν. Στη Καταλονία και τη πρωτεύουσά της τη Βαρκελώνη η εργατική τάξη κυριαρχούσε. Ο Τζορτζ Οργουελ στο βιβλίο του «Φόρος Τιμής στη Καταλονία» έχει αφήσει μια αξεπέραστη μαρτυρία για μια «μεγάλη πόλη όπου τα ηνία τα κρατάει η εργατική τάξη».

Ο Τρότσκι έγραφε στις 30 Ιούλη 1936: «Όπως όλοι γνωρίζουν, ένας εμφύλιος πόλεμος διεξάγεται όχι μόνο με στρατιωτικά αλλά και με πολιτικά όπλα. Από στρατιωτικής άποψης, η ισπανική επανάσταση είναι πολύ πιο αδύναμη από τον εχθρό της. Η δύναμή της έγκειται στη δυνατότητα να κινητοποιήσει τις μεγάλες μάζες. Μπορεί ακόμα και να αποσπάσει το στρατό από τους αντιδραστικούς αξιωματικούς του. Για να το καταφέρει, το μόνο που χρειάζεται είναι να προωθήσει θαρραλέα και στα σοβαρά το πρόγραμμά της σοσιαλιστικής επανάστασης. Είναι αναγκαίο να διακηρυχτεί ότι από δω και πέρα, η γη, τα εργοστάσια, περνάει από τα χέρια των καπιταλιστών στα χέρια του λαού. Είναι αναγκαίο να προχωρήσουμε στην υλοποίηση αυτού του προγράμματος στις περιοχές που κυριαρχούν οι εργάτες.

...Όμως, οι αστοί υπουργοί δεν μπορούν να δεχτούν ένα τέτοιο πρόγραμμα. Περιορίζοντας την κοινωνική επανάσταση, αναγκάζουν τους εργάτες και τους αγρότες να χύσουν δέκα φορές περισσότερο από το αίμα τους στον εμφύλιο πόλεμο. Και σαν να μην έφτανε αυτό, οι

κύριοι αυτοί ελπίζουν ότι μετά τη νίκη θα αποπλύνουν τους εργάτες και θα τους κάνουν να σεβαστούν τους νόμους της ατομικής ιδιοκτησίας. Αυτή είναι η πραγματική ουσία της πολιτικής του Λαϊκού Μετώπου. Όλα τα άλλα είναι φλυαρίες, κενές φράσεις και ψέματα!».

Στις 17 Δεκέμβρη 1937, σε ένα κείμενο με τίτλο «Τα μαθήματα της Ισπανίας – Η τελευταία προειδοποίηση» ο Τρότσκι υπογράμμιζε: «Ο εμφύλιος πόλεμος, στον οποίο δεν αρκεί μόνο η γυμνή δύναμη, απαιτεί από τους μετέχοντες σε αυτόν τη μεγαλύτερη ανταπόκριση. Οι εργάτες κι οι αγρότες μπορούν να εξασφαλίσουν τη νίκη μόνο αν πειστούν ότι παλεύουν για τη δική τους απελευθέρωση. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, η υποταγή του προλεταριάτου στην ηγεσία της αστικής τάξης σημαίνει προκαταβολικά ήττα στον εμφύλιο πόλεμο».

Στην Ισπανία η πάλη ενάντια στο φασισμό έφτασε σε μια εργατική επανάσταση. Ήταν η επιβεβαίωση των αναλύσεων και των ιδεών του Τρότσκι

Αυτά τα λόγια του Τρότσκι ήταν προφητικά. Οι ηγεσίες των κομμάτων της αριστεράς -και των αναρχικών που είχαν τεράστια επιρροή στην εργατική τάξη- δέχτηκαν όλους τους συμβιβασμούς που επέβαλε η στρατηγική της ταξικής συνεργασίας του «Λαϊκού Μετώπου». Στήριζαν τις ελπίδες τους για νίκη, στη βοήθεια που ζητούσαν από τις Δημοκρατίες της Δύσης. Αυτή ήταν κι η «συμβουλή» του Στάλιν. Το Μάη του '37 έπνιξαν στο αίμα τους εργάτες της Βαρκελώνης. Όμως, όσες έμπρακτες διαβεβαιώσεις κι αν έδιναν στο διεθνή καπιταλισμό, τόσο απομακρυνόταν η νίκη στα μέτωπα του πολέμου.

Ο εμφύλιος πόλεμος συνεχίστηκε μέχρι το Μάρτη του 1939 όταν τα στρατεύματα του Φράνκο μπήκαν τελικά στη Μαδρίτη (η Βαρκελώνη είχε ήδη πέσει τον Γενάρη). Ο Τρότσκι αναγκάστηκε να βγάλει τα σωστά συμπεράσματα, δυστυχώς όμως από ακόμα μια ήττα από τις πολλές που σημάδεψαν εκείνη τη δεκαετία:

«Δεν υπήρξε έλλειψη ηρωισμού από τη πλευρά των μαζών, ή θάρρους από τους

ξεχωριστούς επαναστάτες. Όμως, οι μάζες αφέθηκαν μόνες τους ενώ οι επαναστάτες παρέμειναν διασπασμένοι, χωρίς πρόγραμμα, χωρίς σχέδιο δράσης. Οι «δημοκράτες» διοικητές του στρατού νοιάζονταν περισσότερο να συντρίψουν την κοινωνική επανάσταση παρά να σημειώσουν νίκες στα πεδία των μαχών. Οι στρατιώτες έχασαν την εμπιστοσύνη τους στους διοικητές, οι μάζες στην κυβέρνηση, οι αγρότες έκαναν στο πλάι, οι εργάτες εξαντλήθηκαν, η μια ήττα ακολουθούσε την άλλη, κι η απογοήτευση γιγαντωνόταν. Δεν ήταν δύσκολο να τα προβλέψει κανείς αυτά ήδη από την αρχή του εμφυλίου πολέμου. Το Λαϊκό Μέτωπο, θέτοντας στον εαυτό του το στόχο να σώσει το καπιταλιστικό καθεστώς καταδικάστηκε στην στρατιωτική ήττα. Βάζοντας τον μολοσεβικισμό με το κεφάλι κάτω και τα πόδια πάνω, ο Στάλιν έπαιξε τον ρόλο του νεκροθάφτη της επανάστασης».⁴

«Οργανωτής των μεγάλων πττών»

Η τελευταία πρόταση από αυτό το απόσπασμα του Τρότσκι δεν είναι υπερβολή. Το 1928 γράφοντας την κριτική του για το 6ο συνέδριο της Κομιντέρν (απ' όπου προέρχεται το απόσπασμα στην αρχή αυτού του άρθρου) ο Τρότσκι της είχε δώσει τον υπότιτλο «ο οργανωτής των μεγάλων ηττών». Αυτό το ρόλο έπαιξε σε όλη τη δεκαετία ο Στάλιν και το καθεστώς του, με όλες τις στροφές που είχε η πολιτική του.

Από την αρχή ως κριτήριο για την εξωτερική του πολιτική ο Στάλιν είχε την ανάγκη της διατήρησης του καθεστώτος του κρατικού καπιταλισμού που χιζόταν εκείνα τα χρόνια στη Ρωσία πάνω στις πλάτες των εργατών και των αγροτών. Ο Τρότσκι από τη δεκαετία του '20 είχε συγκρουστεί με την άποψη που κυριαρχούσε στη γραφειοκρατία ότι τάχα μπορούσε να χτιστεί «σοσιαλισμός σε μια και μόνο χώρα». Η επικράτηση αυτής της αντίληψης μεταφράστηκε στην πολιτική των ηττών του εργατικού κινήματος σε διεθνές επίπεδο.

Η σχεταριστική πολιτική που οδήγησε το KPD στη Γερμανία πρώτα στην απομόνωση και μετά στην καταστροφή, ήταν η πολιτική της Κομιντέρν. Η πολιτική που διακήρυττε ότι ο καπιταλισμός βρισκόταν στην «Τρίτη» και τελευταία «Περίοδό» του, ήταν το συμπλήρωμα της εσωτερικής πολιτικής του Στάλιν που ντυνότανε το μανδύα της «τελικής επίθεσης στα υπο-

λείμματα του καπιταλισμού». Όταν η άνοδος των ναζί στην εξουσία και το ξεκίνημα του επανεξοπλισμού της Γερμανίας έβαλε επί τάπητος την απειλή ενός νέου πολέμου με πρώτο υποψήφιο θύμα τη Ρωσία, ο Στάλιν πανικοβλημένος έκανε στροφή 180 μοιρών. Τώρα αναζητούσε τη στρατιωτική συμμαχία με τη Βρετανία και τη Γαλλία. Αυτός ήταν ο κύριος λόγος της στροφής προς τα «λαϊκά μέτωπα» και την πολιτική της ταξικής συνεργασίας των κομμάτων της Κομιντέρν. Το αποτέλεσμα ήταν μια αλυσίδα χαμένων ευκαιριών και αιματοβαμμένων ηττών όπως η ισπανική τραγωδία.

Η πολιτική του Τρότσκι ήταν η σωστή. Γιατί όμως δεν επικράτησε; Ο Τόνι Κλιφ στη βιογραφία του για τον Τρότσκι δίνει την εξήγηση: «Ο Τρότσκι έκανε μια ηρωική προσπάθεια να χτίσει ένα επαναστατικό κόμμα, μια επαναστατική Διεθνή, κάτω από τις πιο αντίξοες συνθήκες. Οι συνεχείς ήττες της εργατικής τάξης που έφεραν οι πολιτικές του σταλινισμού και της σοσιαλδημοκρατίας δεν δυνάμωναν την αυτοπεποίθηση των εργατών και την ανεξαρτησία τους από αυτές τις μαζικές οργανώσεις –το αντίθετο είχαν ως αποτέλεσμα. Η μια ήττα τροφοδοτούσε την επόμενη. Υπήρχε πολύ λίγος χώρος για να μεγαλώσει η σπορά του τροτσισμού. Σε καμιά χώρα οι τροτσιστές δεν απέκτησαν την απαιτούμενη κρίσιμη μάζα για το χτίσιμο μιας πραγματικά μαζικής οργάνωσης. Υπήρχε ένα κενό ανάμεσα σε αυτό που απαιτούσε η ιστορική συγκυρία και στο τι μπορούσε να γίνει».⁵

Χωρίς αυτή την προσπάθεια όμως, οι νέες γενιές των αγωνιστών δεν θα μπορούσαν να αντλήσουν από τη γνήσια μαρξιστική παράδοση για τους αγώνες του σήμερα. ■

- 1) Λέον Τρότσκι «Η Τρίτη Διεθνής μετά τον Λένιν» εκδόσεις «Αλλαγή» 1979, Τόμος Πρώτος, σελ. 98
- 2) Το απόσπασμα βρίσκεται στη συλλογή κειμένων του Τρότσκι με τίτλο «Η πάλη ενάντια στο φασισμό στη Γερμανία» που κυκλοφορεί από το Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο.
- 3) Tony Cliff "Trotsky" Vol.4 (1928-1940) Bookmarks 1993, σελ. 204
- 4) Τα αποσπάσματα από τα κείμενα του Τρότσκι για την Ισπανία προέρχονται από τη συλλογή κειμένων "Leon Trotsky – The Spanish Revolution (1931-1939) Pathfinder 1973 (1986).
- 5) Tony Cliff, ο.π. σελ. 305-306

Βιβλιοκριτική

Θρυλική πορεία

Σταμάτης Σκόρδος

Συμβολή στην Ιστορία των Ελλήνων Ναυτεργατών

Τιμή: 548 σελίδες
Δήμος Αγίας Βαρβάρας

(επιμέλεια) Γιώργος Κόκκινος, Γαβριήλ Λαμπάτος, Αφροδίτη Αθανασοπούλου

Η Ματαιωμένη Ουτοπία –

Γιάννης Γαβριηλίδης, Νίκος Καραγιάννης και άλλοι σύντροφοι

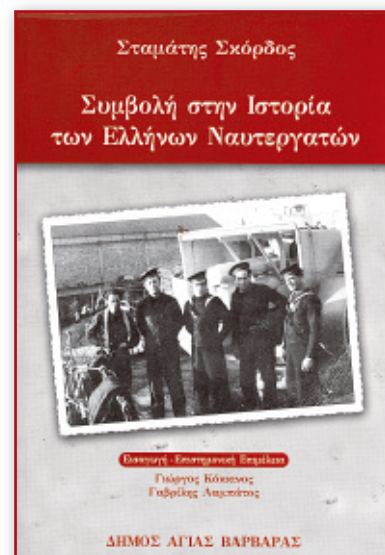
Τιμή: 22€, 352 σελίδες
Εκδόσεις Ταξιδευτής

Δύο πρόσφατες εκδόσεις έρχονται να θυμίσουν τη θρυλική πορεία του ελληνικού ναυτεργατικού κινήματος και των πρωταγωνιστών του. Η μία είναι το αυτοβιογραφικό αφήγημα του Σταμάτη Σκόρδου με τίτλο «Συμβολή στην Ιστορία των Ελλήνων Ναυτεργατών», που κυκλοφόρησε με την ενίσχυση του Δήμου της Αγίας Βαρβάρας, όπου ο Σκόρδος έζησε και εργάστηκε μεταπολεμικά. Η άλλη έχει τίτλο «Η Ματαιωμένη Ουτοπία – Γιάννης Γαβριηλίδης, Νίκος Καραγιάννης και άλλοι σύντροφοι» και περιέχει το αρχείο του παλιού

μέλους του ΚΚΕ Γιάννη Γαβριηλίδη και έναν φάκελο για τον ναυτεργάτη Νίκο Καραγιάννη. Τα βιβλία επιμελήθηκαν οι Γαβριήλ Λαμπάτος και Γιώργος Κόκκινος, ενώ στο δεύτερο συνέβαλε και η Αφροδίτη Αθανασοπούλου.

Μαρτυρίες ναυτεργατών για τις συνθήκες εργασίας και το ναυτεργατικό κίνημα στον 20ό αιώνα υπάρχουν αρκετές. Πιο πρόσφατα κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Εστία η μαρτυρία του Νίκου Οικονομάκου Σεβάχ ο Αριστερός, κοντά σ' αυτές των Νεφελούδη, Γιαμπάνη, Αμπατιέλου, Πυθαρούλη, Τσαμπή και άλλων. Ο Λαμπάτος επιχειρεί στην Εισαγωγή του βιβλίου του Σκόρδου μια πιο συστηματική επισκόπηση των μαρτυριών και της πορείας του ναυτεργατικού κινήματος, εγχείρημα πολύ βοηθητικό. Οι ναυτεργάτες συμμετείχαν από νωρίς σε συνδικαλιστικούς αγώνες και έγιναν αναπόσπαστο κομμάτι του εργατικού κινήματος. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 1918 το ιδρυτικό συνέδριο του ΣΕΚΕ πραγματοποιείται στα γραφεία του Συνδέσμου Μηχανικών Ατμοπλοίων στον Πειραιά. Το 1923 δίνουν τους πρώτους τους νεκρούς στη γενική απεργία του Αυγούστου στο Παλαιμάνι.

Όπως και σε άλλες χώρες, οι ναυτεργάτες διακρίνονται για τη μαχητικότητά τους, αλλά και για τη στρατεύσή τους στα Κομμουνιστικά Κόμματα. Στο συνδικαλιστικό πεδίο παγιώνεται η αντιπαράθεση ανάμεσα στην Πανελλήνια Ναυτική Ομοσπονδία (ΠΝΟ) που ελέγχεται από τους κίτρινους συνδικαλιστές και το κράτος, και την Ναυτεργατική Ένωση Ελλάδας (ΝΕΕ) στην οποία δρουν οι κομμουνιστές. Ωστόσο, αυτό που θα κρίνει τα πράγματα είναι η δημιουργία των «Επιτροπών Καραβιών», μιας μορφής πρωτοβάθμιων οργάνων που διεκδίκησαν και πέτυχαν την ενότητα των ναυτών σε κάθε καράβι και

τη βελτίωση των όρων ζωής και εργασίας τους. Οι συνδικαλιστές της Αριστεράς και τα μέλη του ΚΚΕ συγκεκριμένα ήταν η ραχοκοκαλιά αυτών των επιτροπών. Η μαρτυρία του Σκόρδου αξίζει να διαβαστεί για το πώς χτίστηκε μάχη τη μάχη αυτή η επιτροπή.

Αλλά δεν ήταν μόνο οι οικονομικοί αγώνες. Η άνοδος του φασισμού τη δεκαετία του '30 (και η εγκαθίδρυση της δικτατορίας του Μεταξά στην Ελλάδα το 1936) σήμανε και πολιτική ριζοσπαστικοποίηση. Ο Σκόρδος θυμάται την άρνηση των ναυτών να ξεφορτώσουν σε λιμάνι που ελεγχόταν από τους φασίστες του Φράνκο στη διάρκεια του Ισπανικού Εμφυλίου. Και βέβαια ο Καραγιάννης (στο αυτοβιογραφικό του σημείωμα) αναφέρει την εθελοντική του στρατεύση στις Διεθνείς Ταξιαρχίες το 1936, μαζί με δεκάδες άλλους Έλληνες ναυτεργάτες, που προσέτρεξαν για να πολεμήσουν τον φασισμό. Από τα κείμενα αυτά αξίζει να κρατήσουμε την εμπειρία και την πολιτικοποίηση που είχε συσσωρεύσει ένα σοβαρό κομμάτι

του εργατικού κινήματος πριν την κήρυξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Πολλές φορές η νεότερη ιστορική παραγωγή για τη δεκαετία του '40 υπερτονίζει την τομή που σήμανε ο πόλεμος και η Κατοχή. Ωστόσο, οι άνθρωποι που τα έζησαν δεν ήταν «άγραφοι πίνακες»: οι μαρτυρίες του Σκόρδου και του Καραγιάννη είναι γι' αυτό ενδεικτικές.

Όταν ξέσπασε ο πόλεμος, οι άρχουσες τάξεις επιχείρησαν τη μαζική κινητοποίηση των από κάτω, ειδικά στο στρατόπεδο των Συμμάχων. Οι Σύμμαχοι δεν θα μπορούσαν να κινήσουν τα πλοία, να οργανώσουν τον ανεφοδιασμό, να διεξάγουν τελικά τον πόλεμο χωρίς την ενεργητική βοήθεια των εργατικών οργανώσεων, ειδικά σε κρίσιμους τομείς όπως η ναυτιλία. Ήταν μια ανοιχτή συζήτηση μέσα στις εργατικές οργανώσεις, που την περιγράφει γλαφυρά ο Σκόρδος στο αφήγημά του. Τι έπρεπε να κάνουν οι ναυτεργάτες στη διάρκεια του πολέμου απέναντι στη συνεχιζόμενη απληστία των εφοπλιστών; Απεργίες ή υπομονή; Στην Ένωση Ελλήνων Ναυτεργατών Μ. Βρετανίας (της οποίας ιδρυτικό μέλος ήταν ο Σκόρδος) η αντιπαράθεση προσωποποιήθηκε στη σύγκρουση δύο συνδικαλιστών, του Αμπατιέλου και του Ιωαννίδη. Τελικά το αντιφασιστικό επιχείρημα του Αμπατιέλου κέρδισε τη μάχη. Η νέα γραμμή κωδικοποιήθηκε στο σύνθημα «Τα πλοία εν κινήσει», μέχρι να εξολοθρευτεί ο ναζιστικός κίνδυνος. Οι ναυτεργάτες της ΟΕΝΟ (της Ομοσπονδίας Ελληνικών Ναυτεργατικών Οργανώσεων) έχυσαν άφθονο αίμα για να ηττηθεί ο φασισμός, σε καράβια που εκτελούσαν κυριολεκτικά «δρομολόγια θανάτου»: υπολογίζεται ότι περίπου 1000 ναυτεργάτες σκοτώθηκαν στη διάρκεια του Πολέμου, δηλαδή το 16% του αριθμού των πληρωμάτων που ταξίδευαν. Οι αγώνες της ΟΕΝΟ και η έλλειψη πληρωμάτων λόγω του πολέμου σήμαναν το 1943 την υπογραφή της πρώτης συλλογικής σύμβασης με τους εφοπλιστές και πρωτοφανείς κατακτήσεις για τους ναυτεργάτες.

Όμως η εμπειρία του Πολέμου και της Αντίστασης άλλαξε και τις ιδέες των ανθρώπων που τα βίωσαν. Στην περίπτωση των ναυτεργατών, εμβληματική υπήρξε η περίπτωση του Νίκου Καραγιάννη. Ο Καραγιάννης ήταν το

1944 γραμματέας του τμήματος της ΟΕΝΟ στην Αλεξάνδρεια. Στη Μέση Ανατολή, οι Έλληνες στρατιώτες και ναυτεργάτες είχαν την ευκαιρία να διαπιστώσουν πώς εννοούσαν τον αντιφασιστικό αγώνα οι Έλληνες αστοί, η κυβέρνηση του βασιλιά και η ηγεσία του στρατού. Όταν συγκροτήθηκε η κυβέρνηση του ΕΑΜ στην Ελεύθερη Ελλάδα το 1944, οι στρατιώτες και οι ναύτες ζήτησαν την αναγνώρισή της, στην ουσία την αναγνώριση της Αντίστασης. Η απάντηση που πήραν ήταν ένα στρατιωτικό πογκρόμ, οργανωμένο από τους Άγγλους «συμμάχους» και τους Έλληνες αντιδραστικούς αξιωματικούς. Τότε ήταν που ο Καραγιάννης έριξε το σύνθημα «Προπέλα να μην κινήσει!», σπάζοντας τη μέχρι τότε συναινετική πολιτική της ΟΕΝΟ, σε συνεργασία με τους απλούς στρατιώτες υπό την ηγεσία του Γιάννη Σάλλα.

Το κίνημα του στρατού στη Μ. Ανατολή τον Απρίλη του 1944 τσακίστηκε βίαια και χιλιάδες φαντάροι και ναυτεργάτες (όπως ο Καραγιάννης) φυλακίστηκαν σε στρατόπεδα μέσα στην έρημο από τους Άγγλους. Η ηγεσία του ΚΚΕ καταδίκασε το κίνημα ως «τυχοδιωκτικό» κατασκευάσμα ξένων μυστικών υπηρεσιών. Κι όμως τα γεγονότα του Απριλίου του 1944 (για όποιον ήθελε να τα διαβάσει) δεν ήταν παρά τα προεόρτια της σύγκρουσης του Δεκέμβρη.

Η πολιτική της ηγεσίας του ΚΚΕ προτιμούσε να συμμαχεί με τους Παπανδρέου και να καταγγέλλει τους Καραγιάννηδες, οδηγώντας έτσι το κίνημα της Αντίστασης στην ήττα. Η ανατροπή των συσχετισμών ανάμεσα στην Αριστερά και το ανασυγκροτούμενο ελληνικό κράτος σφραγίστηκε με το τέλος του Εμφυλίου το 1949.

Τις επόμενες δεκαετίες, οι αγωνιστές και οι αγωνίστριες της Αντίστασης αναγκάστηκαν να ζήσουν υπό τη σκιά της ήττας που σήμανε το τέλος της δεκαετίας του '40. Ο Σκόρδος και ο Καραγιάννης διαβήκανε δύο ξεχωριστές, αλλά συνάμα παράλληλες, διαδρομές. Ο Σκόρδος έμεινε στην Ελλάδα και έζησε το γνώριμο δρομολόγιο: συλλήψεις, φυλακές, εξορίες, Γυάρος, Μακρόνησος, ξανά φυλακές, ξανά συλλήψεις και τρομοκρατία. Στο βιβλίο του Σκόρδου το μεγαλύτερο τμήμα καταλαμβάνει ο φάκελός του στην Ασφάλεια, που τυχαία γλίτωσε από το κάψιμο των φακέλων στους κλιβάνους της Χαλυβουργικής το 1989. Είναι μια καλή υπενθύμιση – ιδίως για τους νεότερους αγωνιστές του κινήματος – τι σήμανε το μετεμφυλιακό κράτος της Δεξιάς. Ένας στρατός από χαφιέδες παρακολουθούσε τη δράση των συνδικαλιστών ναυτεργατών (ανάμεσά τους και του Σκόρδου) με κάθε λεπτομέρεια. Λιμεναρχεία, ελληνικές πρεσβείες, χωροφυλακή, δημόσιες υπηρεσίες, εργοδότες και κίτρινα σωματεία – ένας πελώριος μηχανισμός που γνώριζε και φρόντιζε να πληροφορεί για κάθε δραστηριότητα, κάνοντας τη ζωή των αγωνιστών κόλαση, μέχρι να τους αποσπάσει την περίφημη «δήλωση μετανοίας». «Εισ την πραγματοποιηθείσαν πορείαν Ειρήνης, διενεργηθείσαν υπό της ΕΔΑ... περί ώραν 12:30 της 22.5.66 συνεκεντρώθησαν 15 άτομα εις τα γραφεία Κολοκοτρώνη 96 και περί ώραν 14:00 ανεχώρησαν διά του Ηλεκτρικού σιδηροδρόμου... Οι συγκεντρωθέντες ήσαν οι κάτωθι: ΚΛΑΟΥΔΑΤΟΣ, ΖΕΡΒΟΣ, ΘΕΟΔΩΡΑΚΑΤΟΣ, ΑΡΝΙΤΣΗΣ, ΣΚΟΡΔΟΣ, ΣΤΕΦΑΝΑΤΟΣ, ΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΠΟΔΑΡΑΣ, ΚΑΛΤΑΜΠΑΝΕΑΣ, ΑΝΥΦΑΝΤΗΣ, ΦΕΛΕΚΗΣ, ΠΑΠΑΚΥΡΙΑΚΗΣ και τρεις έτεροι άγνωστοι εις την ημετέραν Πηγήν», γράφει μυστική αναφορά για τους ναυτεργάτες που συμμετείχαν στη Μαραθώνα Πορεία Ειρήνης το 1966. Ο φάκελος

του Σκόρδου πιάνει 400 σελίδες.

Η διαδρομή του Καραγιάννη ήταν διαφορετική. Μετά τις εξορίες και τις φυλακές, προς το τέλος του Εμφυλίου ο Καραγιάννης στάλθηκε από το ΚΚΕ στην Ανατολική Ευρώπη. Έζησε μέχρι το 1969 στο Κλουζ της Ρουμανίας (μια πόλη στην οποία εξορίστηκαν πολλοί «ανεπιθύμητοι» Έλληνες κομμουνιστές), απόβλητος και απομονωμένος από την ηγεσία του ΚΚΕ. Οι επιστολές που ανταλάζε με συντρόφους του ναυτεργάτες (και που περιέχονται στη Ματαιωμένη Ουτοπία) είναι αποκαλυπτικές του δράματος που σήμανε για χιλιάδες αγωνιστές όχι μόνο η ήττα από τη Δεξιά, αλλά και ο σταλινισμός. Το αυτοβιογραφικό κείμενο του Γιάννη Γαβριηλίδη στη Ματαιωμένη Ουτοπία είναι ένα ζωντανό τεκμήριο αυτού του δράματος.

Στις μεθοδολογικές τους συμβολές και στα δύο βιβλία, οι επιμελητές υποστηρίζουν ότι η στροφή που σημειώθηκε στην ιστοριογραφία κατά τη δεκαετία του '90 βοήθησε στην απελευθέρωση «φωνών» και «μαρτυριών» που τα προηγούμενα χρόνια θα πνιγόντουσαν μέσα στις μεγάλες ιστορικές αφηγήσεις. Όμως η πληθώρα των αφηγήσεων δεν μπορεί να υποκαταστήσει την ανάγκη για μια ενιαία εξιστόρηση, ούτε βέβαια το ζητούμενο της ιστορικής αλήθειας, όσο και αν ο μεταμοντερνισμός απεχθάνεται τέτοιες έννοιες. Οι επιμελητές σπεύδουν έτσι να διαχωριστούν από «τον ακραίο ιστορικό σχετικισμό των σύγχρονων καιρών... την πολιτική ορθότητα του θεωρητικού σχήματος των δύο ολοκληρωτισμών, του φαιού και του ερυθρού... την εντεινόμενη απόπειρα δαιμονοποίησης του κομμουνισμού... την εγχώρα νεοπαγή αναθεωρητική ιστοριογραφία για την Εθνική Αντίσταση και τον Εμφύλιο Πόλεμο...» (Ματαιωμένη Ουτοπία, σελ. 27-28). Είναι μια σωστή επιλογή, τόσο μεθοδολογικά όσο και πολιτικά.

Τα δύο βιβλία μέσα από τις μαρτυρίες που περιέχουν μπορούν να αποτελέσουν έναυσμα για σκέψη και διάβασμα πάνω στη συνολικότερη ιστορία της Αριστεράς και του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα. Ο Δήμος της Αγίας Βαρβάρας που δίκαια εξέδωσε τιμής ένεκεν το βιβλίο του Σκόρδου καλό θα ή-

ταν να εξασφαλίσει και την όσο πλατύτερη διάδοσή του.

Για όποιον επιθυμεί να διαβάσει περισσότερα για το κίνημα του Απριλίου του 1944 στη Μ. Ανατολή, χρήσιμες είναι οι μαρτυρίες του Βασίλη Νεφελούδη, το βιβλίο του Λέανδρου Μπόλαρη Αντίσταση – Η Επανάσταση που Χάθηκε από το Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, και βέβαια η αξεπέραστη λογοτεχνική τριλογία του Στρατή Τσίρκα Ακυβέρνητες Πολιτείες.

Θανάσης Καραγιάννης

Η Ιστορία δεν είναι ουδέτερη

Χάγκεν Φλάισερ

Οι πόλεμοι της μνήμης -ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος στην Δημόσια Ιστορία

37€, 676 σελίδες

Εκδόσεις Νεφέλη

Πριν την όποια αναφορά στο βιβλίο, αξίζει πρώτα απ' όλα να αναφερθεί η συμβολή του συγγραφέα του στο τρόπο που αντιλαμβανόμαστε την Γερμανική κατοχή στην Ελλάδα, καθώς ο Φλάισερ με το δίτομο του «Στέμμα και Σβάστικα» ανέδειξε την πραγματικότητα του ελληνικού δωσιλογισμού της Κατοχής χωρίς «ναι μεν αλλά...». Η ελληνική κυρίαρχη μετεμφυλιοπολεμική αφήγηση είχε καταφέρει να συγκαλύψει την ιστορική αλήθεια της συνεργασίας σημερινών κομματιών του αστικού πολιτικού κόσμου με τους Ναζί.

Στο βιβλίο «Οι Πόλεμοι της Μνήμης», ο Φλάισερ καταπιάνεται με το ζήτημα της δημόσιας ιστορίας του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, τον τρόπο δηλαδή που οι λαοί, οι διάφορες κοινωνικές ομάδες αντιλαμβάνονται την ιστορία τους γύρω από την αφήγηση του «σημαντικότερου γεγονότος του 20ου αιώνα» όπως το χαρακτηρίζει. Η σχέση δηλαδή του παρόντος με το παρελθόν και το

πώς συγκροτείται η κάθε συλλογική μνήμη.

Ο συγγραφέας επικεντρώνεται στις προσλήψεις και χρήσεις της ιστορίας από τα κράτη, ώστε αυτή να συμμορφώνεται με τους καθιερωμένους μύθους για τη στάση των λαών κατά τη διάρκεια και κυρίως μετά το πέρας του πολέμου.

Μία διαγραμμένη ιστορική μνήμη είναι η συνεργασία κομματιών του πληθυσμού αλλά και των ελίτ των κατεχόμενων χωρών της Ευρώπης όπως το καθεστώς του Βισύ στην Γαλλία τα χρόνια μετά την κατάληψη της. Σε όλες τις περιπτώσεις λιγότερο ή περισσότερο οι Ναζί δεν ήταν μόνοι τους στην άσκηση της κατοχικής τους εξουσίας, έχοντας την αगाστή πολλές φορές ακόμη και αυθόρμητη συνεργασία «γηγενών». Βασικό τους κίνητρο ήταν η εκκαθάριση εσωτερικών εχθρών (συνήθως κομμουνιστών ή Εβραίων). Βέβαια, τα κίνητρα της συνεργασίας με τους ναζί, δεν ήταν μόνο ιδεολογικά: άρχουσες τάξεις ή τμήματά τους, ιδιαίτερα στην αρχή του πολέμου φιλοδοξούσαν να αποκτήσουν μια θέση στην «Νέα Ευρώπη» των ναζί. Όμως, ο Φλάισερ δεν υπεισέρχεται σε αυτή τη συζήτηση.

Σχεδόν όλες οι ιστορικές αφηγήσεις στις χώρες αυτές τείνουν να αποκρύπτουν την συμπαράταξη αυτή, με τον προφανή φόβο του να μην κλονίσουν την πάγια αντίληψη περί «Αντίστασης όλου του έθνους» που θα επέφερε πλήγμα στην διαμόρφωση των μεταπο-

λεμικών εθνικών-και όχι μόνο- ταυτοτήτων.

Κρίσιμη είναι επίσης η αναφορά του στην Γερμανία και τον τρόπο που αντιμετωπίζει το παρελθόν του ναζισμού. Στη Γερμανία έχει αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια μία αντίληψη της χώρας ως θύμα του πολέμου με συνήθη αναφορά στους βομβαρδισμούς και την καταστροφή γερμανικών πόλεων από τα συμμαχικά στρατεύματα προς το τέλος του πολέμου, που άφησαν πίσω τους εκατόμβες νεκρών. Συγχρόνως τα μέσα επικεντρώνονται στις μαζικές εκτοπίσεις Γερμανών από τις ανατολικές χώρες μετά το πέρας του πολέμου, που τείνει ουσιαστικά, τιθέμενη εκτός ιστορικού πλαισίου, να δώσει συγχωροχάρτι στο ναζισμό και τα εγκλήματά του με έμμεσο τρόπο.

Από την άλλη αποκαλύπτεται μέσα από νέες ιστορικές εκθέσεις το μέγεθος της συμμετοχής της Βέρμαχτ στα εγκλήματα πολέμου που διεπράχθησαν. Σπάει δηλαδή ένας χρόνιος μύθος της μεταπολεμικής Δυτικής Γερμανίας, για το ότι τα εγκλήματα έγιναν μόνο από «το Χίτλερ και την κλίκα του».. Στη καλλιέργεια αυτού του μύθου συνέβαλε κι η μεταπολεμική ουσιαστική αφομοίωση πολλών ναζι αξιωματούχων στον νέο τότε κρατικό μηχανισμό της Δυτικής Γερμανίας (όπως άλλωστε συνέβη και στην περίπτωση της Ελλάδας).

Ο άλλος μεγάλος πρωταγωνιστής του πολέμου, η Σοβιετική Ρωσία διαχειριζόμενη μέχρι σήμερα με ένα σταθερό τρόπο το παρελθόν της καταφέρνει να διατηρεί την εξιδανικευμένη εκδοχή του «Μεγάλου Πατριωτικού Πολέμου» και της αποφασιστικής της συμβολής στην «νίκη κατά του φασισμού». Είναι μάλιστα αξιοπρόσεκτο το ότι η σημερινή «δημοκρατική» Ρωσία συντηρεί την σοβιετική καθεστωτική αντίληψη για τον «ένδοξο αγώνα των ρώσων πατριωτών», το Στάλινγκραντ, κάνοντας επιλεκτική χρήση των συμφερόντων γεγονότων της ιστορίας της στη προσπάθεια δημιουργίας του νέου «ρώσικου πατριωτισμού».

Στην τελευταία ιστορική αφήγηση μένουν προφανώς, απ' έξω βέβαια τα ιστορικά γεγονότα που κανείς δε θέλει να διηγείται: Η σφαγή χιλιάδων Πολωνών στρατιωτών στο Κατύν, το μοίρασμα της Πολωνίας με τους Ναζί το 1939, η κατάληψη των βαλτικών χωρών, αποφάσεις του Στάλιν που ακόμα

διαμορφώνουν και καθορίζουν τον τρόπο που θυμούνται οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης τον πόλεμο.

Τα νέα καθεστώτα αυτών των χωρών φτάνουν στο σημείο να ταυτίσουν την ναζιστική κατοχή με την κομμουνιστική περίοδο διακυβέρνησης, καταλήγοντας κάποιες φορές μετά τον Ψυχρό πόλεμο να αποκαταστούν συνεργάτες των Ες Ες κηρύσσοντας παράλληλα παράνομη την χρήση σοβιετικών συμβόλων.

Αυτή η αντίληψη έρχεται να συνδεθεί με τις αντιλήψεις των συγχρόνων αναθεωρητών ιστορικών (όπως των Γάλλων συγγραφέων της «Μαύρης Βίβλου του κομμουνισμού») που ουσιαστικά συσχετίζοντας ναζισμό και «κομμουνισμό» τα ταυτίζουν σαν φριχτούς και βίαιους ολοκληρωτισμούς. Αυτή η αντίληψη αφαιρεί από την οπτική τους το ανένεμο της ταύτισης ενός καθεστώτος συστηματικής γενοκτονίας όπως ο ναζισμός, με κάθε πτυχή του κομμουνισμού είτε θετική (αντάρτικα κινήματα ενάντια στο φασισμό) είτε των κρατικών καταταλισμών της Ανατολικής Ευρώπης.

Οι αντίστοιχοι «αναθεωρητές» ιστορικοί στην Ελλάδα έχουν ήδη επιδοθεί στην εξέταση του πόσους σκότωσαν οι Ελασίτες, σε σχέση ακόμα και με τους Ναζί. Η «νέα» ελληνική ιστοριογραφία έχει βαλθεί να αποκαταστήσει τα Τάγματα Ασφαλείας. Τα παρουσιάζει σαν θύματα της κόκκινης τρομοκρατίας του ΕΑΜ και κάποιοι μάλιστα μιλάνε για την αναγκαιότητά τους στην κατοχική διατήρηση του κράτους και συνέχιση της ύπαρξης του προπολεμικού κράτους.

Ο Φλάνσερ παίρνει σαφή θέση απέναντι στο ζήτημα του αρνητισμού της ιστορίας, της αυθαιρεσίας δηλαδή κάποιων ψευδοιστορικών όπως ο Ντρίβιντ-Ιρβινγκ, που αρνούνται την αντικειμενική ιστορική ύπαρξη του εβραϊκού Ολοκαυτώματος. Αυτό που προσπαθούν ουσιαστικά είναι να φέρουν στα μέτρα των ιδεολογημάτων τους (συνήθως αποκάλυπτα φιλοφασιστικά) την ίδια την ιστορική πραγματικότητα.

Όπως λέει χαρακτηριστικά ο συγγραφέας «τα άνθη του κακού με καρπούς που απειλούν να δηλητηριάσουν κυρίως την νεολαία, δεν πρέπει να τεθούν υπό την προστασία των "οικολόγων", ως τάχα απειλούμενο είδος», συμφωνώντας με την ποινική δίωξη των αρνητών, με πρόσφατο παράδειγμα τη

δίκη του Πλεύρη. Παρόλα αυτά ο ιστορικός δεν επιχειρεί να εισάγει το ζήτημα του ζήτημα του σιωνισμού, όσον αφορά το αν υπάρχει γραμμική σχέση μεταξύ της ύπαρξης του κράτους του Ισραήλ και του ιστορικού γεγονότος του Ολοκαυτώματος.

Το βιβλίο εν τέλει μας σπρώχνει στο να ερευνήσουμε την ιστορική αλήθεια πέρα από τις καθημερινές μυθοποιημένες προσλήψεις που τις περισσότερες φορές, διαμορφώνουν την εθνική και κοινωνική συνοχή ενός κράτους. Επιπλέον να αναδείξουμε τα πραγματικά ιστορικά γεγονότα ξεπερνώντας παγιωμένους και εύκολα πλασμένους εθνικούς ή παραταξιακούς μύθους. Ειδικά στην Ελλάδα που πλέον η Αριστερά θα κληθεί να συγκρουστεί με τα επιχειρήματα των μεταμοντέρνων του αναθεωρητισμού, των αρνητών αλλά ακόμα και με τον σταλινική ιστορική αφήγηση που διατηρείται στο εσωτερικό της.

Στρατής Κωνσταντάρας

Απολαυστικές ομολογίες

Πολ Κρούγκμαν

Η συνείδηση ενός προοδευτικού

22€, 466 σελίδες

Εκδόσεις Πόλις

Ο Πολ Κρούγκμαν, που πήρε το Νόμπελ Οικονομίας το 2008, είναι γνωστός εδώ και χρόνια ως οικονομολόγος, με ειδικότητα στο διεθνές εμπόριο, και ως αρθρογράφος των Τάιμς της Νέας Υόρκης. Πριν από λίγο καιρό, ήρθε στην Ελλάδα και το όνομά του ακούστηκε ακόμη και στις σατιρικές εκπομπές της τηλεόρασης. Αφορμή ήταν ένας υφυπουργός του Καραμανλή, κάποιος Μπούρας, ο οποίος αναφέρθηκε στον νομπελίστα οικονομολόγο ως «κυρία Κρούγκμαν».

Οι υπουργοί του Καραμανλή θα πάθαιναν μεγαλύτερο σοκ αν αφού ανακαλύψουν το φύλο του Κρούγκμαν, διάβαζαν και το βιβλίο του. Θα ανακάλυπταν για παράδειγμα μια πλούσια επιχειρηματολογία για το ότι η αγορά δεν

δουλεύει. Θα μάθαιναν ότι η ιδιωτική ασφάλιση είναι ο πιο σπάταλος και αναποτελεσματικός τρόπος για να παρέχεται περίθαλψη στους ανθρώπους. Θα σοκάρονταν σίγουρα διαβάζοντας ότι το συμφέρον των επιχειρηματιών είναι συνήθως αντίθετο με της κοινωνίας, ενώ όσο πιο δυνατά είναι τα συνδικάτα τόσο μεγαλύτερα ωφέλη έχει ακόμη και η εύπορη μεσαία τάξη. Όπως και ότι τα μεγάλα “μυαλά” του νεοφιλελευθερισμού δεν είναι παρά τσαρλατάνοι που έγραψαν κατά πολιτική παραγγελία. Και σίγουρα θα παρατούσαν το βιβλίο στις συγκεκριμένες πολιτικές προτάσεις: φορολογήστε τους πλούσιους, δημόσια δωρεάν υγεία για όλους, στήριξη των συνδικάτων απέναντι στις επιχειρήσεις.

Είναι απολαυστικό να διαβάζει κανείς αυτήν την τοποθέτηση, ακριβώς επειδή προέρχεται από τον Κρούγκμαν. Παρότι πάντα προοδευτικός στα κοινωνικά ζητήματα, δεν υπήρξε παρά ένας οικονομολόγος της στενής σφαίρας του αμερικάνικου κατεστημένου. Του είχε γίνει συζήτηση, για παράδειγμα, να γίνει υπουργός του Κλίντον. Από αυτή τη σκοπιά, το βιβλίο φανερώνει μια μεγάλη στροφή. Του Κρούγκμαν; Σίγουρα. Του αμερικάνικου κατεστημένου; Ισως, σε ένα βαθμό.

Ο Κρούγκμαν δίνει στο βασικό του ερώτημα μια αυτοβιογραφική χροιά. Θυμάται τον εαυτό του στις δεκαετίες του '50 και του '60 να ζει σε έναν χαμένο παράδεισο. Οι ανισότητες μειώνονταν, το κοινωνικό κράτος παρείχε ασφάλεια σε όλους, μπροστά ανοιγόταν μόνο η πρόοδος για όλους. Σήμερα οι ΗΠΑ είναι γεμάτες ανασφάλεια, για το αν θα καταφέρεις να επιβιώσεις, αν θα σου φτάσουν τα λεφτά για να πληρώσεις το νοσοκομείο όταν αρρωστήσεις. Η απάντηση που δίνει στο γιατί έγινε αυτή η αλλαγή είναι αρκετά πρωτότυπη για οικονομολόγο. Μας λέει: ξεχάστε την οικονομία, κοιτάξτε την πολιτική.

Όπως το κοινωνικό κράτος δεν ήρθε αυτόματα, αλλά μέσα από το Νιου Ντηλ και από πολιτικές επιλογές που ταρακούνησαν τις ισορροπίες, έτσι και ο νεοφιλελευθερισμός, σύμφωνα με τον Κρούγκμαν ήρθε χάρη σε μια συγκεκριμένη πολιτική πτέρυγα. Ο τρόπος με

τον οποίο η θρησκευτική δεξιά πήρε το πάνω χέρι στην πολιτική σκηνή, από τον Ρήγκαν και μετά, διέλυσε όλες τις μεταπολεμικές κατακτήσεις και έφερε την παράλογη λατρεία της ελεύθερης αγοράς. Συγκεκριμένα θεωρεί πως η ενίσχυση της Δεξιάς (του κινηματικού συντηρητισμού όπως τον αποκαλεί) έδωσε θάρρος στους καπιταλιστές να αναλάβουν δράση κατά των συνδικάτων. Με τη σειρά της η αποδυνάμωση των συνδικάτων επέτρεψε την ανεξέλεγκτη επικράτηση των νεοφιλελεύθερων απόψεων που όταν μετατράπηκαν σε πολιτικές, έπληξαν τους πιο φτωχούς, αλλά κινδυνεύουν να παρασύρουν ολόκληρη την αμερικάνικη κοινωνία στην άβυσσο.

Η εξήγηση που δίνει ο Κρούγκμαν σε αυτό τον παραλογισμό είναι η ελλιπής δημοκρατία και ο ρατσισμός. Όταν ένα μεγάλο κομμάτι των μαύρων δεν μπορούν να ψηφίσουν λόγω της νομοθεσίας και οι μαύροι ανήκουν κατά πλειοψηφία στην εργατική τάξη, αλλοιώνεται εδώ και δεκαετίες η εκλογική αντιπροσώπευση των εργατών. Αν υπήρχε πραγματική δημοκρατία δεν θα υπήρχε Ρήγκαν και δεν άρα δεν θα υπήρχε ούτε νεοσυντηρητισμός, ούτε νεοφιλελευθερισμός, ούτε αντιτρομοκρατική υστερία, ούτε πόλεμος στο Ιράκ.

Οι περιγραφές και οι συλλογισμοί του Κρούγκμαν είναι ελκυστικοί, αλλά

ο βαθύς σεβασμός του στον “δημοκρατικό” καπιταλισμό τον κάνει να απομακρύνεται από την αλήθεια και ορισμένες φορές να φέρνει την πραγματικότητα με το ζόρι στα μέτρα του. Περιγράφει μια υποτιθέμενη αμερικανική “εξαίρεση” αποφεύγοντας να εξηγήσει γιατί η στροφή στο νεοφιλελευθερισμό έγινε σχεδόν παγκόσμια στη δεκαετία του '70. Δεν αρκεί η τρέλα και οι πολιτικές στοχεύσεις των αμερικάνων χριστιανών φονταμενταλιστών ως εξήγηση. Ήταν η οικονομική κρίση που ξέσπασε και ανάγκασε τις άρχουσες τάξεις του πλανήτη να αναζητήσουν τρόπο να συντηρήσουν τα ποσοστά των κερδών τους. Η κρίση του '70, όμως, ήταν ασήμαντο και συγκυριακό φαινόμενο κατά τον Κρούγκμαν.

Στις γεμάτες αισιοδοξία, εκτιμήσεις του για το μέλλον η οικονομία δεν φαίνεται να παίζει κάποιο ρόλο. Γραμμένο ένα χρόνο πριν από την τρανταχτή αποκάλυψη της σημερινής κρίσης, μάλλον έπεσε έξω. Η πρόβλεψή του είναι ότι μια προοδευτική κυβέρνηση θα έρθει αναπόφευκτα στην εξουσία, επειδή ο αμερικάνικος πληθυσμός παύει να είναι κατά πλειοψηφία λευκός και επειδή όλο και περισσότερο χάνουν επιρροή οι φανατικές συντηρητικές ιδέες. Μια τέτοια κυβέρνηση θα μπορούσε να εφαρμόσει ένα νέο “Νιου Ντηλ” και να φέρει πίσω όλες τις κατακτήσεις. Οι καπιταλιστικές κυβερνήσεις, όμως, έχουν να αντιμετωπίσουν την οικονομική κρίση και όσο “προοδευτικές” και να είναι, δεν έχουν διάθεση να σπαταλήσουν ούτε ένα ευρώ για το “κοινωνικό κράτος”.

Ο “κείνισανισμός” της δεκαετίας του '30 πατούσε στην έκρηξη της βιομηχανίας όπλων και στη δεκαετία του '50 στηρίχθηκε στην ραγδαία ανοικοδόμηση πάνω στα ερείπια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου. Σήμερα δεν έχουμε μπροστά μας ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο, αλλά όξυνση του πολέμου με τους ισχυρούς για το ποιος θα πληρώσει την κρίση. Από το βιβλίο του οικονομολόγου Κρούγκμαν, λείπει κατά παράδοξο τρόπο η οικονομία. Οι συλλογισμοί παραμένουν οξυδερκείς, αλλά με αναποδογυρισμένα τα συμπεράσματα.

Νίκος Λούντος

Πώς προχωράει η επιστήμη;

Ευτύχης Μπιτσάκης

Η εξέλιξη των θεωριών της Φυσικής

22.50€, 351 σελίδες

Εκδόσεις Δαίδαλος

Τι είναι αυτό που μπορεί να οδηγήσει έναν αγωνιστή της Αριστεράς να διαβάσει ένα βιβλίο για τις θεωρίες της Φυσικής; Για τους πιο πολλούς εργαζόμενους τα Μαθηματικά και η Φυσική είναι συνήθως μια κακή ανάμνηση από τα χρόνια του σχολείου, γεμάτη δυσκολίες και ακατανόητες εξισώσεις. Γιατί να κάνει τον κόπο να ξεπεράσει τέτοιες δυσκολίες και να ασχοληθεί με την εξέλιξη των θεωριών της Φυσικής;

Ένα πρώτο κίνητρο μπορεί να είναι το όνομα του συγγραφέα. Ο Ευτύχης Μπιτσάκης συνδυάζει στο πρόσωπο του τις ιδιότητες του πανεπιστημιακού δασκάλου που έχει μελετήσει αυτά τα ζητήματα και του στελέχους της Αριστεράς που έχει δώσει μια ζωή αφιερωμένη στην πορεία της. Αυτός ο

συνδυασμός μας προσκαλεί να ασχοληθούμε με αυτό το βιβλίο. Και δεν είναι τυχαίο.

Αν γυρίσουμε πίσω στον Μαρξ και στον Ένγκελς θα θυμηθούμε το βιβλίο «Σοσιαλισμός, ουτοπικός και επιστημονικός». Η μαρξιστική σοσιαλιστική παράδοση επιμένει από τις ρίζες της ότι ο Σοσιαλισμός δεν είναι κάποια αυθαίρετη ουτοπία που εμπνεύστηκαν οι θεμελιωτές της, αλλά ένας στόχος επιστημονικά δεμένος με την κίνηση της κοινωνίας. Η μαρξιστική Αριστερά είδε από την αρχή την επιστήμη δεμένη με τον κοινωνικό αγώνα. Και αυτό δεν αφορά μόνο τις κοινωνικές επιστήμες που μελετούν την εξέλιξη των ανθρώπινων κοινωνιών. Αυτή η οπτική αγκαλιάζει όλες τις επιστήμες, τοποθετεί (ή μάλλον επανατοποθετεί) τις επιστήμες μέσα στην ανθρώπινη ιστορία. Οι επιστήμες, και οι θετικές όπως τα Μαθηματικά και η Φυσική, δεν ξεπήδησαν πάνοπλες από τα κεφάλια κάποιων σοφών (όπως η Αθηνά από το κεφάλι του Δία). Διαμορφώθηκαν σε μια πορεία και η εξέλιξη τους έγινε μέσα σε κοινωνίες που άλλαζαν. Αυτές οι αλλαγές έπαιξαν ρόλο στην ανάπτυξη των επιστημών και αντίστροφα.

Ο Τρότσκι, συνεχιστής αυτής της παράδοσης, γράφει στο βιβλίο του «Λογοτεχνία και Επανάσταση»:

«Ο Άνθρωπος πρώτα έδωσε τα σκοτεινά στοιχεία από την εργασία και την ιδεολογία, αντικαθιστώντας τις βαρβαρικές ρουτίνες με τις επιστημονικές τεχνικές και τη θρησκεία με την επιστήμη. Αργότερα, έδωσε το ασυνείδητο από την πολιτική ανατρέποντας τη μοναρχία και τις τάξεις με τη δημοκρατία και τον ορθολογικό κοινοβουλευτισμό και στη συνέχεια με την ανοιχτή και καθαρή δικτατορία των Σοβιέτ. Τα τυφλά στοιχεία έχουν εγκατασταθεί με μεγαλύτερο βάρος στις οικονομικές σχέσεις, αλλά ο άνθρωπος τα εξορκίζει και από εκεί με τη Σοσιαλιστική οργάνωση της οικονομικής ζωής».

Μέσα σε λίγες αράδες παίρνουμε μια συνοπτική εικόνα των αλληλεξαρτήσεων ανάμεσα στην επιστημονική και στην κοινωνική πρόοδο σε όλα τα πεδία.

Από αυτή την οπτική γωνία μπορούμε να εκτιμήσουμε τη συμβολή που κάνει το βιβλίο του Ευτύχη Μπιτσάκη. Γράφει ο ίδιος στον πρόλογο του

«Συνήθως οι φυσικές θεωρίες παρουσιάζονται ανιστορικά, ως δεδομένες, παγιωμένες αλήθειες, δημιουργήματα μεγαλοφυών φυσικών. Μια τέτοια ανιστορική παρουσίαση δεν διευκολύνει την προσέγγιση της επιστήμης ως πρακτικής που γίνεται στο χρόνο».

Αυτή η «ανιστορική παρουσίαση» είναι ασφαλώς ένας από τους λόγους που δυσκολεύει τη διδασκαλία της Φυσικής και απωθεί πολλά παιδιά από νεαρή ηλικία μακριά από αυτές τις γνώσεις. Αλλά τα προβλήματα δεν περιορίζονται εκεί. Η αποσύνδεση και ο κατακερματισμός της εξέλιξης των επιστημονικών θεωριών δημιουργεί προβλήματα και στους ίδιους τους ερευνητές της πορείας της Φυσικής. Συνεχίζει ο Ευτύχης Μπιτσάκης

«Συνέπεια της μη ιστορικής προσέγγισης είναι να παρουσιάζεται συχνά η εξέλιξη της Φυσικής ως σειρά «παραδειγμάτων», μη συγκρίσιμων, όπου το επόμενο διαφεύγει το προηγούμενο».

Δημιουργείται η ανάγκη να διερευνηθούν και να αποκατασταθούν οι σχέσεις ανάμεσα στα προηγούμενα και στα επόμενα «παραδείγματα», οι σχέσεις ανάμεσα στις συνέχειες και στις ρήξεις μέσα στις ίδιες τις επιστημονικές θεωρίες και ανάμεσα στις θεωρίες και τις κοινωνικές συνθήκες της ανάδειξής τους.

Στο πεδίο αυτό ο συγγραφέας βρίσκεται στο φόρτε του. Όπως συνοψίζει ο ίδιος το βιβλίο του, στο πρώτο κεφάλαιο «επιχειρείται μια σκιαγραφία της συγκρότησης της Μηχανικής ως επιστήμης... μιας αντιφατικής και εν πολλοίς ιδεολογικής εξέλιξης που αρχίζει από τον Αριστοτέλη και καταλήγει στη θεμελίωση της Μηχανικής από τον Γαλιλαίο και τον Νεύτωνα».

Στα επόμενα κεφάλαια αντιμετωπίζει το γεγονός ότι «η ανάπτυξη του ηλεκτρομαγνητισμού ανέδειξε τα όρια του μηχανιστικού «παραδείγματος». Με τις εξισώσεις του Maxwell το πεδίο παύει να θεωρείται απλή παράσταση και αναδεικνύεται σε αυθύπαρ-

κτη πραγματικότητα». και από εκεί στη θεωρία του Αϊνστάιν και την «προσπάθεια για γενίκευση του αναλλοίωτου των εξισώσεων της Φυσικής».

«Το πέμπτο και το έκτο κεφάλαιο του βιβλίου είναι αφιερωμένα στο κοσμολογικό πρόβλημα, αρχίζοντας από τις μυθικές κοσμογονίες, την κυριαρχία του γεωκεντρικού προτύπου, το έργο του Κοπέρνικου, του Κέπλερ και του Νεύτωνα και καταλήγοντας στα σύγχρονα κοσμολογικά πρότυπα». Ακολουθεί η κριτική στις θεωρίες της «Μεγάλης Έκρηξης» και τα τρία τελευταία κεφάλαια «είναι αφιερωμένα στα προβλήματα ερμηνείας της κβαντικής μηχανικής».

Ένα εκπληκτικό και ρωμαλέο πανόγραμμα λοιπόν. Ωστόσο ο Ευτύχης Μπιτσάκης δεν περιορίζεται μόνο σε αυτή την παρουσίαση. Αντλεί συμπεράσματα, γενικεύει, επανέρχεται σε ζητήματα μεθόδου για να διατυπώσει «θέσεις για μια ρεαλιστική επιστημολογία». Γράφει:

«Οι αισθητηριακές εντυπώσεις προκαλούνται από γνωστούς υλικούς παράγοντες (ηλεκτρομαγνητικά κύματα, χημικές ουσίες, κυμάνσεις του αέρα), οι οποίοι με μια σειρά επίσης γνωστών νευροφυσιολογικών διαδικασιών προκαλούν μια «αίσθηση» ένα «αισθητηριακό δεδομένο» (datum)... τα αισθητηριακά δεδομένα δεν είναι ούτε η μόνη ούτε η πρωταρχική πραγματικότητα. Είναι παράγωγα φαινόμενα που απεικονίζουν αντικειμενικές οντότητες και διεργασίες».

Και συνεχίζει:

«Οι φυσικοί νόμοι δεν είναι συμβάσεις... Οι επιστημονικές προτάσεις αποτελούν τη θεωρητική γενίκευση της εμπειρίας, την οποία συχνά υπερβαίνουν ή και διαψεύδουν... Έτσι δίνουν την εντύπωση της ανεξαρτησίας από την εμπειρία και της αιωνιότητας. Αλλά σήμερα γνωρίζουμε ότι και οι νόμοι των φυσικών επιστημών δεν είναι αιώνιοι. Είναι «στιγμές», προσεγγίσεις της πραγματικότητας την οποία δεν εξαντλούν. Ιστορικότητα και σχετικότητα των φυσικών νόμων είναι δυο αλληλένδετες όψεις του γίνεσθαι των επιστημών».

«Οι επιστημονικές προτάσεις υπό-

κεινται σε εμπειρικό έλεγχο – σε επαλήθευση ή διάψευση... Εν τούτοις δεν πρόκειται για κάποιο απόλυτο, εξωϊστορικό κριτήριο. Η αξιοπιστία του εξαρτάται από σειρά τεχνολογικούς και ιδεολογικούς παράγοντες».

Και παρακάτω

«Ολόκληρη η ιστορία της επιστήμης είναι μια πορεία από τα φαινόμενα στην γνώση των εσωτερικών μηχανισμών, από την περιγραφή στην εξήγηση των φαινομένων»...

«Η επιστημονική αλήθεια είναι ιστορικά καθορισμένη – είναι αντικειμενική και ταυτόχρονα δεν είναι απόλυτη (όχι απόλυτα εξαντλητική) αλλά σχετική... Μέσα από τις επιστημονικές επαναστάσεις δημιουργούνται νέα θεωρητικά σχήματα, νέα «παράδειγματα» τα οποία απεικονίζουν πληρέστερα την αντικειμενική πραγματικότητα»...

«Είναι δυνατόν να συλλάβουμε τα στοιχεία αλήθειας και ταυτόχρονα τα όρια μιας φυσικής θεωρίας, να αναζητήσουμε τη γενεαλογία της όχι μόνο στο εσωτερικό της επιστήμης αλλά και το σύνολο της ιδεολογίας της εποχής της».

Με αυτές τις θέσεις, ο Ευτύχης Μπιτσάκης έχει την ευχέρεια να αποκαλύψει τα όρια των προσεγγίσεων του Thomas Kuhn και του Άλτουσερ. Ο μν Kuhn ανάγει τις επιστημονικές επαναστάσεις σε μια αφηρημένη κοινωνική κατηγορία (την «επιστημονική κοινότητα»), ο δε Άλτουσερ «αναπαράγει την τυπική αντίθεση ανάμεσα στην αλήθεια και το σφάλμα» καθώς βλέπει τα επιστημονικά άλματα σαν ισοδύναμα με «το πέρασμα από την ιδεολογία στην επιστήμη». Για τον συγγραφέα «η επιστήμη “περιέχει” και ταυτόχρονα “παράγει” ιδεολογία».

Αυτές οι οριοθετήσεις και διαλεκτικές συνδέσεις του Ευτύχη Μπιτσάκη έχουν ιδιαίτερη σημασία για τους αγωνιστές που παλεύουν να αλλάξουν τον κόσμο. Όχι μόνο γιατί βοηθούν στη θεμελίωση της προοπτικής μας στην αντικειμενική πραγματικότητα, αλλά και γιατί βοηθούν στη σύνδεση της με τη δυναμική της αλλαγής. Όπως γράφει ο ίδιος

«Η επιστήμη αλλάζει. Αλλάζει βαθμιαία, «ήπια», σε ομαλές περιόδους.

Σε περιόδους κρίσης αλλάζει επαναστατικά».

Αυτή είναι μια καίρια επισήμανση που δεν βοηθάει μόνο τους θεωρητικούς των επιστημών να κατανοούν τις επιστημονικές επαναστάσεις σε αλληλεξάρτηση με τις κοινωνικές επαναστάσεις (όχι γραμμικά και μηχανιστικά, αλλά διαλεκτικά σε ένα συνολικότερο πλαίσιο). Βοηθάει και τους επαναστάτες να κατανοούν πώς αλλάζει η κοινωνική συνείδηση και τι ρόλο μπορεί να παίζει ένα επαναστατικό κόμμα σε μια περίοδο έξω από τις «ομαλές», με τα «ήπια» και «βαθμιαία» χαρακτηριστικά τους.

Την ίδια προσέγγιση συναντάμε στο βιβλίο του Κρις Χάρμαν «A People's History of the World» (δυστυχώς η ελληνική έκδοση του καθυστερεί ακόμη). Ο Χάρμαν επιχειρεί και αυτός ένα μακρύ πανόγραμμα της ανθρώπινης ιστορίας και στέκεται ιδιαίτερα στις περιόδους των γοργών αλλαγών και πώς αυτές επιδρούν και στις ιδεολογίες και στις επιστήμες. Από αυτή την άποψη, όσοι μπορέσουν να διαβάσουν και τα δυο βιβλία έχουν πολλά να κερδίσουν.

Τέλος, μια τελευταία παρατήρηση αφορά ένα πεδίο συνέχειας που θα μπορούσε να έχει η δουλειά που έχει κάνει ο Ευτύχης Μπιτσάκης. Στο πέρασμα από τον Μεσαίωνα στην Αναγέννηση και, ό,τι αυτό σήμαινε για την εξέλιξη της επιστήμης, έπαιξε ρόλο και ο κόσμος του Ισλάμ. Μια γέφυρα από τους ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους στη σχετικά σύγχρονη εποχή της ανάδυσης των αστών είναι και ο Ισλαμικός πολιτισμός που απλωνόταν από τον Ινδό ποταμό μέχρι τον Ατλαντικό και κληρονόμησε τους αρχαίους πολιτισμούς της Μεσοποταμίας, της Αγύπτου, της Ελλάδας, της Ρώμης και άντλησε από την Ινδία και την Κίνα.

Οι αραβικές πόλεις της Ισπανίας όπως η Κόρδοβα με τις σπουδαίες βιβλιοθήκες τους έφεραν στην Ευρώπη τα έργα φιλοσόφων και μαθηματικών όπως ο Avicenna (Ibn Sina) και ο Ibn Khaldun. Αυτοί είναι κάποιοι κρίκοι της αλυσίδας που νέοι ερευνητές μπορούν να τοποθετήσουν στη θέση που τους αρμόζει στην εξέλιξη των θεωριών της Φυσικής και των άλλων επιστημών.

Πάνος Γκαργκάνας